Coperia colecţiei;
DONE STAN
SALCIA
SUPĂRATĂ
EDITURA
TINERETULUI

PARTEA I PĂDUREA
Capitolul I DINTR-UN FOC…
1.
*

În anii ’42—44, Ilarie Balaş s-a îndeletnicit, împins de împrejurări, cu braconajul. Fugise din armată a doua zi, după ce i-au dat puşcă, muniţii, raniţă, pătură şi celelalte ce i se dau unui soldat, când unitatea lui pleacă pe front. În ziua când a dezertat împlinise treizeci de ani. Lăsase acasă patru copii. Ca dezertor, se înţelege că nu se putea întoarce acasă, pe câmpie. „De bună seamă, îşi spunea el, mă caută domn şef de post”. Şi nu greşea.

A rămas în munte, la nişte ciobani, pe valea Gălăoaiei, până când a dat bruma. Aceştia s-au tras spre vale, lăsându-i câte ceva de mâncare, un ceaun încă bun de folosit, o budâie cu brânză şi un cojoc miţos. Prima iarnă a răzbit. Şi jumătatea celei de-a doua

— Cercetarea cazului de faţă a durat luni şi luni de zile. Primindu-l, încheiat în sfârşit într-un dosar voluminos, l-am judecat în primăvara anului 1949. Se consumase ultimul act al dramei, începută în toamna anului 1943. De obicei, noi dăm fiecărui dosar numele unuia sau al altuia din personajele sale. În cazul de faţă am găsit că-i mai nimerit să-l legăm de splendida salcie supărată, copac atât de cast şi de rar în părţile noastre. Bănuiesc că şi acum când, încercând să schiţez un soi de cuvânt înainte întâmplărilor ce vor urma, rememorând totul ca-ntr-un film, de la început şi până la consumarea ultimului tablou

al dramei, pădurea încremenită sub zăpadă, drumul troiea trecut-o cumva. Ianuarie 1944 l-a întâmpinat însă cu gheare de pisică sălbatică. Încă de toamna se zvonise. Pe văile munţilor au apărut uniformele nemţeşti şi cazematele de apărare. Din toate acestea, Ilarie a încheiat că nemţii se retrag şi sunt pe ducă.

Numai că i se tăiase şi lui drumul. Căută o altă ieşire, peste munte. A dat de casa unui pădurar, clădită în inima muntelui, departe de orice aşezare omenească. Zile întregi s-a învârtit în jurul ei, trăind spaima celui care e hăituit şi i se pare că fiecare foşnet înseamnă un urmăritor. A pândit-o până ce s-a convins că nu o locuieşte nimeni. Îndrăzneală de a rămâne nopţile într-una din cele două odăi nu şi-a luat însă.

În marea încercare prin care trecea, îi revenise vechea şi renumita lui îndemânare de trăgător. Cât timp făcuse armata, primise deseori distincţii pentru nit, care o străbate, crengile prosternate ale sălciei plângătoare au păstrat ecoul focurilor de pistol. Ele au retezat viaţa unui om…

În acest răstimp am umblat de-a lungul şi de-a latul ţării, căutând mărturii, întregind depoziţii, aşteptând ca oamenii întrebaţi să-şi aducă aminte bine, bine de tot, în amănunţime… cuvinte, împrejurări, fapte… Unul câte unul, martorii au reînviat un trecut sumbru, înscris sub tragicul cer al războiului. Menţionez că am avut numeroşi martori, nesperat de mulţi. Acum, în clipa de faţă, ajunşi la ultima filă a „Sălciei supărate” îmi dau seama cu o uimitoare limpezime ce deşartă iluzie i-a nutrit pe asasini socotind că noaptea, izolarea, precauţiile luate vor şterge urmele. Am reconstituit, de la început, până la sfârşit, până la cel mai neînsemnat amănunt, totul, ca şi cum s-ar fi petrecut la lumina zilei, sub ochii tuturor… Nu greşesc, afirmând că până şi mirosul frunzelor veştede, căderea zăpezii, clinchetul paharelor, vocile… nimic n-a fost uitat şi nu s-a

putut ascunde nimeni…

Primul care a depus a fost, aşa cum s-a văzut, Ilarie Balaş, ţăran de pe câmpie…

rara lui precizie la trageri. Cu orice fel de arme. îi era de-ajuns să încarce arma, trei focuri, ca acestea să nu-şi greşească ţinta. Ca braconier, era desăvârşit.

Aceasta i-a ajutat ca, timp de aproape doi ani şi jumătate de om pădureţ, să nu poată fi dibuit de nicio patrulă, să nu fie surprins de niciun pădurar. Din partea ultimului n-avea de ce să-i fie frică. Pădurarul din Bistra fusese concentrat încă în 1941 şi trimis pe front. Nu se ştia nimic de soarta lui. Pierise sau căzuse prizonier, ziceau oamenii. Alta nu poate fi. Ilarie îşi închipuia şi alta, luându-se pe sine drept exemplu. Cine ştie în ce codru adânc o fi găsit adăpost pădurarul…

Ilarie Balaş deprinsese câteva legi stricte ale braconajului. Între acestea, săpată trainic în minte, avea întâietate legea că nu-i îngăduit să tragi de două ori asupra aceluiaşi vânat, din acelaşi loc. Nu l-ai lovit din primul foc, lasă-i viaţa. Caută să te depărtezi cât de iute şi tu, căci şi tu eşti un soi de vânat. Să nu te pună păcatele să tragi a doua oară. Primul foc l-a făcut atent pe urmăritor. El aşteaptă a doua detunătură şi se îndreaptă aţă către tine.

Din această regulă de fier se poate lesne înţelege urmarea. Nu-i permisă repetarea loviturii. Vânatul trebuie să cadă din primul foc. El, trăgătorul de elită, nu-şi greşea niciodată ţinta.

Trăia însă emoţii cărora nu le găsise leac. Nu se putea stăpâni, gâtuit de milă, să nu-i tremure cătarea armei îndreptate spre blăniţa cafenie, catifelată, a căprioarelor. Ţapii sau alt vânat nu-l înmuiau. N-avea încotro. Pentru el, iarna mai ales, carnea schimbată în sat pe tutun, pe opinci, pâine însemna viaţă. Au fost zile când sta gata-gata să se îndrepte spre postul de jandarmi. Voia să se predea. Să se termine odată. Nu îndura hăituiala.

Singurătatea îl apăsa şi-i întuneca mintea. Dormea într-o pivniţă veche, săpată de fostul pădurar între nişte brazi, nu departe de casă, dar bine ascunsă. Intra numai noaptea acolo. Uşa pivniţei Ilarie o ferecase. Săpase o altă ieşire, singura de care se folosea. În sat nu-şi făcuse niciun fel de legături. Ştia doar că satului i se spune Bistra.

Întâmplător, într-o noapte, dăduse de calea ferată şi de canton. Fiind viscol, se apropiase de fereastră şi pândise. Zărise la o masă înnegrită de bătrâneţe un felinar şi un pat cu pătură cenuşie. Îndrăznise să bată, dându-se un drumeţ. Astfel făcu cunoştinţă cu cantonierul Timar. Lucra în Bistra din 1909, de când se înfiinţase rampa la drumul ce trecea prin pădure. Fumară. Bătrânul îi dădu de mâncare. Ilarie-i întinse o bucată de carne. Şi-n acelaşi timp îi povestise cam ce i se întâmplă. Bătrânul se oferi să-l adăpostească într-o magazie. Ilarie n-avea nevoie de aşa ceva. Până la urmă s-au înţeles. Bătrânul îndeplini rolul ele schimb.

Convorbirile cu Timar, cantonierul, erau singurele momente luminoase din viaţa lui amărâtă. Lfe aştepta copilăreşte, cu bătăi de inimă.

Până la canton avea de mers două ceasul-i încheiate. N-o lua pe drum, ca să scurteze. Se temea. Făcea ocoluri, de fiecare dată altele, pentru a coborî pe linie. Se gândea uneori la fostul pădurar, pe care nu-l cunoştea: ce fel de om trebuie să fi fost dacă s-a retras atât de adânc în pădure?

— Timar se trăgea, la rândul lui, dintr-un sat de câmpie. Convorbirile lor prelungite se apropiau pe nesimţite de locurile îndepărtate acum, încărcate de nostalgie.

— Vreme bună de plug, vezi, începea bătrânul.

— Cum nu se poate mai potrivită. Pământu-i uşor de arat. O fi plouat şi acolo.

— Poate.

— La noi se îmblăteşte până iarna târziu. N-avem maşini, numai una. Rânduiala-i să treiere după cât are omul.

— La noi începe din mijlocul satului către margine…

— Tot un drac, la noi în sat, zicea bătrânul Timar, treieratul se gată în uliţa „ofiţerilor”, la „general”.

— Nu mai spune! Mă mir. În loc să s-apuce mecanicii ăia de girezile mari, ca să le ia pe cele mici la urmă, iarna…

— Stai, nu pricepi. Uliţii-i zice a „ofiţerilor”. În Sângiorzul de deal. Niciun ofiţer d-ăsta n-a treierat niciodată mai mult de douăzeci de căi. La o casă. Aşa-i porecla lor. Uliţa suie pe-o dâlmă. Pe-acolo se săniază copiii. Începe cu casa lui Cătănuţă, singurul fără grad. Mai sus şede „căpitanul”, pe o curte cu „maiorul”, că-s fraţi. Mai erau pe-acolo şi un „fraităr”. Un felvebel, mai bătrân, la capăt se-nvecina cu un „colonel”. Sus pe dâlmă şedea „generalul”. La fel erau trecuţi şi la primărie. Altfel nu-i puteai deosebi. Pe toţi îi chema Bogdan, Ion sau Vasile Bogdan.

Şi amândoi visau cu ochii deschişi la movile de pleavă, la oameni năduşiţi, prăfuiţi, la huruitul continuu al batozei. Şi li se părea ciudat că se află pe drumul din pădure, în căsuţa cantonierului şi beau apă. O apă rece, curată ca lacrima. Ar fi vrut să bea dintr-un fedeleş o apă călduţă, un pic sălcie, apă din care bei mult şi nu-ţi astâmperi setea.

Bătrânul povestea adesea cum a ajuns cantonier:

— După armată nu m-am mai întors acasă. N-aveam la ce. Cu un prieten m-am angajat la drumul de fier. M-am însurat. M-au trimis aici în ’909 şi aici am rămas. De nu era război, ieşeam la pensie. Băbuţa şi-a luat rămas bun în ’25. Pe Constantin l-am dat ucenic la ateliere. Venea tare rar pe la mine. Acum nu mai poate veni.

Despre Constantin, fecioru-său, bătrânul amintea

des. Din 1941 îi pierduse urma. Nu mai primise nicio veste. Şi, cum se întâmplă, vorbea mai mult despre Constantin copilul decât de bărbatul plecat. La faţă ultima dată îl văzuse în 1938.

Se plângea şi Ilarie.

— Cine ştie ce mai fac ai mei? Nevasta-i singură. Gândeşte-te, patru plozi mici. De scris nu se poate.

— Ţi-am făgăduit că mă reped până acolo.

— Nu, protesta Ilarie. La ce să o amărăsc? Are griji pe cap. Crede că m-am dus pe front şi-s prizonier.

— N-o să-i spun nimic de tine.

— Poate-i mai bine să nu ştim nimic, bade Timar. Nu-l vezi pe-un om multă vreme. E dus departe şi poate-i mort. Tu crezi că-i viu şi te alini cu asta. N-ai de unde şti.

— Să nu vorbeşti într-un ceas rău! se gândea la Constantin. Ai făcut-o şi tu, Ilarie. Nu zic nu.

— Hei, bade Timar. De-ar şti omul ce-l aşteaptă… Cine-ar fi crezut că m-or lua. Am patru copii mici, ca ulcicile. Nevasta nu-i nici ea sănătoasă. Am lăsat-o lăuză. M-au sfătuit să semăn tutun, ziceau că ne dau ordin de mobilizare pentru lucru, pe loc. Se vede că n-am brodit-o. Au rămas alţii scutiţi.

Ştii şi dumneata cum merge treaba într-un sat. Pita şi cuţitu-s la primar, la notar, la şeful de post.

Bătrânul îşi amintea şi el de armată, de războiul din ’16, de-un colonel neamţ, lung de-un stânjen.

— Ordonanţa-i punea sticle calde seara în pat. La picioare. Nici nu era de mirare. Lung cât o prăjină, n-avea destulă căldură în el. Îl chema Fon Vait. Ordonanţa, un băiat din Lepindea, îl botezase „fonfăitul”. Am umblat noi şi prin Triest şi prin Fiume. Nemţii, în loc să stea acasă la ei, cum zice ţiganu’ „beşel pe bul”, umblă lela prin străini. Iaca. O să facă şi pe-aici cazemate.

— Poate se tem.

— Vezi mima …

Vegheau până se mijea de ziuă. Drumul din pădure se ivea tainic din întuneric, străjuit de fagii rămuroşi, între tufişuri şi iarbă. Pe-acolo venea el, ocolind, furişându-se, ochi şi urechi.

Săptămână de săptămână, Ilarie cobora la canton, purtând în raniţă carne de căprioară sau ţap, uneori, alteori nimic. De fiecare dată, bătrânu-i da o pâine, îl întreba dacă mai are sare, chibrituri. Nu uita să bage în buzunarul raniţei păpuşa de tutun uscat de foaie şi hârtia de gazetă.

Până în ziua când au apărut nemţii. Drumul din pădure fu pus sub paza a doi soldaţi. Patrulau necontenit, de la canton până aproape de Bistra. Nu dibuiseră casa pădurarului, clădită departe, de drum şi în sus. Asta-l oprea să se mai ducă la bătrân, mai ales că-n canton se afla mereu câte-un neamţ. Transportau material, ÎI împiedicau şi de la vânat. Bătea kilometri, până departe şi trăgea cu teamă.

În ultima vizită, bătrânu-i suflase, la plecare:

— Am veşti de la Constantin. Trăieşte. Mai mult nu ştiu. Şi-atâta-i destul.

— Vezi bine, judecă Ilarie. Destul să ştii numai atât. Că un om trăieşte. Îi bate încă inima, gândeşte şi nădăjduieşte. Cu orice preţ s-ar plăti viaţa, tot mai bine-i să trăieşti.

2.

Vreo câteva săptămâni lui Ilarie îi fu destul de greu. Nici acasă nu se gândise cu atâta strângere de inimă, cum se gândea la bătrân. Îşi aducea mereu aminte de serile petrecute în doi. Bătrânul era singurul ochi de lanţ ce-l lega de lume. Prin el ştia că s-au scumpit vitele, făina, că se fac mereu rechiziţii, că la o cârciumă, mai jos de Bistra, a fost împuşcat un om, de către jandarmi. Ar fi vrut să se vadă din nou rezemat cu coatele de scândura negeluită a mesei, mirosind încă a brad, din odăiţa din dos, să-l audă

pe bătrân gemând când se apuca să arunce lemne pe foc. Căpătară preţ deosebit nenumăratele mărunţişuri la care nu se gândise niciodată: solniţa de lemn, înnegrită, cu sarea veşnic umedă, vătraiul ros de rugină şi veşnic plin cu cenuşă, plita sobei cu cercurile de fontă, ştirbe, băierile pungii de tutun din care-l îmbia Timar să-şi răsucească ţigări cât coşul locomotivelor. Auzea distinct, în tăcerea adâncă a pivniţei, scârţâitul uşii, şuşotitul tainic al butucului, mistuindu-se înăbuşit pe foc, din când în când aruncând scântei. Se părea că nici lemnului nu-i place picoteala şi tresare la cine ştie ce gând.

Într-o noapte auzi un ciocănit sfios în uşa pivniţei. Era mai mult un râcâit. Îşi smulse puşca din cui şi vârî un glonţ pe ţeavă. Aşteptă. Suflă în luminare. În întuneric îi pâlpâi pe dinaintea ochilor o flacără vie, roşiatică, pălind în cercuri, treptat… Aşteptă încordat ca o strună. Un picur de năduşeală îl arse, brăzdându-i obrajii. Fierbinţeala lunecă pe grumaji. Maşinal, îşi descheie haina. Se învinui că a îmbrăcat tunica de soldat. Dacă-s jandarmi, nu încape îndoială că n-ar mai avea ce spune.

Râcâitul se repetă. „Cine mă caută ca dezertor nu râcâie, dă buzna”, judecă Ilarie.

Se auzi o şoaptă.

— Ilarie… suntem noi, Timar…

Balaş îşi trecu palma peste obrajii leoarcă de sudoare. „Doamne, Dumnezeule, să-nnebuneşti, nu alta… Şi-şi puse a mia oară întrebarea: Cât o mai duc aşa?”

Îi şopti bătrânului:

— Ocoliţi prin dos. Ies să vă arăt.

Uşa pivniţei era prinsă ţeapăn, într-un drug trecut prin două belciuge.

Prin deschizătura săpată de el trebuia să te apleci. O boare de aer rece năvăli înăuntru, ca venind din altă lume, mirosind a frunze, a noapte senină. Văzu două umbre. Bătrânul, în faţă, îl preveni:

— Nu-s singur. Om bun.

Ilarie-i pofti înăuntru. Nu se uită la străin. Trase uşa la loc, proptind-o cu un băţ scurt, înfipt în pământ. „Mâine, hotărî el, trebuie să şterg urmele celor doi”.

Între timp, bătrânul scăpără un chibrit, zări luminarea pe colţul mesei şi o aprinse.

— Curat ca-n sihăstrie… Adică aşa stai tu… Mi-ai spus, da’ n-am crezut. Puşcă, gamelă, sac de merinde… Şoareci n-ai?

— Nu, n-am.

— Rău. Înseamnă, Ilarie, că tare eşti singur… Da’ tare de tot… nici şoareci…

Bătrânul scoase la lumină punga cu tutun, iar din traista petrecută pe după umăr, o sticlă verzuie.

— Sucit drum, băiete. Credeam că nu te mai găsesc. Ţi-am adus pită, sare, tutun, nişte slănină şi încă ceva…

Lui Ilarie, după încordarea nervoasă întinsă până la ultimele margini, îi tremurau genunchii. Un nod greu i se zbătea în gâtlej.

— Păi, mulţămesc, bade Timar. Mulţămesc… M-am speriat, nu glumă. Mă şi mir cum de n-am înnebunit până acum…

Se aşează, rezemându-şi spatele asudat de zidul beciului. Le făcu şi celorlalţi semn să se aşeze pe butucul răsturnat în dreptul uşii ferecate.

Îşi aduse aminte de puşcă. Trase închizătorul şi scoase cartuşul din ţeavă:

— Asta-i!

*

Străinul nu rostise până atunci niciun cuvânt. Ilarie îi urmărea atent fiecare mişcare. Arăta ca la treizeci şi cinci de ani, poate mai mult. Înalt, uscăţiv, îmbrăcat orăşeneşte, cu o haină cafenie, largă, pantaloni băgaţi în ciorapi, încălţat în bocanci militari, plini de noroi uscat, părea foarte obosit. Colţurile buzelor i-erau lăsate în jos, în

bătrânindu-l. Ochii albaştri, cu cearcăne întunecate, adânci, îl priveau drept, întrebători *şi* puţin miraţi. Nu zâmbea, nici nu arăta supărat. Doar că, undeva, ca ascunsă în luminile ochilor, stăruia urma unei nedumeriri pe care omul acesta istovit, cu mâna strânsă pumn, aşezată pe genunchi, ar fi vrut s-o limpezească.

— Ţi-am vorbit de el, Ilarie. Şi el îi fugit, ca şi tine… L-am adus. Ăsta-i feciorul meu, Constantin.

Ilarie înghiţi anevoie. îl privi din nou lung. îi întinse mâna.

— Aşa spaimă de mult n-am mai tras. Păcatele cui le plătesc eu, bade Timar? Vreau să zic că mă bucur, cum să nu. Bătrânul şi cu mine am tot vorbit de dumneata.

— Şi de dumneata mi-a vorbit, făcu Constantin. Nu s-a schimbat tata şi-i bine aşa. Şi eu sunt fugit, cum să-ţi zic, omule. Am fugit de moarte. Am stat doi ani într-un lagăr de concentrare… Nu-i vremea să-ţi înşir acum toate. Mai de mult, în toamnă, am fugit. M-am tras către bătrân. N-am bănuit că până şi cantonu-i păzit. Tata mi-a vorbit îndată de dumneata. M-am tot gândit…

— Ce să te mai gândeşti? Ia, Ilarie, bea o duşcă de vinars. Nu s-a apropiat de canton. Verificam linia, în sus. M-aud strigat din tufiş. Când colo, el. Iertaţi-l pe un om bătrân. Am plâns, Ilarie. Hai, mă băiatule, să te încălzeşti, să mănânci, dă-o dracului de linie, spânzura-s-ar toţi nemţii. Un fecior am. El nu şi mă trage în desiş şi dă-i şi dă-i. Nu vrea să-ţi spună, dar chiar de la moarte a scăpat. Om de treabă şi doctorul. Hăituit ai fost, băiete…

— Lămurim noi, tată…

— Ce să mai lămurim, făcu bătrânul Timar.

Ilarie-i trecu sticla tânărului. Acesta o luă şi bău.

Se uită la bătrân blând, cu o umbră de mare tristeţe:

— Tată, înţelege-mă. Dumnealui are un fel de-a trăi de acum statornicit. Cunoaşte drumurile, ascunzişurile şi, pe deasupra, ceea ce nu-i puţin, s-a obişnuit să se ştie

singur. Doi inşi s-ascund mai greu. Până mă voi obişnui… Dă-mi să aprind.

— Loc este, har Domnului, destul, mă rog, zise Ilarie, care nu prea ştia ce s-ar fi cuvenit să zică.

Trăia într-adevăr, aşa cum bănuia tânărul, sentimentul omului obişnuit de bine, de rău cu un fel de viaţă, pus în situaţia de a-l schimba deodată. Schimbările mereu stârnesc întrebări, dacă nu teamă, la gândul primejdiilor eventuale. El îşi dorise un tovarăş fie şi numai pentru a-şi auzi propriul glas. Îl avea. Se simţea stingherit.

— Nu ştiu ce să zic, bade Ilarie. Mult nu o să mai ţină aşa. Frontul a căzut. Nemţii se retrag. Nu trece vara şi poate ne-om vedea acasă, la neveste şi la copii. Eu din pricina asta am fugit, bade Ilarie, nu de alta… Gingaş nu-s. Am dus-o eu şi mai greu… Zâmbi cu amărăciune. Am mai stat eu în pivniţă.

— Ce să zic, domnule, făcu Ilarie. Eşti băiatul lui badea Timar. Să te simţi ca acasă. Oameni suntem. Ne-om descurca noi.

— Zi-mi pe nume, nu-s eu aşa mare domn.

Bătrânul nu rămase mult. Stabiliră să se întâlnească ziua, în fiecare miercuri, jos, pe linie. Bătrânul, dacă-i pericol, să fluiere. Ei vor fi pitiţi în desiş. Dacă se întâmplă ceva neprevăzut, să urce pe ocolite şi să-i caute. Să nu uite să aşeze crengile la loc, aşa cum au fost.

3.

S-a scurs o lună. Bătrânul apărea la ceasul hotărât, o dată pe săptămână, miercurea. Ilarie şi Constantin îl aşteptau. Intrau adânc în pădure, bătrânul le da traista, le spunea ce mai e prin sat şi pe drumul din pădure, după care se înapoia. Ca să nu dea de bănuit, îi umpleau traista cu ciuperci.

Din primele zile, Ilarie îl preţui pe tovarăşul de singurătate. Întâi îi păru bine că omul nu-i caută dinadins prietenia, nu i se bagă în suflet. Nu vorbea mult nici

despre el însuşi. Nu-l zgândărea cu întrebări nici pe Ilarie. Se miră că nu-i însurat. Când vorbeau despre sat, Constantin se oprea la cu totul alte probleme decât cele pe care se aştepta să le pună un orăşean. I-a spus că a stat închis.

— Pentru ce?

— Mult de povestit. Nu, n-am furat, nu m-am bătut, n-am omorât pe nimeni, râse el.

Îi explică pe îndelete unde a lucrat el, ce este o grevă, cum se organizează şi se apără muncitorii. Cum, de obicei, cei bănuiţi c-ar fi capii grevei sunt urmăriţi, arestaţi, purtaţi prin închisori. Cum a fost şi el purtat. I-a povestit de Victor Turcu…

*

Pe la mijlocul lui aprilie, bătrânul, sosit ceva mai devreme, i-aştepta posomorât.

Îi întinse o hârtiuţă lui Constantin.

— Cine ţi-a dat-o?

— Mecanicul de pe drezină. Căra buşteni. M-a strigat şi mi-a dat o pită. Asta, făcu bătrânul. Mi-a şuşotit, uitându-se înapoi, la neamţul din vagonul cu cherestea: „Du-i-o lui Constantin, bătrâne!” Mare minune. M-am tot uitat la pită şi am văzut că-i tăiată într-un loc. Numa pe drum am scos hârtia. Am scos-o numa să nu mă vadă cineva că am pâine la mine şi să-mi ceară.

Constantin mototoli hârtia şi o rupse, încetişor, în bucăţele. Le aruncă îndesându-le apoi cu vârful bocancului în ţărână. O bucăţică se rătăcise între ierburi. Constantin o juca în palmă şi, cu părere de rău parcă, scormoni şi o ascunse. Zâmbi către Ilarie. Părea întinerit.

— Ce bine! Ce-am zis? Nu trece ea vara şi eşti acasă, sihastrule! Ai să-i ceri nevestei să-ţi facă o mămăligă pripită, cu lapte rece. Sau vrei cu brânză?

Se-ntinse lângă ei, cu faţa în jos, ascunzându-şi obrazul în ierburi. Cei doi nu înţelegeau nimic. Timar cel

tânăr îşi luă obrajii în palme şi rămase nemişcat un timp. Văzură apoi că i se cutremură umerii ca de frig.

Plângea. Aşa cum plâng copiii, din tot sufletul. Omoplaţii ascuţiţi i se zbăteau spasmodic. Nu-l tulburară. Aşteptau, peste măsură de uluiţi, să se liniştească, privindu-se lung, în tăcere. Bătrânul se întristă, spunându-şi că nu-şi cunoaşte feciorul: îl ştia căpăţânos, încercat în fel şi chip de viaţă. Ca flăcău s-arătase vesel, chiar fluşturatic, apoi, prea curând, gânditor. Nu s-a-nsurat – vezi, şi vremurile-s cu vârtejuri – pe-acasă venea rar. Bani trimitea mereu. Bătrânul i-a adunat, însemnând conştiincios cu creionul chimic fiecare sumă. îi păstra. Punea şi de la el. Singurul copil, cum să nu-i păstreze?! De la alţii a ştiut că băiatul a apucat pe-un drum nu prea neted. Şi uite-l! A răbdat închisoare, lagăr, a trăit viaţă de sălbăticiune, trei luni şi mai bine, după ce-a scăpat din gheara morţii... Şi-acum, aceeaşi viaţă de sălbăticiune încolţită.

Să-i spună, să nu-i spună?... O lună întreagă a ascuns.

k

Ilarie nu se gândise în acel moment la nimic anume. Se uita la crengile copacilor. Mugurii stau gata să plesnească. Sălciile de lângă pârâu înfrunziseră. Cunoştea pădurea de-acum aşa cum îşi cunoştea pământul de-acasă. Poate şi mai bine. Adică, mai adânc, cu o altă înţelegere. Apa pârâului venea tulbure din sus, căci poate au mai rămas troiene de omăt prin coclauri. Viţele de mure încă erau uscate, el însă ghicea ascunsul fior de viaţă care se strecura în întreaga pădure. Se năştea în sufletul lui convingerea că acest băiat al cantonierului spune un mare adevăr. Înţelegea de ce plânge. Aşa ar plânge şi el dacă, fără veste, printr-o minune şi-ar vedea casă, copiii în curte, ar auzi lătrat de câine şi muget de vită. Aşa plâng oamenii care au aşteptat mult, oamenii cărora le stă inima gata să

plesnească, care au îndurat şi înţeles multe... Ce sucite-s toate pe lumea aceasta! îi vine cumva greu să se despartă de munte... „Să mă văd acasă... ai, ai, dacă... Să duc o viaţă de om!...”

*

Bătrânul nu voi să-i strice bucuria. Îi ascunse şi de astă dată.

A treia oară l-a oprit în gară, pe când îşi lua salariul, plutonierul-major Vintilescu.

— Nu ţi-a scris fecioru’, bade Timar?

— De patru ani nu ştiu nimic de el, făcuse bătrânul.

— Rău copil, să nu scrie el lui ta-su. Nici nu ştii pe cine creşti şi pentru cine te trudeşti, reflectă el.

— Da’ de ce, dom’major? O fi şi el pe front...

Aşa se decisese. Să o ţină morţiş că fecioru-său e pe front. Şeful de post, altfel om liniştit, din partea locului, nu obiectă.

— Bine, bade Timar. Bine-ar fi cum zici, da’ nu prea-i aşa.

— Ştiţi ceva de el? Doamne feri...

— Nu, da’ dacă se-ntâmplă să vie, dă-mi de ştire, să-i semnez ordinul de serviciu, îi regulă...

*

În noaptea aceea s-au petrecut două schimbări... A doua zi s-a aflat c-a fost bombardat Ploieştiul.

*

Dimineaţa, Ilarie s-a trezit primul. A aprins luminarea. A zărit haina lui Constantin atârnată în cârlig. Şi-a reamintit tot ce s-a petrecut ieri şi, cuvânt cu cuvânt, explicaţiile lui Constantin, pus pe vorbă, de-aseară. Se simţi împăcat, ascultându-i respiraţia adâncă. Dormea frânt de oboseală, cu pumnii strânşi şi braţele aruncate în lături, cum dorm copiii. Tot era mai bine cu un om lângă tine. Singur cuc te ţicneşti. îi trecu prin minte că ar fi fost mai bine să se fi arătat, de la început, mai prietenos cu

băiatul cantonierului.

L-a preţuit, bineînţeles, după criteriile lui personale, ţărăneşte. Constantin era îndemânatic. S-a obişnuit repede cu viaţa de fugar, a arătat chiar o grijă mai sporită faţă de pericol decât a crezut Ilarie. El însuşi, Ilarie, şi-a dat seama că numai norocul ori prostia jandarmilor l-au ferit câteodată. Ilarie a ghicit că băiatul cantonierului cunoaşte mai multe decât spune. Nu se ascundea de prima dată. Unele spuse de-ale lui îl puneau pe gânduri. Le drămuia de unul singur şi sfârşea prin a-i da dreptate.

Ciopleau într-un rând un scăunel. Constantin era de părere că în fiecare zi să facă ceva. S-adune ciuperci, să caute vreascuri, să se plimbe, să cârpească rufele, să schimbe aşternutul.

— Să nu mucezim, Ilarie.

În ziua aceea ploua. Se pomeniră vorbind de cinste, de adevăr.

— Ruşinos este când, uitându-te înapoi, ţi se face ruşine de tine, zicea Constantin. Ziceai că-ţi place muntele acum. Te-ai dori totuşi pe câmpie, acasă. De pe-acum ai să vezi altfel satul, de cum l-ai văzut înainte. O să fie pace, adică se va termina războiul. O să le luăm iar de la capăt?

— Păi, cum?

— Nu, frăţioare. Întâi şi-ntâi că mai avem ceva de împărţit cu nemţii. N-or să vrea să plece cu una cu două. N-auzi? Construiesc cazemate. Au conducători nebuni, ticăloşi. Constantin Timar adăugase: Ştii cât ne-a costat pe noi o puşcă nemţească? Un vagon de grâu. Pentru asta trebuie să ari, să semeni, să seceri zece hectare de pământ. Zece familii de ţărani să asude pe mirişte, ca să capete o puşcă şi s-audă apoi că mor oameni, pe deasupra să primească acasă o telegramă cernită. Şi ştii ce marcă are arma ta?

— Z.B.

— Mai scrie ceva acolo. Zbroiovka Bino. Bino e în

Cehia. Fabricată în Cehoslovacia. Nici măcar în Germania. Au ocupat Cehoslovacia şi de-acolo-ţi trimite arme. Îi jefuiesc pe ăia, ne jefuiesc pe noi… Habar n-ai ce fel de tâlhari îs nemţii. Şi dac-ai afla ce-au făcut, ce fac ei cu evreii, cu prizonierii, cu polonezii, cu ruşii, ţi s-ar face părul măciucă.

— Cum îi mai rabdă pământul?

— Şi încă ceva… S-au găsit şi la noi cine să-i slujească. Toate însă, pe lumea asta, se plătesc, Ilarie. Nu toţi văd limpede. Or să vadă. Hora încă nu s-a terminat. Ceteraşul cântă încă.

Zilele se urneau mai uşor. Au făcut drumuri, pe ascuns, până la cazematele nemţeşti. Constantin lipsi în două rânduri. Îl lua cu drezina un mecanic.

Până la urmă îi deveni drag Constantin. Sub asprimea înscrisă de viaţă pe chipul său văzu curând un bărbat încă tânăr, stângaci în unele privinţe, care nici n-a apucat să cunoască viaţa.

Îl privi din nou cum doarme. Ca şi cum ar fi bănuit, Constantin se trezi. Sări în picioare.

Se spălă pe faţă şi, în timp ce se ştergea, rosti:

— Trebuie să ne mai săpăm un adăpost, mai aproape de culme. Adică, eu trebuie s-o fac.

Ilarie nu înţelegea.

Constantin rosti cu neaşteptată blândeţe:

— Nu vreau să te amestec. Aici merge fiecare de bunăvoie. În partea în care am umblat, sunt câţiva oameni de-ai noştri. Pregătim ceva. Să nu le fie moale nemţilor. Aştept ştiri. Poate va trebui să aruncăm în aer calea ferată. Să nu se retragă, să nu fie cu putinţă să se retragă.

Fu rândul lui Constantin să facă ochii mari.

Ilarie răsturnase dintr-o pungă de pânză aspră cartuşe. Le numără cinci câte cinci. Trei au rămas fără săniuţa de metal pe care se înşirau.

— Optzeci şi trei, atâtea mi-au rămas. Am avut o sută

douăzeci.

— Şi ţi-au ajuns?

— Mi-au ajuns, spuse Ilarie. N-am scăpat niciunul. Apoi eu împuşc rar. Mai dau cu undiţa.

Ilarie le spunea toate astea cu oarecare tristeţe. Pe bărbie purta urma unei tăieturi de brici, ca o cicatrice subţire, contrastând cu pielea obrazului arsă de soare. Ochii-i păreau şi mai albaştri. Constantin simţi inexplicabil că acest bărbat extrem de puternic, plin de forţă reţinută este, fără excepţie, iubit de copii, într-un fel în care numai copiii pot iubi. Desigur că ceilalţi copii îi invidiază pe puştanii lui că au un astfel de tată, uriaş şi blând.

— Am şi eu cartuşe, făcu Constantin.

— Mie nu-mi plac armele de soiul ăsta. Răsuflă adânc. Atunci să mergem. Dar cum îl înştiinţăm pe badea Timar?

— Ilarie…

Ilarie îşi făcu cu gravitate o cruce mare. Se încheia o etapă a vieţii lui zbuciumate, îşi luă rămas bun de la bordeiul subpământean care, aşa cum era, l-a ocrotit vreme lungă. Două ierni nu-s o glumă, într-o clipă i se perindară pe dinaintea ochilor cele două ierni fără sfârşit, petrecute ca ursul în bârlog. Retrăia urâtul care-i măcinase creierii noaptea şi ziua. Toate i se părură străine, iar el însuşi se vedea ca oaspete în pivniţa cu tavan scund, cu belciuge şi drug, cu două scăunaşe grosolane, cioplite din cuţit, cu mucurile de luminare strânse pe marginea mesei.

Le părăseşte. Aşa a plecat şi din cazarmă înainte cu zece ani de zile. Uitase şi-atunci că i-a făgăduit o bătaie zdravănă căprarului. Se-mpăcase cu toate.

Totuşi reveni. Gândindu-se la plecare îşi petrecu privirea prin încăpere, hotărând să ia cu el ciocanul, firezul ele mână, cleştele. Smulse şi belciugele, cuiele înfipte în grinzi.

— O să ne trebuiască.

Constantin îl apucă de mână.

— Vine bătrânul!

*

— Linişteşte-te, tată, spuse pe-nclelete.

— Ce să zic?

— Cum le zici şi altora. Vreau să ştiu tot.

Bătrânul încercă să se reculeagă. Obosise şi respira greu.

— M-am coborât în gară. Ziceam că aşa o încurc mai repede, dacă mă întreabă ceva cineva. În gară, majurul Vintilescu…

— Ăla gras.

— El. Mă cheamă la el şi-mi zice. Auzi? „Bade Timar, nu mă amestec. Ţi-am spus încă din toamnă că i ecioru' dumitale-i căutat. Ştii, nu ştii de el, poate. Acum sunt mutat de-aici. De ieri. Am predat totul noului şef. Să ştii, bade Timar, că ăsta nu iartă. Mulţi oameni şi multe am văzut şi trăit. Aşa om n-am întâlnit. Tot de dumneata întreba. Ţi-am spus, că aşa cred că-i bine. Ne cunoaştem de douăzeci de ani.

— Alt şef?

— Are un nume urât, băiete. Călă, auzi?

Constantin îl privi fix pe tatăl său:

— Ai spus Călă? El e. El l-a împuşcat pe Victor Turcu. Să nu uitaţi asta. Ţie ţi-am povestit, Ilarie…

Ilarie tăcu. După o pauză propuse pe neaşteptate;

— Ştii ce, Constantine? Niciodată n-am dat greş. îl pândesc şi îl împuşc. Fără greşeală. Dintr-un foc.

Constantin zâmbi. Clătină din cap.

— Nu aşa trebuie el împuşcat, Ilarie. El trebuie împuşcat de un pluton de execuţie şi execuţia lui să fie adusă la cunoştinţa tuturor. Ar fi prea simplu… pentru Alexandru Călă…

Capitolul II NELINIŞTE

1.

Încercările nereuşite de-a da de urma fugarului l-au înfuriat în aşa măsură pe colonelul Vasilescu-Dragu, încât a început să bea, pierzându-şi proverbialul sânge rece. Bea de unul singur, în cabinetul său, blestemându-l pe Călă, blestemând ministerul care l-a şters de pe lista avansărilor, semnând însă cu răutăcioasă satisfacţie decizia de „bun în grad”. Adela, pe care i-o răpise prietenului său Dumitrache, medic al oraşului, s-a plictisit curând, neferindu-se să i-o arate pe faţă, încercând să revină la fostul ei soţ. Acesta a refuzat, aşa cum a refuzat mai târziu şi expertiza medico-legală propusă de colonel. Şi-a învins timiditatea firească şi a rezistat. Ca nu cumva să cedeze totuşi insistenţelor colonelului, s-a internat într-un sanatoriu, pentru două săptămâni.

Colonelul l-a chemat pe prim-pretorul Ifrimescu şi l-a obligat să semneze aşa-zisul proces-verbâl de constatare a morţii, înainte de a se fi mutat în Oltenia. Ifrimescu s-a supus. Au băut amândoi până noaptea târziu. S-au străduit să imite iscălitura medicului. Ifrimescu părea atins de demenţă. îl lăuda în gura mare pe celălalt medic, pe Valeriu Moga, şi se căina recunoscându-şi marile defecte.

— Ele mă vor conduce cu alai drept la balamuc.

Amândoi, ca înţeleşi, foloseau termeni cerernonioşi şi, deşi Ifrimescu i-a fost oaspete o săptămână, nu s-au tutuit. Adela fiind plecată la maică-sa, se culcau în aceeaşi odaie. Ordonanţele se luau dimineaţa cu mâinile de cap. Colonelul îndruga într-una:

— Toţi, mai mult sau mai puţin, suntem vrednici de balamuc. Şi ministrul, nea Mişu, măgarul. Un avocăţel stupid care ţie şi mie ne dă ordine şi care îndrăzneşte să mă ţină în picioare minute întregi. Parcă-mi face o favoare invitându-mă să iau loc. Tatăl meu nu l-ar fi primit nici în hol, iar eu trebuie să-i ascult sporovăială stropită cu scuipat.

Într-o dimineaţă, trezindu-se cu capul greu, buimăcit

de aburii beţiei, nu l-a mai văzut pe Ifrimescu. I-au spus ordonanţele că prim-pretorul s-a plimbat în izmene pe stradă, cerând o puşcă, apoi a încălecat zidul şi a început să meargă pe creasta lui, urlând că el e mai tare ca Alexander, celebrul echilibrist.

— Mă sui pe paratrăsnet, a strigat.

L-au înhăţat şi l-au dus la balamuc, exact aşa cum a prevăzut, cu alai.

Nici agenţii siguranţei, nici patrulele trimise să scotocească coclaurii, satele, gările, cartierele mărginaşe, hotelurile, restaurantele, n-au dat roade. Pe Constantin Timar îl înghiţise pământul.

Călă da de fiecare dată, adică de două ori pe zi, din umeri, a neputinţă.

— Nu eşti bun de nimic, boule! Atunci, în noaptea aceea, v-aţi dat examenul, vite încălţate!

În loc să nu lăsaţi un petic de pumnii necercelui, v-a pierit piuitul, N-am să-ţi iert beţia de-atungi! plutonier. Prea scump o plătesc, hotărât

— Domnule colonel!

— Nimic. Nu te ştii descurca. Nu eşti bun decât în asta (şi făcea din deget, ca şi când ar fi apăsat pe-un trăgaci). Pleacă!

*

Îl chema însă zilnic.

— Ascultă, plutonier. Oricum, noi trebuie să punem mina pe omul ăsta. Poate deveni un martor periculos. Suntem în aprilie şi…

— Îmi dau seama, domnule colonel.

— Avem informaţii, făcu Vasilescu-Dragu. Desigur că se ştie de fuga lui, reuşită. Cât şi de moartea lui Victor Turcu, A aflat şi familia. Avem şi noi oamenii noştri plasaţi prin lagăre, fabrici, închisori.

Alexandru Călă propusese atunci, nici el nu avea habar cum de i-a venit o astfel de idee în minte.

— Domnule colonel, mai încerc în Sibiu şi Mediaş. Vă rog însă până atunci să-mi obţineţi numirea ca şef de post în comuna de unde se trage Constantin Timar.

— N-are decât tată. E cantonier în Bistra. Compară şansele. Nu-i rea ideea. Decât să te văz în fiecare zi. Şi rosti solemn: îţi dau cuvântul meu de onoare. Dacă scoţi ceva de la bătrân şi, mai ales, dacă îl dibuim pe Timar, te fac ofiţer. Trebuie să ascundem toate urmele. Vino mâine; după-amiază. La patru…

*

S-a prezentat, ca întotdeauna, punctual, nou iţind să-şi controleze ţinuta înainte de-a bate la uşă. Rămase surprins. Vasilescu-Dragu nu era singur. Pe fotoliul de lângă fereastră se tolănise un bărbat voinic. Călă îl examină cu coada ochiului. Bărbatul citea un raport şi sta cu capul aplecat, fără să-i dea nicio importanţă noului venit. Storurile coborâte micşorau lumina, încât plutonierul nu putu distinge decât părul creţ, bogat, al omului şi bărbia puternică. Deodată, omul se ridică şi întorcându-şi spatele se apropie de fereastră. Era înalt, lat în umeri şi după mişcările uşoare, ca furişate, vădea tinereţe şi forţă. Îi auzi vocea. Ciudat de limpede, joasă, de bariton plin. O voce catifelată, cu neaşteptate accente dure. Instinctiv îşi spuse: j

„Asta ştie apoi să comande”.

Colonelul îi făcu semn plutonierului să se apropie.

Părea schimbat. Lunile de beţie neîntreruptă îl moleşiseră şi-i înscriseseră pe sub ochi pungi vinete. Nici la ceasul acela nu părea treaz. Pe un gheridon, alături de fotoliu, se răsfăţau două pahare pline de vinars tare. Tescovină, ghici Călă.

— Şezi, îl îmbie colonelul. Şi, fără să-i dea răgaz, îl anunţă: S-a aprobat. Pleci şef de post în Bistra. Sună nervos, de două ori. Se ivi ordonanţa. Adu un pahar. Schimbă sifoanele.

Afară burniţa. În odaie se făcuse de-a binelea întuneric.

— Toarnă-i plutonierului, porunci el soldatului, care aşezase sifoanele lângă sobă, în vecinătatea a doua sticle verzui neîncepute.

— Plouă, stă, iar plouă, curat luna nebunilor.

Colonelul râânji.

— Aşa-i pe la noi, domnule inspector.

— Ce ştii dumneata, dom'le colonel! Dumneata nu eşti de pe aici, eu însă, făcu inspectorul, mă trag de-aproape. De pe aici, rosti ei moale, cântat.

Băură. Şi pe neaşteptate auzi aceeaşi voce, dar schimbată uimitor. Aceiaşi timbru, dar sunând în falset.

— Să nu mai comiteţi măgării! Ţinuse paharul ridicat, nehotărât cumva. Brusc îl goli şi urmă: Ar trebui să le bagi în cap, pentru totdeauna… ne costă mult astfel de măgării. Se coace undeva ceva… Instruieşte-l, colonele. Eu revin peste o oră.

De astă dată păşi energic, milităreşte, zguduind podeaua. Trânti uşa răsunător.

Rămaşi singuri, cei doi n-au scos un cuvânt. Călă, pentru că nu ştia cum să interpreteze prezenţa unui civil în cabinetul comandantului, purtarea acestuia insolentă, după aprecierea lui. Avea aerul că-i comandă colonelului şi în acelaşi timp îl trage la răspundere.

— Nici nu s-a uitat la mine. Colonelul aprinse cu degete tremurânde o ţigară. Dă sticla! ordonă el. Ai văzut? îl întrebă el pe Călă. Strivi o înjurătură între dinţi. Şuieră: Vezi ce mojicii trebuie să rabd pentru voi? Un mucos vine şi-şi dă aere… Dracu' s-o ia de jandarmerie! Puteam s-aleg altă armă. Pentru asta am făcut şcoala de război în Germania? Să te văd pe tine, să dau ochi cu medici împuţiţi? auzi? Coace ceva. Sigur că coace ceva. Viteji vă arătaţi acum… Se opri. Vorbi de astă dată calm, aproape obosit: Gaură în cer! Parcă-i singura evadare. Habar n-am

cum, dar reuşesc. Cazul tău însă i-a înţepat. Află că omul acesta a fost de părere să te dau pe mina curţii marţiale. Citea tocmai dosarul tău. Să ştii, plutonier, e ultima dată când te mai apăr. Nu o fac din cine ştie ce milă. Îţi acord ultima şansă. Pune mina pe acel Constantin Timar, pune mina! Tu ştii ce-i aia sabia lui Damocles?

— Nu, să trăiţi! Am auzit eu…

— Ai auzit! Ca să ştim şi noi. Ai auzit, rosti. Râse amuzat. Bău un pahar plin şi-şi turnă sifon. Sabia lui Damocles? Lecţia pe care i-a tras-o tiranul. Ce să-ţi mai istorisesc! E vorba că primejdia e deasupra capului tău. O sabie ascuţită atârnând de-un fir de păr. Înţelegi? De-un fir de păr. Ca să nu mori neînvăţat, dobitocule, ascultă totuşi. Damocles ăsta era un curtean, un soi de lingău, dracu' ştie. îl invidia pe tiranul ăla din Siracuza. Ca să-l înveţe minte, auzi – ia toarnă, toarnă-ţi şi ţie – a poruncit să fie tratat la fel ca un stăpân. Damocles s-a aşezat la masă, a fost servit. Jubila, nătărăul. Când îl pune necuratul să-şi ridice capul. De-un fir de păr atârna deasupra lui o sabie ascuţită şi grea. Îţi închipui. Asta-i sabia lui Damocles. Oricând ne poate reteza scăfârlia, netotule. Toarnă… Ştiu eu ce ştiu… Se aplecă peste birou şi-l privi intens. Să nu crezi că glumesc. Nici să nu-ţi treacă prin minte aşa ceva. Firul tău e cel mai subţire. Al meu mai rezistă. Să treci pe la Vancu, să-ţi dea numirea şi rezolvă ce mai ai de rezolvat cu casierul.

Călă tresări. Se ridică sprinten şi pocni din călcâie.

Colonelul nu-i întinse mâna.

— Pleacă!

*

Călă, întors la gazda sa din oraş, dăduse pe stradă peste Dora.

— Jupânul şi-a desfăcut prăvălia, frumosule. Acolo-i plin de nemţi. Nu-i pot suferi. Stau aici, la hotel. Sunt nişte băieţi simpatici la liceu.

A luat-o cu sine. A întâlnit un soldat şi i-a dat bani.

— Ştii unde stau? Aduci nişte rachiu, salam şi pâine.

— De unde pâine?

— Spune-i şi tu că-i pentru dom'colonel Dragu şi capeţi.

Femeia l-a întrebat:

— Te mai doare mâna?

Instinctiv, jandarmul îşi feri mâna, nemulţumit.

— Lasă. O înjură în gând, făcând-o proastă. Ai spus cuiva?

— Ce să spun? Habar n-am. Eram beată. M-am speriat, când te-am văzut în prag, cu părul vâlvoi. Am auzit împuşcături şi am crezut că te-ai bătut cu cineva. Erai tare făcut. Patronul meu nu m-a lăsat nici pe mine, nici pe nevastă-sa să ieşim din casă a doua zi. Aia nici n-ar fi putut ieşi, că iar o dureau ochii. A venit doctorul ăla scârbos s-o lecuiască.

— Scârbos?

— Nu pricepea nimic. Mi-a făgăduit să-mi caute slujbă. Mereu mă ameninţa cu pedepse. Acu' gata. L-au luat pe front.

Flecărea neobosită, în timp ce Călă o dezgolea.

În fond, plutonierul era neliniştit. O nelinişte surdă, ca o durere ascunsă. Încă nu te înţeapă să urli, dar o bănuieşti instalată trainic, cu încăpăţânare, gata să se dezlănţuie. Citise aceeaşi nelinişte şi-n purtarea colonelului. Vasilescu-Dragu se clătinase. Neaşteptată surpriză pentru Alexandru Călă. El, în felul său, îl iubea pe colonel. îi era chiar teamă, nu teamă de tresele acestuia, cât de omul stăpânit, rece, crud, cu nepăsare faţă de semenii săi. Ura manifestată de colonel izvora din convingere şi dispreţ, o ură calculată, gândită. Idolul lui suferise o lovitură la cai e n-a rezistat, clintindu-l. Nu se supărase că-l categorisise prost, făcându-i acel semn cu degetul arătător. Călă nu s-ar fi supărat nici dacă l-ar fi

pălmuit. Se socotea vinovat. Nesiguranţa colonelului îl dezamăgea. În acelaşi timp îl puse pe gânduri. Adică să şteai gă orice urmă? A fost martoiul măsurilor luate de şeful său. Îndepărtarea tuturor celor care au călcat în han, tuturor celor care au asistat la înscenarea fugii de sub escortă a deţinutului. Medicul acela a rezistat. Nu s-a clintit. Iar colonelul s-a dovedit mai puţin puternic decât îl credea. N-a avut ce-i face. L-a trimis pe front. Ceea ce iar nu înseamnă mare lucru. Poate să scape. Aşa cum şi Lascu şi Dinu, subofiţeri, colegii lui, acum trimişi pe front, pot scăpa. Nemaivorbind de majurul Bretoteanu. Ei însă, ca martori, au tot interesul să tacă. Îndepărtarea cârciumarului a fost o greşeală, a doua, socoti Călă. De-abia acum nu va tăcea. Va trebui să stea de vorbă cu el şi să-l intimideze.

Nelinştea adevărată i-o inspira însă Constantin Timar, fugarul, omul pe care poate nici nu l-ar mai recunoaşte ziua, căruia vag de tot îi mai poate reconstitui figura. Se înfiora. Poate că a trecut pe lângă el în răstimpul de două luni cât a cutreierat gările, căutându-l.

Omul acela e viu şi aşteaptă momentul potrivit. Nu-i un om să se dea bătut. De el trebuie să se apere. Se răsturnau în mintea lui Călăraporturi statornicite de mult. Lui i se dăduse o oarecare putere. Ofiţerii aveau şi mai multă. Părea nemărginită. Un ordin şi o apăsare de trăgaci, restul nu mai avea valoare. Dar în ochii acelui bărbat nu citise nici urmă de teamă. Mai curând curiozitate.

În ochii aceia iertarea nu exista. Făcea parte din acei oameni cărora nicio silnicie nu le încovoaie grumajii. îi întâlnise de câteva ori. Se deosebeau, îndată, de toţi ceilalţi deţinuţi. Inspirau, fără voie, respect. Aveau ceva numai al lor.

Pe lângă toate acestea, căderea nemţilor aproape că nu se mai punea în discuţie. Nu era prost. Nemţii-s pe

ducă. Retragerile elastice, trâmbiţate pe toate căile, cazematele construite în munţi, toate miroseau a împachetare şi plecare. Cu ei alături se simţise bine. Ca şi cum i-ar fi slujit de pavăză. Iată că ei, cei neînchipuit de tari, se cărăbănesc. îi alungă bolşevicii, îi strivesc. Şi-atunci? Comuniştii vor ieşi din lagăre, din închisori, se vor întoarce soldaţii de pe front. El a ucis şi dezertori, şi comunişti, şi prizonieri, şi bătrâni, şi femei. A bătut soldaţi, a învineţit civili, cum se nimerea şi cum primea ordin.

Femeia trăncănea întruna.

— A dracului jigodie cârciumarul! Pâine din fasole. Bea, băiete! Mie-mi placi. Nu-i pot suferi pe ăştia, pe rezervişti. Parcă-s îmbrăcaţi în haine de împrumut. M-a luat unul cu el într-o seară. M-a tot descusut că de ce-s târfă. Neruşinatul! Se pilise şi se căznea să mă facă să mă las de meserie. De cruţat nu m-a cruţat însă…

Călă nu se amăgea. De răsplată nu-l vor scuti. „Important este să micşorez câtimea ei”, îşi spunea. „La salcia supărată” acţionase beat. Au rămas martori. Cel mai însemnat e cel ascuns! Şi, poate, doctorul. Dar hârtia? Procesul-verbal! Tresări. O îmbrânci pe femeie, care se agăţa de el, asudată, cu fărâmituri de pâine pe bărbie. Hârtia… procesul-verbal nesemnat! Văzu cu o limpezime aproape nefirească gestul medicului. A împăturit-o şi a băgat-o în buzunarul hainei. Era târziu să treacă pe la colonel. Îşi aminti de bărbatul acela. Damocles… Percheziţie la medic… Trebuie.

Au percheziţionat amândoi, colonelul şi el, fără să dea de hârtie.

Capitolul III

…PLUTI PÂNĂ DEPARTE SENTINŢA…

1.

Călă trăsese în gazdă la Samoilă Dragoman, sătean din Bistra. îl convinse, pretextând că o să-l scape de front, să se concentreze în jandarmerie, rămânând în sat.

Dragoman, după o săptămână de gândire, acceptă. Viaţa de ţară, în casa lui Dragoman, transformată de fapt în post de jandarmi, îi amintea de curtea îndestulată a tatălui său. La treizeci de ani trecuţi, plutonierul burlac se simţea atras către un trai aşezat, la casa lui, cu femeie, copii, vite şi pământ. Se pomeni că doreşte moartea bătrânului, prilej de a pune mâna pe pogoane, de-a se însura. N-ar fi părăsit nici slujba. Ar fi rămas şef de post în sat, sau, dacă Vasilescu-Dragu s-ar fi ţinut de cuvânt, ofiţer de plasă.

Dragoman, cu gradul de caporal pe umeri, ştia ceva de un fugar prin munţi. Nu l-a văzut nimeni niciodată. S-aud, numai, spun paznicii, împuşcături. Poate că-s mai mulţi. Se îndoia că pot fi prinşi. îl cunoştea pe cantonier. Îl ştia şi pe fecioru-său, pe Constantin. Supravegheată casa bătrânului. Nu găsiră nimic nefiresc în comportarea lui. Se hotărâră să-l întrebe. Intrară la canton.

— Nu ştiu nimic, domnu' şef. M-a întrebat şi dom'şef Vintilescu. Poate-i pe front.

Cutreierară pădurea. Urcară la casa pădurarului. Nu găsiră niciun indiciu.

— Poate-i chiar aşa, pe front, opinie Dragoman.

Lui i se părea că plutonierul se frământă din pricină că nu poate executa ordinul. Vintilescu nu s-a frământat atâta. Să raporteze la legiune că nu-i în raza postului Bistra şi s-a isprăvit tărăşenia.

— Scriem pe dracu'. Constantin Timar a stat pe front exact cât am stat eu. Niciun ceas. Comunist... Sau tu nu pricepi. Ar fi făcut agitaţie printre soldaţi, că ăştia n-au astâmpăr.

— Cum a fugit?

Cilă se răsuci, gata să-l plesnească pe caporal. Buzele i se albiseră p ochii exprimau furie. Înjură de mamă şi dumnezei pe toţi proştii din lumea asta, care-şi închipuie că jandarmeria înseamnă să dibui hoţii de găini. Apoi se-njură pe el însuşi, fără să se cruţe, cu mânie crescândă,

blestemându-şi soarta.

— Mai bine-l ascultam pe tata. Prâneam la vite, înghiţeam ocări, puţeam a balegă şi sudoare. Ăsta-s. Balegă. Nu om. Balegă. N-am putut atunci…

De l-ar fi împuşcat pe Constantin. Chiar dacă ar fi scăpat celălalt. Era mai puţin rău. Astăzi nu s-ar fi sfărâmat, nedormind nopţile, ticluind planuri peste planuri, zvârcolindu-se ca pe jeratic. N-ar mai fi avut vedenii. Timar e martor viu. Cei morţi îs buni morţi. Cine să le ia interogatoriul? Dumnezeu din ceruri, dacă este aşa ceva acolo sus şi dacă poate s-o facă…

— Hai să-l ducem pe bătrân la post.

Samoilă îl urma tăcut. Nu i se părea firească izbucnirea şefului său. îl cunoştea pe bătrân, iar cu Constantin copilărise. Ce, poate să se compare un copil ca al lui Timar cu îndrăcitul ăsta de jandarm cu care nu-i bine să te iei la harţă? Băiat necăjit, ucenic la fabrică, lucrător ca toţi ceilalţi, cu haine sărăcuţe, ca de împrumut. Ţinea încă minte pantalonii, ca nişte burlane, şi şapca decolorată, cu cozorocul plesnit. Nu s-a făcut domn băiatul cantonierului. Ştia el, Samoilă Dragoman, domni mai acătării. Nu-i intra în cap. Ce-i drept îi drept, Constantin fusese băiat deştept, frumuşel, dar de-acolo până la a trezi în Călă atâta mânie mai trebuia feciorul lui Timar să mănânce multă mămăligă.

Îl privi pieziş pe Călă. Acesta cobora, cu ochii pe jumătate închişi, cărăruia spre drumul din pădure, către canton. Mergea gândind, nedând măcar la o parte lăstărişul şi crenguţele i se izbeau de obraji, ca şi cum ar fi vrut să se pedepsească singur pentru vreo vină. Ar fi vrut să-l ajute. Nu-i plăcea să-l vadă aşa. Se temea de Călă, acum mai mult ca oricând. Nu putea să i se împotrivească. Uneori, purtarea acestuia în propria-i casă îl supăra. Se uita la nevastă-sa ca la o ţiitoare, o bătea peste şolduri. Era atunci convins că cei doi îi ascund ceva. Dar nu scotea

o vorbă. O chinuia pe nevastă-sa, neeconomisind ghionturile şi înjurăturile.

Răscoliseră amănunţit casa pădurarului. Urcară şi-n pod, Căutară urme prin iarba abia răsărită, Scormoniră, risipind tot soiul de bulendre prin cameră şi-n şopron. Nicăieri, nici urmă. Nici de şoareci barem. Au cercetat şi drumul. Samoilă îl cunoştea pe fostul pădurar. Acestuia îi plăcuse mult băutura. Samoilă îşi aminti că în fiecare toamnă cumpăra must şi-şi îngrijea singur vinul. Se lăuda că numai şi numai pentru butea de vin şi-a săpat o pivniţă, zidind-o din cărămizi şi grinzi trainice. Tresări, bucuros că poate să-l însenineze pe Călă. îi atinse cu stângăcie cotul.

— N-am cercetat…

— Ce n-am cercetat? îl întrebă întunecat Călă.

— Beciul.

— Ce spui?

— Pădurarul avea o pivniţă.

— Hristoşii şi… de ce n-ai…?

— Păi, în zorul ăla, uiţi de toate…

S-au întors.

Sparseră uşa cu un târnăcop uitat în magazie. Pe pământ zăceau câteva grămăjoare de tuburi de cartuşe. Pe colţul mesei se afla un muc de luminare. Călă îşi ieşi din minţi. Călcă tuburile în picioare, rupse masa, scăunelele, zări drugul şi izbi cu el în neştire tavanul, grinzile, pereţii. Lui Samoilă i se făcu părul măciucă. Se înspăimântase. Călă parcă ar fi jucat un dans fantastic al groazei şi nebuniei morţii. Caporalului îi venea s-arunce dracului puşca şi s-o ia la fugă ţipând. Văzându-l săltând ca deznodat, în beci, văzând cum i se frământă umerii, zguduiţi de furie ca de plâns, degetul i s-a chircit pe trăgaciul puştii, fără să vrea. I-a trecut prin cap gândul să tragă un cartuş, unul singur, ţintind cu grijă între umerii aceia îmbrăcaţi în haină albastră de jandarm. Să se isprăvească o dată pentru totdeauna. Ce i-a trebuit lui să

se încurce cu veneticul ăsta, care s-a făcut stăpân în casa lui?

Călă ieşi. Nu-l privi în ochi pe Samoilă.

— Ar trebui să te-mpuşc, tâmpitule! De sub nas ne-a fugit. Acum poate râde de noi. Aici a fost.

— Poate n-a fost el. Că de omul ăla s-a auzit de doi ani.

Călă se opri. Căuta pesemne ceva deosebit. Ochii verzi, ca de apă stătută, păreau otrăviţi de durere şi neputinţă.

— Bătrânul, bestia… el ştie. Mugi: Praf îl fac. Lighioana. Praf.

Samoilă răsufla greu, abia ţinând pasul. Călă gâfâia şi-şi lărgea gulerul tunicii. Scrâşnea din când în când.

— Praf… praf…

*

Departe de acel loc, cei doi urcau domol. După un ceas erau pe creastă. Ilarie simţi că se petrece un lucru ciudat. Ridică ochii spre cerul fără pic de nor. I se păru mai proaspăt ca niciodată mirosul de răşină al brazilor, dar tot nu-şi putu explica ce se petrece.

Dinaintea lui, Constantin păşea săltând. Îşi dădu seama fulgerător, îndurerat brusc, de i se strânse inima. N-auzise pe nimeni de doi ani, el însuşi nu încercase de doi ani.

Constantin cânta. Cânta încetişor. Ilarie uitase că pe lumea asta se mai poate cânta.

2.

Bătrânul a presimţit şi instinctiv s-a dat înapoi. Era prea mare liniştea şi nici santinela nu mai era la locul ştiut. Se auzea, ca un zvon depărtat, gâlgâitul pârâiaşului, sub podeţ, mărind noaptea şi liniştea. Dădu să intre.

— Ai controlat pe dracu’! izbucni Călă, auzindu-i explicaţiile. Nicio linie. Unde ţi-i băiatul? Să nu mai spui că-i pe front, că te stâlcesc în bătaie, auzi?

Bătrânul nu-l privi. În schimb îşi plimbă privirea peste Samoilă, bătrâneşte, aproape îngăduitor.

— Am mai spus, domnule plutonier. Copilul meu e pe front!

— Hristoşii… hahaleră bătrână! Ai să vezi tu acum…

3.

Seara târziu, după ce l-au schingiuit pe Timar bătrânul, Călă a cerut vin. I-a trimis pe jandarmii ceilalţi în patrulare, iar pe bătrân l-au expediat la legiune. Samoilă şi-a înghiontit nevasta.

— Adă damigeana şi şterge-o.

Femeia nu-l băgă în seamă. Spălă două pahare şi-şi legănă molcom braţele, purtând damigeana. Le aduse o cană de sticlă, cu margini aurite.

Călă îşi deschise una după alta palmele larg şi respiră adânc, fixându-l stăruitor pe Dragoman.

— Avem o lună de slujbă, fârtate. Am făcut câte ceva. Vintilescu ăla era cam moale. Ce zici?

Îşi deschise buzunarul de sus al tunicii. Apucă un plic, îl puse pe masă şi-l bătu de câteva ori.

— Iaca aici, făcu el. Îmi scrie mult iubitul meu frate. Avocatul. Niciuna, nici două, îmi dă de înţeles să mă despart de jandarmerie. Cu un cuvânt să disvorţez. Destul.

— Cum vine asta? întrebă Samoilă.

— Nu-mi poate spune desluşit, vezi, cenzura taie, ori opreşte scrisori de felul acesta. Scrie că tata-i pe moarte. Aşa se-ntorc lucrurile. Nici n-am bănuit ce noroc mi se coace! Dar spune-mi tu, deşteptule, cine îmi primeşte mie demisia acum? Nu-i niţel nebun frăţiorul ăsta al meu?

Îi povesti trunchiat, ascunzând pasajele neplăcute, episodul de la „Salcia supărată”. Spre mirarea lui, Samoilă îi declară că se ştie ce s-a petrecut acolo. Lumea vorbeşte.

Lui Călă îi scânteiară ochii.

— Păi şi pe tine te priveşte… rânji el.

— Pe mine, că i-am şters bătrânului o palmă?

Căuta să-şi ţină cumpătul.

— Mă, rânji Călă. Te socoteam mai deştept. Constantin comunist, tu jandarm. Jandarm pe timpul nemţilor, a hitlerilor, cum zic muntenii tăi. De bunăvoie concentrat. Nici măcar concentrat, ci reangajat. El, om sărac. Tu, fruntea satului. N-ai fost în Rusia. Habar n-ai. Bogăţia nu-i iertată, mă. O să-ţi ia tot, fii pe pace!

Urmări răutăcios cum îi tremură mâna lui Samoilă, turnând vin.

— Ş-apoi, ce?

— Ş-apoi? câţi oameni n-ai înşelat tu aici, în Distra? Cât ştiu eu numai de-o lună. Câţi nu-ţi poartă sâmbetele? N-ai dat tu cu gura ta ordinele? Nu ai umblat tu după vite, oi, rechiziţii? Nu l-ai pârât pe Tornea că are grâu ascuns după cuptorul de pită, că Vlasa îşi ţine oile în munte? La câţi nu le-ai mai făcut câte-un bine de soiul ăsta? Bău cu sete un pahar mare de vin. Îşi turnă încă unul. Se înroşi la obraz. Ochii-i rămaseră tot îngheţaţi: Oamenii îţi zic iudă. Tu însuţi ţi-ai trimis oile sus în munte, cu o slugă. N-ai dat la rechiziţii niciun capăt de aţă. Asta te-a îndemnat să te reangajezi. Nu uita că figurezi pe statul de plată! De Anul nou mai că ai plâns că te-au ocolit copiii cu „covrigeii” şi nici plu guşorul nu te-a deranjat. Iacă ce cred ei despre tine. Tu ai şi spus-o: „M-au scos din sat”. Cumnatu-tău te-a dat fain frumos pe uşă afară, că le-ai stricat cheful. Făcu un gest neaşteptat, aproape protector: Am şi eu partea mea. Ţi-am dat şi eu o mână de ajutor. Am şi eu interesul meu. Lasă, nu-i ce crezi tu… Şi dacă ar fi, nu asta ar trebui să te doară, chiar dacă ar fi. Satul te urăşte. Eu zic să te cari de aici. Vin, mă, bolşevicii… Rosti pe un ton scăzut ceea ce îl obseda cu adevărat. O să fie eliberaţi oameni, vor ieşi comuniştii la iveală. Să vezi tu ce horă se mai încinge pe aici… şi cum o să mai jucăm noi doi… Cum am jucat crezi astăzi în beci? Mai dihai, băiete. Şi hora asta n-o să ne placă de loc, de loc.

Vorbi încă mult, fumând, aruncându-şi centironul pe pat, destăinuindu-i lui Samoilă şi ceea ce n-ar fi vrut, ca şi cum povara adunată i-ar fi sleit judecata şi stăpânirea de sine. Băură amândoi mult. Femeia rămase cu ei, tulburată şi înfricoşată.

— O să plătim, Dragomane…

Samoilă tăcea. Vedea tulbure. Vinul avea altă dată darul de a-l însenina. Acum îl umplea de fiere. Părea covârşit ca sub un torent. N-aveai timp să pricepi un gând şi Călărevărsa alt noian de gânduri pline de ameninţări, răscolindu-le ca pe nişte bolovani colţuroşi.

— Şi eu nu vreau să plătesc, ţipa Călă. Nu vreau. Să plătească alţii. I-i uşor lui Vâsllescu-Dl'ăgu. „Vezi, mă plutonier, ăsta, Timar, e periculos. Mă ştie de la greva din '32. Am tras în oameni. Curăţă-l. Da' fin, fin de tot…" Şi tot el cu gura pe mine. „Zboară, să mi-l aduci viu sau mort". Poftim… Nu-i… Lui i-i uşor. Dau ordin. Şi ce horă! Măruntă, bătută pe loc. Mama mamii lor de CristoşiJ Ca merele putrede pe pom. Ne scutură, cădem şi ne rimă porcii. Să s-aleagă praful! Se ridică anevoie, răcnind: îi sparg capul. Unde-i bătrânul?

Samoilă îl cuprinse în braţe.

— Stai jos, nebunule! L-ai trimis în oraş. La regiune…

— S-o bag în… legiunea şi pe colonel. Nu ştie niciunul nimic.

Nu-şi mai dădea seama ce spune. Flutura mereu din mâini şi-şi legăna capul.

Samoilă trânti uşa de perete. Se năpusti pe scări, la aer. Căzu greoi pe prundişul din curte.

*

Supraveghează luni de-a rândul drumul din pădure, casa şi pivniţa. Patrulară peste tot. Fură mustraţi pentru întârzierile de vagoane. Se înteţiră actele de sabotaj în întreprinderile militarizate. Arestară, bătură cu disperare, bând necontenit. Nici nu băgară de seamă că bătrânul

Timar s-a întors fără un ochi şi cu braţul stâng strivit, la canton.

Sfătuit şi ajutat de Călă, Dragoman Samoilă reuşi să scape de jandarmerie. Fu numit pădurar şi se mută cu totul în casa pădurarului. Nevestei i-a interzis să vină la el.

*

Prin august, lui Călă îi muri tatăl. De inimă. Călă primi încă în Comana o depeşă a colonelului carg-i recomanda să se ascundă. Află că şi colonelul e căutat. Trebui să fugă şi din Comana. Se pierdu prin Bucureşti. Din ziare ştiu că este acuzat de asasinarea a zeci de deţinuţi politici şi prizonieri. Vasilescu-Dragu fusese judecat, în contumacie, şi osândit la moarte. Pricepu mai târziu ce înseamnă contumacie, între cei ucişi de el figurau multe nume. îl cuprinse groaza când băgă de seamă că se ştia aproape totul…

Îşi aminti de fratele său, avocatul. împreună au vorbit îndelung. Satul din Bărăgan parcă înnebunise. Fusese o seară înăbuşitoare de august 1944, miercurea. În loc de oricare alte cuvinte, la aflarea veştii care răscolise şi deşteptase satul, fratele său îl întrebase:

— Acum unde dracu’ te ascunzi? S-a încheiat războiul. O să te hăituiască, Sandule, ca pe o fiară.

În altă zi, fără să mai ţină minte unde, printr-un difuzor, auzi o voce gravă, de bărbat, pronunţându-i numele şi imediat urmă o pauză, după care distinct pluti până departe sentinţa: condamnat la moarte.

*

Îi scrise lui Samoilă Dragoman, folosindu-se de numele fratelui său. I-a răspuns femeia. Samoilă ispăşea o pedeapsă. Făcuse speculă cu piei şi făină, oamenii nu i-au iertat nici alte păcate. Doi ani de zile va lipsi din sat. Călători până în Bistra şi pătrunse noaptea în casă. Femeia nu l-a primit. S-a ascuns în pădure o săptămână. A înţeles singur că va trebui să dispară. Femeia i-a dat toţi banii ce-i

avea. O silise Călă.

Nici nu-l mai văzu de-atunci, niciodată…

PARTEA A II-A CASA DIN PĂDURE

Capitolul I MIJEŞTE UN GÂND

1.

Cabana din pădure avea musafiri. Un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu părul căzând dezordonat pe frunte, mesteca mămăliga, mormăind ceva de neînţeles. Ceaunul nu fusese bine curăţat. Pe margini, unde n-a ajuns apa să le înmoaie, se vedeau zgrunţuroase resturile mămăligii de ieri. Mâna stângă, petrecută pe după ceaun, încerca să-l fixeze de pământ, fără a izbuti.

La masă, un alt bărbat privea afară. Avea umerii uşor împinşi înainte, iar obrazul, cât îl lumina lampa, era supt, neras, exprimând o oboseală extremă. De-a lungul peretelui, după masă, o canapea cu capacul ridicat lăsa să se vadă ghemuri de lână, de culori amestecate, peste care erau trântite două încărcătoare lungi de pistol mitralieră. Două cartuşe „parabellum” se aflau pe masă şi bărbatul cu faţa suptă lovea când unul, când altul, tresărind de fiecare dată când se ciocneau. Nu-şi lua ochii de la fereastră, nici nu înceta să împingă unul către celălalt cartuşele, tresărind.

Şâcâit de eforturile cheltuite zadarnic, nereuşind să mestece mămăliga, celălalt căută din ochi două lemne. îl apostrofă cu ciudă pe cel de la geam:

— Ce te tot zgâieşti!? Mai lasă gloanţele! Vezi că mă chinuiesc aici şi n-am spor. Mai bine i-aş spune muierii s-aducă mămăliga gata făcută.

— Mai bună-i caldă, Samoilă. Mai bună.

Samoilă şuieră întărâtat:

— Atunci de ce nu ţi-o mesteci tu?

— Nu mă pricep.

În acel moment se întoarse, dete un bobârnac cartuşelor. Căzură cu un clinchet, ca un ţipăt, pe

încărcătoarele negre, lucioase. îl fulgeră cu ochii-i verzi, ascunşi în fundul capului, cu cearcăne vinete, de veghe prelungită şi istovitoare. Deschise gura să adauge ceva. Răzgândindu-se într-o clipă, tăcu, arătându-i cu degetul întins o scurtătură de lemn, azvârlită lângă uşă:

— Şi ce să fac cu ea? Ceaunul n-are toartă, nu vezi? izbucni Dragoman, mâniat nu atât pe ceaunul care n-avea toartă şi pe care nu-l putea fixa deci nici cu lemnul, aşa cum se obişnuia, cât pe gestul în scârbă făcut de Călă.

Se stăpâni însă şi continuă să mestece, în tăcere.

Dragoman Samoilă n-ar fi fost obligat de nimic să stea singur în această casă, să se omoare meşterind mămăligă şi, pe deasupra, s-o mănânce plină cu boboloaţe de făină, nefierte îndeajuns. Avea nevastă, mai pricepută oricum ca el. Nici trebuinţa de a-şi câştiga pâinea nu-l împingea. În sat stăpânea o casă mare, pământ şi oi. Ar fi dus-o bine şi fără postul său de brigadier, reluat după ce a făcut şase luni la pârnaie. Se oprea din ce în ce mai des la acest gând. îl urma totuşi pe celălalt bărbat, ascultându-i poruncile şi însoţindu-l la drum. De rupt nu se mai putea rupe. Călă îl legase de sine cu fire trainice ca de oţel. Nu reuşea să se desfacă, oricât şi-ar fi bătut capul Samoilă. De câteva ori i-a trecut prin cap gândul să-l omoare pe Călă. Nu îndrăznea. îi era teamă de ochii adânciţi în orbite, verzi ca o apă stătută. Se scula des noaptea, să iasă afahă. De fiecare dată, Călă tuşea şi-l întreba râzând:

— Ce-i, Samoilă? Te-ai răcit? Nu-ţi prieşte dormitu-n pădure.

„Ăsta ori are somn iepuresc, ori nu doarme niciodată”, îşi spunea Samoilă. Nu-şi ascundea sieşi ura ce-o nutrea şi în acelaşi timp se blestema. Îl împingea o pornire de neînţeles la ascultare şi supunere, nu lipsite de admiraţie pentru acest bărbat, mai tare decât el însuşi. Nu bănuia că întrebările lui Călă izvorau din teamă, din teama omului hăituit, înspăimântat că i se va lua viaţa în somn.

Nu mai avea în nimeni încredere…

*

Prea multe nu cunoştea Samoilă Dragoman despre Călă. N-avea de altfel nevoie. Plutonierul vorbise puţin şi vag despre sine. Îl primise în casă, chibzuind cum să tragă mai multe foloase, nebănuind că bărbatul scund, vânjos, cu înfăţişare aspră, milităroasă, venit ca oaspete, va ajunge stăpân pe casă, pe avere, mai stăpân decât s-a simţit el stăpân vreodată.

Dragoman făcuse închisoare. Nu doi ani cât a crezut nevasta. Fusese un şiretlic de-al lui. Dacă-i spui nevestei că lipseşti doi ani, îşi face de cap şi risipeşte. A căscat ochii mari, când l-a văzut în prag. Nu s-aştepta, l-a şi spus că a dat pe la ei plutonierul. S-a încruntat. L-ar fi vrut arestat. El nu ştia şi nici nu i-a spus nimeni că plutonierul fusese judecat în lipsă şi condamnat. În primăvara următoare, reintrat în slujbă, s-a pomenit cu Călă. Ţepos şi rău Îi aruncase în grabă:

— Bănuiam că eşti aici…

— Dacă nu eram?

— Tot era cineva… Şi-i arătă ţeava automatului. De-asta musai s-asculte. Ai de mâncare?

Îi dădu de mâncare.

Dimineaţa l-a anunţat:

— O să rămâi singur de azi încolo. Trebuie să plec într-un loc.

Se ridicase încetişor, dând cu dosul mâinii la o parte blidul cu mâncare:

— Adică, domnule caporal, ne cam despărţim. Tu n-ai apucat decât Alta-Seacă.

— Dumneata m-ai luat la secui.

— Totuna-i acum…

Călă se simţi, spre mirarea lui, o clipă, dar numai pentru una singură, dezorientat şi vinovat de expresia ciudată a chipului fostului său subaltern. Exprima aproape

părere de rău. Greşea însă şi lui tocmai de asemenea greşeli îi era teamă. Samoilă învăţase să se ferească. Din când în când avusese izbucniri de împotrivire şi ură. De astă dată Samoilă se străduia să-şi înfrângă tremurul de bucurie care-l încerca. îl întrebă:

— De ce? Poţi să stai aici cât pofteşti. Nici pasărea-măiastră. Pot trece luni de zile şi nu vine nimeni. Parchetele de tăiat îs în jos. Drumu-i la şase kilometri.

— Nu, frăţie, se opuse Călă. Suntem în mai 1946. Comandă comuniştii. Toamna trecută am mai dus-o cum am dus-o. Acum se va strânge şurubul...

— Te gândeşti la...

— Aha!

— Mai dă-i dracului! Ce ne pot face?

Călă se posomorâse. Ori Samoilă n-a învăţat nimic, ori e mai şiret decât i s-a părut lui? „La ce m-am încurcat? Ăsta, din frică, mă vinde ca să-şi scape pielea. Şi-i singura lui şansă ca să şi-o scape. Numai eu ştiu ce-a făcut la Alta-Seacă... Nici cu el să n-am noroc? se întrebase. Să-i trag un cartuş şi..."

I se părea că trăieşte din nou zilele sucite de la „Salcia supărată".

„Mă paşte neşansa... Ce dracu' gândeşte soarbezeamă ăsta?"

Singura soluţie era să-l domine, înfricoşându-l. Să se arate din nou stăpân. Să nu-l scape de sub influenţa sa.

— Dar nu plec pentru totdeauna. Aici o să ne stabilim cartierul general. Nu suntem chiar atât de slabi. Ne mai vedem noi...

*

Cei doi bărbaţi se pregătesc de culcare. Afară, câinele mârâie nemulţumit în somn. În încăpere s-a făcut întuneric. Şi-aruncă rar câte un cuvânt, încercând să scape de gânduri.

E o noapte adâncă, fără lună, într-o pădure întinerită,

în plină primăvară. Doi oameni se culcă, obosiţi de noaptea trecută nedormită, de ziua încheiată. Veşnicul joc al aparenţelor. N-ai fi crezut că liniştea din odaie învăluie ca cenuşa jeraticul.

Călă urma să ia o decizie. Una gravă de tot. E fugar. Sunt încolţiţi din toate părţile.

Samoilă Dragoman, om cu nevastă, avere-n sal şi serviciu la stat, cum se recomanda, mocnea sub pojghiţa supunerii gânduri de scăpare. Nu mai credea în istoria, depănată de Călă şi ai săi, într-o reîntoarcere a vremurilor apuse. Trecuse timp, nu mult, dar lucrurile se încăpăţânau să se desfăşoare aşa cum nici lui nu-i plăcea, împotriva dorinţei lui Călă. El s-ar fi obişnuit şi mulţumit şi cu starea aceasta. Nu-i băgau sula-n coastă. Nu-l aveau oamenii la inimă, treaba lor. Ce să facă? Exista însă Călă şi vizitele lui, zgândărindu-i răni vechi pe care le-ar fi vrut uitate.

A doua zi, la revărsatul zorilor, Călă se pregăti de drum. Dragoman îi umplu rucsacul cu tutun, mâncare, îi dădu bani. Se feri să se uite la automat. Îl întrebă:

— Mai ai pistolul?

— Mai…

Călă îşi luă rămas bun, rece, îndreptându-se grăbit spre desişul care începea în imediata apropiere a casei pădurarului. Înainte de a fi dispărut, privi înapoi, făcând un gest cu mâna.

Samoilă mai aşteptă o vreme zvonul pădurii. Intră în casă. Îşi turnă apă cu polonicul într-o cană de tablă. Bău cu sete. Se aşeză pe laviţă, sub geam. Îl umplea un soi de mulţumire că se află iarăşi singur, că plecase plutonierul. Aţa era însă prea subţire. În urechi îi răsuna ca o ameninţare seacă, de gheaţă, promisiunea:

„Nu plec pentru totdeauna… ne mai vedem…

Capitolul II GLONŢUL E „PARABELLUM1

1.

Compasul s-a mai rotit o dată. În aria deschisă i-a

cuprins din nou pe cei doi tovarăşi de sihăstrie din Bistra. Ales prim-secretar de plasă, Constantin Timar se instalase în fosta reşedinţă a preturii, reclădită după război. îl avea de trei zile oaspete pe Ilarie Balaş, fără să aibă, cum e şi de înţeles, prea mult timp liber pentru el. Lipsa o suplinea bătrânul Timar.

— Ce-o mai fi acolo sus, în pădure?

— Acolo şade acum Samoilă. Brigadier silvic, nu glumă. Cel vechi nu s-a mai întors. Samoilă şi-a lăsat casă, nevasta, averea în sat. Rar coboară din pădure. Pe mine mă ocoleşte. Într-un rând, când stăm faţă-n faţă în tren, n-a avut încotro şi şi-a cerut iertare.

— Cum, bade Timar?

— Păi, când m-or luat cu santinelele, era şi el de faţă. Că a fost concentrat, zicea, cu sila. I-am spus atunci să nu se atingă de actele oficiale. Mi-a şters o palmă. După cum vezi, am rămas cu un ochi. Cu dreapta abia mişc. Destul şi atât. Putea ieşi mai rău.

Ilarie Balaş se simţi parcă vinovat.

— Ce noroc că voi v-aţi cărăbănit la vreme de acolo… îi va veni rândul şi lui Samoilă.

2.

Vorbea de Victor Turcu. Constantin, ca să se poată stăpâni, se apropie de fereastră, dădu perdeaua la o parte şi rămase cu privirea pironită undeva, în grădină. Ilarie îl urmărea, observând în sine că anii n-au schimbat prea mult înfăţişarea tovarăşului său din pivniţă. E mai voinic, de bună seamă, şi ars de soare, pare mai bărbat. S-a bucurat că e însurat cu sora lui Victor şi are un băieţaş. Ai lui sunt la fel, sănătoşi toţi. Promise că o să meargă negreşit la masă.

— De atâtea ori ne-am povestit unul altuia toate acestea. I-am explicat şi ei fiecare ceas al ultimei noastre nopţi. Am retrăit încă o dată intens totul. Mi se părea că visez. Nu admiteam realitatea. Victor nu mai era cu mine.

Am stat ascuns într-un tufiş, lângă linia ferată, cu gând să mă agăţ de vreun mărfar. Închipuie-ţi, m-am furişat apoi spre pivniţă. L-am văzut, întins pe jos, că era lună. Îl păzea un jandarm. Acesta fuma. Din cârciumă se auzeau glasuri. Pe lângă mine a trecut un alt jandarm, venind de la gară. Cât a fost de aproape de libertate. Atât de aproape şi să cadă. Toate câte s-au petrecut atât de absurde, de nedrepte m-au durut, cum nu cred că mă va durea ceva vreodată în viaţă.

Şi-a tras mai aproape de birou scaunul, dar nu s-a aşezat, a ales un loc pe canapea, alături de Ilarie Balaş.

— Acum un an. În Gara de Nord. Intrasem în restaurant. Dau cu ochii de un om. Sta la o masă lângă perete. Nu l-am băgat în seamă la început. Mi se părea cunoscut. Eu nu-l mai văzusem de atunci… din pădure. Am cerut de mâncare. Friptură şi un sfert de vin. Eram flămând. Mănânc. Torn vin – m-aplec după sifon… Am simţit, da, am simţit că cineva se uită la mine. Îi întâlnesc privirea. Ochii l-au trădat. Verzi ca de ceva stătut. Trase adânc din ţigară, împrăştiind în aer un nor albăstrui care-l învălui o clipă. El era. Nu mi-am dat seama îndată, îţi vine să zâmbeşti în astfel de momente. Crezi că e o cunoştinţă. Ai uitat-o. N-ai de unde să-l iei pe om. Te gândeşti cum să începi vorba ca el să nu-şi dea seama că l-ai uitat. Întâlneşti mulţi oameni. Nu-i poţi ţine minte pe toţi. Şi-a plecat fruntea. Avea dinainte un ţoi de rom şi un păhăruţ. Mă uit mereu. Deodată m-a săgetat, pe furiş, cercetător. L-am recunoscut. Căutai un miliţian. Nu era niciunul. El s-a ridicat şi a plecat. Ies după el. A dispărut la ieşirea din stânga, pe Dinicu Golescu. Ia-l de unde nu-i. I-am căutat urma. Se ştie doar că se ascunde. Dar în ce loc? Familia lui s-a risipit. Tatăl lor a murit exact în 22 august. Avocatul, fratele său, se pare l-a ţinut ascuns câtăva vreme. E închis de mult pentru trafic de influenţă, cum i se spune şi din care nici eu nu înţeleg prea mare lucru. Soră-sa-i măritată

cu un contabil. Erau, se pare, patru de toţi…

— A rămas Samoilă, brigadier.

Tăcură amândoi.

Ningea uşor, cu fulgi rari. Cerul, de culoarea nisipului uscat, părea îndepărtat. Departe, abia zărită, ca o gheară uriaşă de fiară sălbatică, întinsă să apuce culmea dealului, pădurea dormea adânc sub povara zăpezii, sclipind în asfinţit. Ilarie o zărea prin crăpătura perdelei şi găsea că undeva în adâncul ei, pe care-l ştia atât de bine, pădurea răspunde liniştii lui. Că totodată ea se răzvrăteşte ca şi liniştea lui. „Toate-s cum nu se poate mai bune. Lângă mine-i Constantin. Cum s-au potrivit lucrurile. Cum nu se poate mai bine. S-a însurat cu Viorica. Are un copil. Bătrânu-i împăcat cu viaţa. Stă în casa lui, pensia-i umblă. Şi mie mi-i bine. Am şi uitat de anii ăia, când, de n-ar fi fost bătrânul, mi-aş fi pierdut minţile. Ce s-ar fi ales de mine?”

Constantin ai ătă spre masă.

— Ăsta-i grupul lucrat de Victor, făcu el. „Nu fiţi cuminţi…” Ce-ar mai fi sculptat, urmă el. Ce lemn e ăsta?

— Toată ziua tei…

— Cunoşti lemnele, observă Constantin. Pe Victor eu nu l-am înţeles pe atunci de ajuns. A fost un om mânat de o pornire şi s-a ţinut de ea. Prin urmare, om tare. Nu şi-a trădat chemarea. Tu ştii, Ilarie, că până şi-n ultima noapte, când trenul ne ducea spre moartea lui, mi se plângea că-l frământă îndoiala. N-are să reuşească, zicea el, să cuprindă tot ce s-a petrecut în dimineaţa când taică-său le şoptea: „Fiţi cuminţi!” „Schimbarea, îmi şoptea, trebuie căutată undeva în adâncuri. Lemnul şi degetele abia îngână tot ce vreau eu să zic”. Nu era vorba numai de schimbarea tatălui său, ci de acel „nu”! pus în faţă. îl întrebă brusc: Tu mai vânezi? M-aş duce cu tine la vânătoare…

— Bucuros. Nu mi-ar strica o zi de umblat. M-am îngrăşat. Şi aş şi vâna un pic. Am armă şi permis.

— I-auzi? ziceai că n-ai mai trage…

— N-aş mai trage? Drept, de doi ani n-am mai împuşcat. Boala e în sânge. Am încheiat o înţelegere.

— Cu cine?

— Eh. Cu puşca. împuşc numai lupi, vulpi şi, rar, câte un iepure. N-am stofă de vânător, Constantine. Eu sunt mai mult ţintaş… Spune-mi, îl întrebă el deodată, cine-a tăiat copacul ăla de acolo?

I-arătă în sus, la capătul grădinii, un ciot. În lumina scăzută a serii aducea cu un braţ amputat, ridicat spre cer ca un protest. îl cunoştea.

— L-a tăiat cineva, nu ştiu…

— Cine l-a tăiat, l-a tăiat pe nedrept.

— De ce, frate?

— Să vezi, îi explică Ilarie. Un om care s-apucă de-o treabă ca asta şi are încuviinţarea s-o facă va căuta să ducă acasă cât mai mult, aşa cum i s-a dat dreptul. Retează, dacă poate, tulpina aproape ras cu pământul. Cel fără îndreptări se grăbeşte – retează de unde se nimereşte. În loc să reteze, la drept vorbind, ciopârţeşte.

— Ilarie, râse Constantin. Unde le-ai învăţat astea? Nu în pădure?

— Mai rău, Constantine. Noi îi zicem, poate pe nedrept, la aşa ceva „treabă ţigănească”. Am învăţat-o pe pielea noastră. Tu nu ştii că în Lunca, în vară, s-a petrecut ceva nemaipomenit. Deasupra şcolii, pe deal, aveam o livadă de cireşi. Pomi zdraveni, cam deodată cu noi. Patruzeci de ani, aproape. Cum, cum nu, într-o noapte i-au ciopârţit pe toţi. Au vrut să o pună pe seama comuniştilor. N-au izbutit. Tot s-a aflat adevărul. Unul dintre ei s-a lăcomit şi şi-a dus acasă un trunchi.

— Nu se poate!

— Mă Constantine. Pe unii i-au doborât şi în fiecare au dat cu securea în aşa fel, încât am fost siliţi să-i retezăm pe toţi. Ca şi cum i-ar fi sugrumat. Nu-ţi vine să crezi. Te

apucă jalea. Plângeau mai cu seamă bătrânele din sat. Pe vremea când au fost sădiţi, ele umblau la joc…

— Cine taie pe nedrept?… Ascultă. Acum două săptămâni am primit o scrisoare de la un medic. O să ţi-o citesc. Pe urmă-ţi spun eu cine-i medicul…

3.

— Scrisoarea e adresată forurilor care se ocupă de dosarul neîncheiat încă al „Sălciei supărate”. E, de fapt, o declaraţie. Nu-ţi vine să crezi cât de mulţi oameni au venit să depună. Şi ei care credeau că o vor putea înăbuşi… S-o citesc… subsemnatul… din…[1]

— Cine-i acest doctor?

Constantin îşi aprinse o ţigară. I-arătă o dâră subţire,

1s iţi de informaţii. Cazurile de atac la drumul mare, de lovituri tilhăreşti îmi sînt relatate cu lux de amănunte de bolnavii mei.

Acum motivul pentru care m-am grăbit să vă scriu. în 11 noiembrie a.c. seara, în gara Teiuş, în loc să iau loc la o masă, la restaurantul gării, ca de obicei, mi-am spus că mă vor servi mai repede la bufetul de clasa a doua. Aveau bere. Acolo l-am zărit pe-o bancă pe acel bărbat care, după părerea mea, e asasinul deţinutului politic Victor Turcu. E vorba de plutonierul Alexandru Cîlă, condamnat la rîndul său, în lipsă, de tribunalul poporului. Criminal de război. Sînt sigur că era el. Sînt sigur că m-a recunoscut. S-a foit pe laviţa de lemn şi a plecat. A traversat liniile, a intrat între două trenuri. Am anunţat patrula din gară. Au fost cercetate vagoanele. Nu l-au mai găsit. Umbla îmbrăcat în haine groase de postav gri. Avea o scurtă^ îmblănită şi cizme militare, ofiţereşti. Pe cap purta şapcă. Era foarte slăbit, dar încă viguros. Avea cu el desagi, incomozi de altfel. Nu ştiu cum a dispărut, cu ei cu tot.

Noaptea de care am vorbit, pe calendarul meu figura cu data de 21 noiembrie 1946. Glonţul e „parabellum“ calibrul 9 mm. Concluziile vin de la sine. Omul se învîrteşte prin împrejurimi. E posibil să fie şi el unul dintre tîlharii ascunşi despre care se vorbeşte în regiunea noastră de munte.

N-am spus nimănui nimic despre cartuş. Prudenţa m-a oprit să divulg cuiva, Sînteţi în măsură să decideţi.

Medic de circumscripţie Dr, VALEPdU MOGA

viorie, lângă ureche.

— O ştii. Atât se mai vede. E o urmă lăsată de primul glonţ tras de Călă. Sleit de puteri şi înspăimântat de tot ce am văzut, eu m-am reîntors pe linie. Am vrut să prind un tren. M-am agăţat de-un vagon. Am căzut şi m-am lovit rău la umăr. Doctorul e cel care m-a lecuit. Am văzut tăbliţa la portiţă, printre jaluzele se întrezărea lumină şi am riscat. Tot m-ar fi prins. Curgea sânge şi eram secătuit. M-a lecuit şi mi-a dat de mâncare. Nu m-a întrebat absolut nimic. M-a luat pesemne drept muncitor de pădure…

Capitolul III SEMNA: TEOLOGUL

1

Constantin îl întrebă deodată:

— Tu cu ce treburi ai venit? spuneai că…

Ilarie răspunse pe îndelete:

— Întâi să vă văd. Spun drept că de bătrân îmi era dor. În al doilea rând vrem să ne cumpărăm nişte oi. Aici sunt oi bune.

— Sunt…

— Vrem să cumpărăm vreo cincizeci de oi şi câţiva berbecuţi. Noi n-avem oi de treabă. Şi-apoi sunt puţine. Loc de păşunat este şi baci avem. Un om din părţile Sibiului s-ar îmbia să vie la noi. Are un fecior însurat în Lunca şi vrea să se aşeze în sat.

Constantin rămase pe gânduri.

În odaie intră repede un bărbat uscăţiv, scund, îl fixă pe Constantin, părând agitat, gata să-i spună ceva, dar neştiind cum să înceapă.

— Cunoaşte-l pe Ilarie Balaş întâi, Aroane, începu Constantin. Ce-i cu tine, nu eşti în apele tale?

Aron Badea rosti repede:

— Doctorul Valeriu Moga a fost rănit acum un ceas. L-au împuşcat pe la spate. Se întorcea de la Bistra, pe drumul din pădure. Caii s-au speriat. Au luat-o razna. În şaretă era numai geanta medicului. Oamenii au bănuit

ceva. L-au găsit nu departe, fără cunoştinţă. Nu şi-a venit în simţiri…

— Asta nu trebuia, numai asta nu trebuia să se întâmple.

Constantin îi privi, pe rând, pe amândol Ofiţerul de securitate, Aron Badea, îşi frământa nervos mâinile. Ilarie aştepta.

— Se confirmă, aşadar, bănuiala noastră. Plutonierul e în preajmă. Poate face parte din banda Teologului.

Aron Badea îşi aruncă ochii pe geam, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-l vadă apărând din ninsoare.

— Să enumerăm: …biletul, împuşcătura şi, în ultima instanţă, asasinatul… Oamenii Teologului?! îi hăituim de un an de zile… Suntem în iarna lui 1947.

— Ar fi timpul, rosti încet Constantin. Numai că pe plutonier, orice-ar fi, trebuie să-l prindem de viu. Să ţinem legătura cu spitalul, făcu el adăugând. Călă are motive serioase şi nu se va da înapoi de la nimic. Îşi şopti sieşi: Firesc ar fi fost să nu caut odihnă, să nu mai am nici zi, nici noapte, să nu cunosc oboseală, până nu punem mâna pe el. Să mă uit o dată în ochii lui!

2.

Ilarie Balaş nu se duse direct la casa lui Dragoman. Se opri la cooperativă, întrebă de oi şi bătu la uşa sfatului popular. Îşi arătă îndreptările. I s-a promis că va primi ajutor. Sunt oi de vânzare.

— Preţul, l-a sfătuit preşedintele, un bărbat cărunt, negricios la faţă, pe care-l chema Vlasa, este încă destul de scăzut, că de-abia dă iarna, spre primăvară se scumpesc.

Îi recomandă între altele zece, cincisprezece case, dar nu şi pe aceea a lui Samoilă Dragoman. Ilarie, precaut, într-o doară aminti de ea, ca şi cum i s-ar fi spus, negreşit, că are oi de vânzare…

— El e cam tot timpul plecat. Te înţelegi cu femeia. Singură, n-au copii. Are un frate în sat, dar nu-şi vorbesc, îl

informă preşedintele pe Balaş.

— Şi alţii? Mi-i să n-aibă nevasta necaz, dacă dă bărbat – se pe acasă. Ce, parcă eu i-aş îngădui nevestei să vândă? Treaba ei cu ouăle şi varza. Oile, porcii, vitele le ştim noi mai bine preţălui.

— Drept, aprobă Vlasa.

Se interesă de viaţa de pe câmpie. Fără s-o arate deschis, Vlasa îl urmărea surprins pe Ilarie. „Ţăran ca toţi ceilalţi, îşi spunea, îmbrăcat ca şi ceilalţi. I-auzi şi ce zice de rostul femeii. Vorbeşte lumea să se afle în treabă, că nu-i bine", hotărî el.

— Dacă ai nevoie, suntem aici. Actele tot aici le legalizăm. Îţi dăm şi-un băităneş să le duci acasă.

— L-om plăti, îl asigură Ilarie.

— Pe seară vino la mine. Dormi la noi.

— Poate vă strâmtorez...

— Nicidecum. N-ai mai fost pe aici?

— Nu, făcu Ilarie. La noi sunt altfel satele. Casele-s mai strânse.

— Ştiu, c-am fost, zise Vlasa. La noi, cum vezi, casele-s risipite.

— Nu se sfădesc vecinele.

— Nu zice una ca asta. Pe la noi, sfada se încinge în drum, nu la gard.

Râseră cu voie bună. Ilarie. ieşi.

Recunoscu de departe casa lui Dragoman. Casă înaltă, cu fundament de piatră, în stil muntenesc, cu cerdac larg şi stâlpi de lemn sculptaţi. Se vedea că e bine întreţinută. Ilarie compară casele lor de la şes, scunde, cu ferestre mici, rar în două rânduri şi pereţi de văiugi. Aici nu lipsea lemnul. „Cam cât ar face o casă ca asta? se-ntrebă el în gând. Desigur, sunt călduroase, uscate". Curtea, mărişoară, urca în pantă, Ocolul oilor era lângă grajd. În spatele casei începea livada. În faţă se înălţau, ca luminările, patru brazi argintii. Gardul era trainic,

împodobit cu flori tăiate din firezi.

Femeia lui Samoilă îl zări din cerdac. Era înaltă, albă la faţă, cu pieliţa obrazului gingaşă. „Are ochi frumoşi”, îşi spuse Ilarie. Umbla uşor, legănându-se. Ilarie, stânjenit – căci nu se aştepta ca nevasta brigadierului silvic să fie atât de frumoasă şi, mai ales, cum o judecă el, liberă în purtări, de loc sfioasă – înşiră câteva vorbe desperecheate despre oi, despre preţ. Se reculese însă îndată ce femeia-i spuse că poate va vinde, dar nu poate hotărî preţul.

— Ne-om tocmi, că nu-i cu plată, spuse el. Am întrebat şi pe alţii, iar la dumneata am venit ştiind că aveţi oi. O să stau de vorbă cu omul dumitale şi ne-om înţelege.

— Cu mine sau cu bărbatu-meu, totuna-i. El nu-i acasă. Are slujbă şi vine rar. Tărăgănat, urmă, ca jucându-se cu vorbele: Am vinde, că de bani simţim lipsă şi el, cu slujba lui, n-are cum…

Nu isprăvi ce avea de spus. 11 întrebă de unde-i. Ilarie-i spuse.

— Dacă vrei să mi le arăţi.

— Nici aia nu-i pe bani, observă femeia.

Ilarie, uriaş, neîndemânatic, se urni după femeia cu mijlocul bine strâns în catrinţă. Ea se opri brusc, încât el i-atinse umărul cu pieptul. Se feri alene de atingere şi-şi ridică privirea către bărbatul înalt, care-o domina cu un cap. îi zâmbi pe neaşteptate.

— Eşti însurat?

— N-am scăpat, leliţă, nici eu.

— Şi la ce-ţi trebuie oi?

— Trebuie, făcu Ilarie, fără alte explicaţii.

— M-am tot gândit, spuse femeia. Să vindem vreo zece.

— Berbecuţi n-aveţi? Am lua şi berbecuţi.

Femeia începu să-şi laude oile. La sâmbră dau cel mai bun lapte. Ei le ţin bine.

Alături guiţa în coteţ un porc negru ca smoala.

— Nu i-ai dat de mâncare, leliţă.

— Ar tot mânca, se plânse gospodina. Samoilă, bărbatu-meu, îmi mai aducea ghindă, câte-un sac. Să-l ia naiba, aproape că nu mai vrea lături. La noi, porumbu-i cam scump. Şi nici Samoilă nu mai aduce.

„Asta n-ar trebui s-o spui, obiectă Ilarie. Ghinda nu-i slobod s-o strângi, după lege, nici jirul. Cam slobodă la gură frumuseţea asta. Femeia răsuflă adânc. Se vede că n-ai avut copii, urmă Ilarie să judece în sine. Pare o fată mare. Cum îi joacă sânii! De m-ar fi nimerit în pivniţă o bunătate ca asta!”

— Păi, să-ţi trimit porumb, leliţă.

— Nu-mi mai zice leliţă, se întoarse femeia. La noi nu se zice.

— Mi-i ierta atunci.

— N-ai umblat pe-aici?

— Nu. Nu ştiam, glumi Ilarie, că brigadierii lipsesc cu lunile, că aşa le cere slujba.

— Le cere han-tătar, sări femeia nemulţumită. Omu’ meu e lenios. Locul lui îi cam departe şi-şi cruţă picioarele.

— Te cruţă şi pe dumneata, bag seamă.

Urmă să chibzuiască, bucuros de ideea de-a plăti o parte din oi în porumb. La astă nu s-a gândit. Sigur, consătenii lui or să se învoiască.

— Şi zici că ai porumb, schimbă vorba femeia, ca şi cum i-ar fi citit gândurile.

— Ne mai gândim, făgădui Ilarie. Grabă mare nu-i.

Se hotărî să dea un telefon seara, ca să ceară încuviinţare. Ar fi fost bine să vină şi ciobanul cu el.

— Pe-aici cum umblă cucuruzul?

— Cam scump, făcu femeia.

„Asta ţine la casa ei cum ţin eu la popa ăl săsesc, gândi Ilarie. Alta ar fi spus îndată un preţ scăzut”.

Femeia îl pofti în casă. Ilarie, cuviincios, se codi, mulţumindu-i. Ea stărui. 11 cinsti cu rachiu de afine, îl

întrebă dacă are unde dormi. Se purta într-adevăr fără sfială. Bărbatul voinic, de-o frumuseţe aspră, liniştită, o atrăgea.

— Când v-aţi luat, nu ţi-a spus cum o duce ca brigadier?

Ea râse. îi turnă din nou.

— Nu era brigadier atunci. Îşi vedea ca tot omu' de casă.

— Toţi brigadierii or fi aşa. Slujba-i grea. Eu mi-aş lua otrava cu mine.

— Eşti glumeţ dumneata. Trebuie să fii de-o seamă cu Samoilă. Ai fost şi dumneata, poate, în război?

— Am fost, spuse Ilarie. Până la capăt. Omul umblă şi vede. De-aia am păr sur.

— N-ai, îl examină femeia. Deveni volubilă, ca şi cum şi-ar fi cheltuit acum limbariţa. Nu se are bine cu oamenii. Stau singură cuc aici. M-aş duce să mă sfătuiesc cu fratemeu, da' suntem sfădiţi. Numa slujba nu-i trebuia lui. Cum s-a apucat atunci şi de jandarmerie. Acu-i iese pe nas. Oamenii zic c-o să-l dea jos din post. Ce ştiu eu?

— Aşa-i, leliţă, nu te supăra, făcu Ilarie. Multe zice lumea. Bine-i să nu prea bagi în seamă şi să-ţi vezi de treabă. Poate-i mai bine să stea la casa lui. Văd că aveţi din ce trăi şi copiii nu dau buzna în casă. Şi de oi cine are grijă?

— Tocmim cioban. Acuma-i dus peste munte, în Bârgău. Se-ntoarce numa după sărbători.

Îl întrebă de casă, de nevastă, de copii. Ilarie se supuse şi-i răspunse. Desluşi o vagă părere de rău pe chipul femeii.

— Trei ani am lipsit, aproape patru, spuse el. Noroc că n-am numărat spor în casă, glumi el.

Femeia-i propuse deodată:

— Ai unde dormi? Rămâi aici peste noapte.

Bărbatul o privi în luminile ochilor. Nu se feri de

căutătura lui grea, întrebătoare. „Afurisite femei la munte!” îi trecu prin gând lui Ilarie.

— Îi frig afară, leliţă. Să fie vară…

Ea se-nroşi. Voise doar să spună altceva. El nu înţelege că-i este teamă? Singură în casa asta mare, izolată ca o corabie, cu un dulău care umblă haihui.

— Nu te gândi la rău dumneata. În sat n-ai pe nime cunoscut. Aici este loc berechet şi…

„Ascunde ceva”, îşi spuse Ilarie.

— Mi-i frică, recunoscu femeia. M-aş duce să mă culc la frate-meu, da’ nici casa n-o pot lăsa singură…

Îl prinse de braţ. Avea degete subţiri, tari. Atingerea o înfioră. Se dezmetici, răsuflă adânc. îi turnă din nou. Îşi turnă şi în paharul ei.

— Mi se năzăreşte mereu că umblă cineva prin curte…

Îi era într-adevăr frică. I se părea că liniştea care se înstăpânea pe casă o apasă în moalele capului. Auzea glasuri îndepărtate, şoapte tainice. Se blestema că n-a ascultat de frate-său şi s-a măritat cu Samoilă, pe care nu l-a iubit niciodată. S-a înhăitat cu plutonierul şi se făcea că nu vede cum acesta îi da târcoale, o înghesuia pe la colţuri. Atingerea lui Călă o umplea de groază, tremura toată şi sta gata să nu se mai poată împotrivi. Ajunsese să o pipăie de faţă cu Samoilă. Nătăntocul nu zicea nimic. În schimb noaptea o învineţea pe tăcute. Ea îl blestema şi se jura pe toţi dumnezeii. Săptămâna aceea, cât a stat ascunsă în şură, sub fân, n-o s-o uite cât o trăi.

Plutonierul a încercat să dea peste ea, noaptea. L-a ameninţat că scoală satul. Apoi s-a dus şi nu mai ştie de-atunci nimic de el. Lui Samoilă nu-i place să-şi aducă aminte de vechiul lui şef.

Bărbatul ăsta voinic, ca o pavăză, se codeşte să rămână. Preţui atitudinea lui, dar o şi înciudă. Trebuie neapărat să crezi că… în sinea ei recunoscu că, dacă i s-ar

fi cerut acel preţ, ea ar fi fost gata să-l plătească. Fericită trebuie să fie femeia lui, ascultându-l cum răsuflă adânc în somn, simţind căldura apropiată a acestui bărbat sănătos, adevărat stâlp al casei.

Nu se hotărî să-şi destăinuie până la capăt gândurile şi temerile. îl rugă să revină dimineaţa, când vor alege oile şi va încerca să ceară ajutorul fratelui ei, dacă nu cumva-i va trăsni lui Samoilă să coboare în sat.

Îl petrecu până la poartă. Mai rămaseră o vreme unul în faţa celuilalt. îi păru rău că n-a mai stăruit. Parcă deslușise în privirea bărbatului un început de făgăduinţă.

Zăvorî portiţa şi se urcă în casă. Îşi aduse aminte că în copilărie se adunau oamenii din sat în casa lor şi povesteau atâtea grozăvii, de ţi se făcea părul măciucă. Poate nicăieri, ca la munte, întâmplările nu-s învăluite în atâtea taine. Aici, tot omul are cuţit şi toporişcă. Firi iuţi, semeţe. Bărbatul ăsta de la câmpie e cumpănit, are o altă semeţie, numai a lui... Parc-ar fi umblat pe la munte", gândi Maria. În vârful degetelor simţea tăria braţului vânjos. Până şi gândul că e undeva în sat o liniştea. De câteva nopţi i se părea că oile-s speriate, că cineva se plimbă prin curte. Samoilă i-a interzis să ţină câini. Dulăul lor, destul de bătrân, e hoinar şi nu latră decât la lup. Într-o poveste cu tâlhari se spunea că s-au ascuns sub pat, aşteptând ca toţi să adoarmă.

Nu îndrăzni să se uite sub pat. Coborî flacăra lămpii. Se dezbrăcă în tăcere, trecându-şi palmele peste trupul încă tare, tânăr.

„Rău ai făcut, străine, îl învinui pe Ilarie. Şi doar nu arăţi ca unul slab de virtute..."

4.

Vlasa îl aştepta şi încă nu singur. Se-nserase de-a binelea. În odaie se aflau câţiva bărbaţi.

— Ce mai face văduva, tovarăşe? îl întrebă un bărbat negricios, subţiratic.

— Văduvă cu bărbat?

— Aşa-i zicem noi. Dânsul i-i frate.

— Ne-am înţeles să-i dau porumb.

— Nu-i rău de loc. Păcat, altfel e femeie de treabă. I-a mâncat viaţa slinosul ăla.

Gazda casei aduse de mâncare, caş, pline. Apăru şi o sticlă.

Din conversaţia tovarăşilor săi de masă, Ilarie ghici că majoritatea-s lucrători în pădure. Vorbeau de un parefâet nou început şi de greutăţile pe care le întâmpină la coborârea buştenilor. Amintiră şi de bandiţi. Ştiau de existenţa lor, dar spunea unul:

— Ce le putem face?

— Acum s-au ars. Iarna asta-i mâncă lupul. N-ai grijă.

Ilarie făcu nedumerit:

— Şi leliţa era înfricoşată. Aşa mi-a spus. Se teme.

Vlasa îl lămuri. Amintiră de Teolog.

— Cine-i ăsta? întrebă Ilarie.

— Teologul? I-un şef al lor. A fost la şcoala de popi. Tatăl său e morar în Vătava, ca la şaizeci de kilometri de-aici. Mare legionar Georgică ăsta! Înspăimântase lumea dimprejur. Şi-i cât un taur. Cam ca dumneata de înalt. L-au închis în ’41, nu ştim pentru câte omoruri. Apoi am auzit c-a ajuns iar mare, la jandarmi. În moara lui tată-se îngrămădise arme, s-ajungă pentru un batalion.

— Cred, observă cineva, că şi-acum are arme ascunse.

— Altfel, cum? continuă Vlasa. A fugit, dracu’ să-l pieptene. Nu s-a auzit de el câtăva vreme. Apoi au început, după război, să răsară la bileţele pe la preşedinţi de comitet executiv, la secretari de celulă, la comunişti. Semna: Teologul. Imediat s-a ştiut cine le scrie. Un brigadier silvic din Rasturi a împuşcat după el. Nu l-a nimerit. La trei nopţi l-au găsit pe brigadier în pădure, mort.

— Da’ pe ciobanul ăla cu feciorii? spuse altul.

— Ăla n-a vrut să-i dea caş. Se credea tare, cu feciorii alături. I-au dijmuit jumătate din turmă. Pe feciori i-au legat, iar bătrânului i-au tăiat mustăţile. 4

— Pesemne-s mulţi, bănui Ilarie.

— Nu ştiu. Singur nu-i, hotărât. Da-s înarmaţi. Şi nu ştii de unde se ivesc. Munţii-s mari şi ei cunosc cărările. Pot să treacă uşor în Moldova, pot să suie în Rocina.

— Câteodată mă gândesc că-s alături de noi, ascunşi şi se uită cum retezăm copacii.

Ilarie gustă cu poftă din caş. Nu-i prea plăcu rachiul tare de brad. O şi spuse:

— Miroase a coşciug.

— Noi d-ăsta folosim aici, râse Vlasa. Aşa zice şi frate-meu. Îi miner în Vulcan. Vine vara să pescuiască păstrăvi. „Ce mai folosiţi, măi Trifoane, pe aici? Tot esenţă de molid?” Nu-i bun, dă-i tare şi să ştii că nu te doare capul de el.

Fu întrebat de-ale gospodăriei. Deşi oameni de la munte, legaţi de munca în pădure, dovediră pătrundere şi interes. Ilarie nu se codi. N-avea cu multe să se laude. I-a cam necăjit seceta, doi ani, nu glumă. N-au pierit. I-a ajutat statul cu grâu, cu sămânţă. Anul s-arată, măcar că-i iarnă, promiţător. Acu’ au nevoie de câteva oi. Reveniră la târgul încheiat. Vlasa se angajă să telefoneze el, personal, în cursul dimineţii, în chestiunea porumbului. Se stabili ca porumbul să fie însoţit de ciobanul satului. Cu un drum se pot aranja toate.

5.

Se risipiră târziu, după miezul nopţii. Ilarie fu găzduit în odaia dinspre uliţă. Drept în faţa geamului se desena conturul unui brad pitic. Se dezbrăcă, punându-şi hainele la căpătâiul patului. Avea acolo bani. Patul scârţâi sub greutatea lui. Aşteptă să vină somnul. Ştia c-o să întârzie, ca-ntotdeauna când dormea în loc străin. Ce-o mai fi

tremurând nevasta lui Samoilă! Ce l-ar fi sfătuit Constantin? râse, amuzat, închipuindu-şi-l cum îl povăţuieşte să-şi calce pe inimă şi să primească. Parcă trebuie să-ţi calci pe inimă… „Ia te uită, om bătrân, şi unde-ţi fuge gândul! Dacă ţi se vâră în suflet, cu mijlocul ei strâns şi cu pieliţa ca piersica. Are să-i spună: am greşit, Constantine, a doua oară nu mai cad eu în greşeală. N-o iert”.

Deodată se gândi cu seriozitate la temerile femeii. Poate că nu i se năzăreşte numai. Nu zadarnic rămâne Samoilă în munte, s-asculte şuierul vântului. Şuieră acolo şi altceva. Îl ţine legat ceva acolo, în singurătate. Retrăi anii de singurătate, dar altfel, cu limpezime senină, detaşat, minunându-se de unul singur cum de au rămas atât de vii amintirile. Se cufundă ca-ntr-o apă în nenumăratele amănunte trezite pe măsură ce se să în cea în reînvierea acelor zile şi nopţi de izolare desăvârşită, convingându-se că n-ar mai îndura atâtea acum. Alunecă pe nesimţite în somn.

6.

Auzi deodată în odaia vecină glasul lui Vlasa.

— Ce-i, mă? Cine telefonează în puterea nopţii? Tu care eşti?

Un răspuns nelămurit, stins păru să-l surprindă pe preşedinte.

— Pe cine, mă? Tu ai băut, mă…

— Pe Dumnezeul meu… au strigat de sus, că i-au luat ostateci…

— Ia-o înainte, viu îndată.

Foşniră haine, un scaun se ciocni cu spătarul de tăblia mesei. Paşii grei se apropiară de ieşire. În curte lătră un dulău, răguşit, întrerupându-se deodată.

Trezit din somn, Ilarie-şi aruncă ochii prin odaie. I se păru altfel ca înainte de culcare. Plină de-o lumină blândă, viorie. Se uită pe fereastră. Ningea.

Venise iarna. Stătu multă vreme întins în pat, cu ochii aţintiţi pe fereastră. Pervazul de dinafară se umpluse de zăpadă. Începea să se lumineze de ziuă.

— Să mă îmbrac, decise Ilarie.

Făcu apoi câţiva paşi prin odaie. Renunţă s-aprindă lampa. îi era sete. Zări lucind cana de sticlă. Bău direct din ea.

Tresări. S-apropia cineva de geam. Instinctiv se trase deoparte. O făptură, tânără după mişcări, îmbrobodită cu un şal mare de lână, se opri sub geam şi, ezitând, ciocăni cătinel. O recunoscu pe nevasta lui Samoilă.

— Dracu' gol, nu se putu stăpâni Ilarie. N-are nici ruşine…

Femeia se uită cu teamă înapoi, pe drum. Hotărându-se, ciocăni cu putere.

Ilarie trase în jos tija. Geamul era prins numai sus. Reuşi să deschidă.

— Ce vrei, femeie?

Femeia tremura şi-l privea rătăcită, vădit înspăimântată.

— Haideţi repede! Să nu se dezlege.

— Cine să nu se dezlege?

— Omul ăla, murmură femeia şi-şi înfipse degetele în braţul bărbatului, începând să plângă. Teologul.

— Aşteaptă.

Îşi trase pe umeri cojocul şi ieşi păşind încetinel prin odaia din mijloc. Nevasta lui Vlasa respira uşor. Copilul culcat, sub geam, în pătuc, scânci. Ilarie închise uşa.

— Să mergem la miliţie.

— Şeful nu-i în sat, spuse femeia.

Ilarie o scrută adânc. Bănui că e o cursă, fără să gândească totuşi că nu poate fi aşa, de vreme ce nu-i cunoscut de nimeni din sat.

— Trebuie să mergem cu cineva, hotărî el. îs un străin de sat şi nu ştiu de cine vorbeşti. Ce teolog?

Din jos de drum îi striga un om.

— Paznicul, îl recunoscu femeia.

Omul îl căuta pe preşedinte. Ilarie se opri. Dădu explicaţii.

— L-a chemat cineva de la sfat la telefon.

— Nu-i la sfat, îl asigură omul. Ia uite…

— Cum nu-i la sfat? Ce-i asta?

Femeia se agăţă din nou de Ilarie.

— Haideţi, să nu se dezlege.

Paznicul îi întinse un plic. Cu litere mari, apăsate, de creion chimic muiat în salivă, se putea citi: Miliţia din R… să se aducă la cunoştinţă.

— L-am găsit sub uşă.

Capitolul IV

ÎNTOCMAI CA LA „SALCIA SUPĂRATĂ”.

1.

— Declar că mă numesc Atanasie Inocenţiu Tatomir, fără ocupaţie, deşi m-am ocupat cu destule meserii în viaţă. Tatăl meu, medic veterinar, mama mea, nevropată. Celelalte amănunte le pot furniza ulterior. Îşi revenise. Băuse patru pahare cu apă şi ceruse o ţigară. Transpira mereu şi-şi legăna într-una umerii. Urmă, vârându-şi capul în palme:

Sunt condamnat la ocnă pe viaţă. O să ispăşesc orice pedeapsă. Am ucis un om. Dar pe George Baciu l-aş ucide din nou. El mi-a răsucit viaţa, deşi poate meritam o altă soartă. N-am intenţionat prin acest ultim cartuş să-mi uşurez soarta, cum s-ar crede, ucigând un criminal de ultima speţă, un specimen care nici în familia felinelor n-are corespondent, pe George Baciu. De ani de zile duc o viaţă de fiară sălbatică şi am dorit şi eu o dată, în calitate de câine lup, să ucid un puma, ca-n povestirile lui Jack London. Se întrerupse deodată. Ceru, aproape plângător: Vă rog nu luaţi în seamă divagaţiile. Oricum vă voi da două repere exacte. Pe Taban îl veţi găsi diseară sub cascadă.

Pândeşte sosirea lui Călă cu ostatecii. Asta pentru seara de azi. În timpul zilei vor fi ţinuţi în nu ştiu ce loc, la Samoilă. Au ordin să nu se atingă de ei. Mai multe nu ştiu, căci înţelegerea a fost stabilită între Teolog şi Călă. Eu din această pricină l-am lichidat pe Teolog. Voiau să scape ei doi, predându-ne pe noi, ceilalţi. N-aveţi nicio teamă. îl aşteaptă pe Teolog, Taban care l-a urmărit pe Călă şi-l are în grijă. E unul din acele animale vătămătoare de care am face mai bine să nu mai vorbim. Nu m-am predat, spuse el deodată, ca să le fac lor jocul, din şiretenie. Dar, vă conjur, daţi-mi o gură de rachiu. Întreaga noapte am stat în aluniş pândind. Era ca şi cum mi-aş fi vegheat întreaga viaţă.

Ilarie scoase o sticlă de rachiu din taşca lui. Aron Badea observă:

— Numai să nu te îmbeţi. Altfel n-au valoare depoziţiile. De altfel...

— Astea nu-s depoziţii, domnule ofiţer, rosti Tatomir. Trimiteţi acum trei-patru oameni la cascadă.

Lungu e un papă-lapte, dacă până acum n-a fugit. Aşteptaţi seara. Trimiteţi doi, dacă ştiţi unde-i casa din pădure. Acolo e Călă. Numai Chirilă l-a însoţit pe Vlasa. Eu am rămas în urmă.

— Pe unde trebuia să-i duceţi?

— Nu ştiu. Mie nu mi-au spus...

— Nu te cred, spuse deodată Aron Badea.

Chinuindu-se, Tatomir apucă sticla cu mâinile încătuşate. O ridică anevoie. Bău foarte puţin şi o reaşeză pe masă, izbucni în plâns. Era atât de neobişnuită scena, încât Ilarie îi dădu înapoi sticla şi-l aşeză pe scaun cu forţa.

— Nu mă credeţi? Acum ar trebui să mă credeţi. Aici, arătă el cu bărbia spre umăr, am o urmă de glonţ. A vrut să mă lichideze. Am rămas în urmă să-mi fac, pricepeţi... Instinctul de fiară probabil m-a făcut să simt că e o ţeavă de armă îndreptată spre mine. Dacă nu săream în stânga, azi Teologul ar fi... ce să mai spun? De ani de zile, ca o

fiară sălbatică… Ştiţi, aş dori nespus să înţelegeţi că-n acest timp totuşi m-am gândit… Se răsuci spre ofiţer. Cum m-ai găsit dumneata? în ce hal?

Ofiţerul se adresă lui Aron Badea:

— Se descălţase. Voia să-şi ia seama. L-am oprit. Şi-a muşcat mâna.

Tatomir îl privi rugător pe Ilarie. Acesta-i dădu din nou sticla.

— Dezlegaţi-l, dispuse Badea.

Era o scenă neobişnuită, într-adevăr.

— A venit Constantin, anunţă Ilarie.

2.

Cei doi ostateci au fost închişi. Călă nu i-a dezlegat. Le porunci celorlalţi să plece la cascadă. Rămas singur, îi zăvorî cu mâna lui. Avu o ezitare în momentul când trase drugul de-a curmezişul şi vârî lacătul în inelul de fier. I-aducea aminte de felul în care, cu ani în urmă, zăvorâse tot cu aceleaşi gesturi pivniţa ia „Salcia supărată”. Se opri o clipă, chinuindu-se să afle dacă n-a uitat ceva. Urcă treptele săpate în piatră, acoperite de zăpada ce continua să cadă întruna, fără oprire. Asemănarea dintre „Salcia supărată” şi cele petrecute azi i se păru, deodată, uluitoare. I-a primit pe cei doi în capătul de jos al drumului din pădure. Întocmai ca la „Salcia supărată”. Taban era morocănos şi n-a vrut să explice unde l-a lăsat pe Tatomir. Negă c-ar fi fost prins de miliţie în sat. Chirilă nici nu s-a sinchisit.

— Aşa-i el (adică Tatomir). Cine ştie ce i-o fi trăsnit prin cap. Vine el, n-ai grijă.

I-a urmărit cum dispar în desişul pădurii. Apoi ascultă cum cernea liniştea de-afară peste care se lăsau faldurile albe ale ninsorii bogate. Nu văzuse niciodată o asemenea ninsoare. Aşa ceva numai în munte se poate întâlni. Perdeaua albă a ninsorii unea cerul cu pământul. Umblai ca printr-un zid nesfârşit de vată.

Intră în casă, fără să se scuture de zăpadă. Înăuntru era cald. Pe masă se afla o cană cu apă şi o sticlă verzuie. Mirosi sticla. Rachiu de brad. Strâmbă din nas cu dezgust, dar nu-şi refuză un pahar. Stătu pe gânduri un timp. În ceea ce-l privea, el i-a ascultat pe ceilalţi. Teologul luase, în mintea lui, locul colonelului Vasilescu-Dragu. Nu se prea gândise la fostul colonel. Nu-l învinuia, deşi uneori, încercând să judece ce s-ar fi întâmplat cu el însuşi dacă n-ar fi existat acel colonel, termina prin a-şi răspunde că ar fi fost poate un altul. Nu încăpea îndoială că Teologul o să-i ucidă pe cei doi, până la urmă. Ce noimă ar avea să-i lase să scape? Unde mai pui, raţionă Călă, că se va răspândi în sate ştirea că Teoiogu a început să răpească oameni. Vrea să semene groază între ţăranii munteni. Numai că arma aceasta e cu două tăişuri „urmă să cântărească el lucrurile. Se mânie lumea şi, dacă vor împresura munţii, dacă se vor apuca să scotocească totul, nu există salvare.

Dacă e de plecat, apoi pe o vreme ca asta, cu ninsoare nemaivăzută, se poate pleca. Simţi durere aproape la această idee salvatoare. Să-i lase la mama dracului pe toţi, pe Teolog, care cine ştie ce mai face în casa lui Samoilă, pe Taban cu tăcerile lui şi pe Tatomir cu gura lui spurcată şi să plece, îi trebuie numai un buletin. Atât. Va merge… la Bretoteanu? Nu, că-l denunţă. Dar unde să meargă? Mai are patruzeci de cartuşe, are vreo câteva mii de lei… Poate-i mai dă Samoilă. De obicei, când ajungea la acest punct din itinerariul posibil al plecării, se împotmolea.

Se făcuse de-a binelea ziuă şi căderea zăpezii parcă încetinise.

3.

Samoilă Dragoman înainta maşinal, tăind de-a dreptul prin troiene. Nu reuşea să îşi adune gândurile pe un făgaş cât de cât liniştitor. Pornise hotărât să-l predea pe fostul său plutonier autorităţilor, blestemându-se că n-a

aflat din vreme… Memorase exact tot ceea ce i s-a cerut să facă. Avea de mers cincisprezece kilometri. I-ar fi străbătut în trei ceasuri, aşa cum plănuise, dacă nu s-ar fi pus pe nins cu atâta sârg, ca şi cum toate i s-ar fi pus împotrivă. Ar fi vrut să ocolească, aşa cum ocolea de obicei, drumul din pădure. Ar fi însemnat să întârzie mult şi să-l apuce dimineaţa, ori el avea nevoie de noapte, de noapte adâncă şi fără glas, pentru a duce la bun sfârşit cele hotărâte. Cineva-i şoptea că nu se poate să nu-l găsească în cabana ascunsă pe Călă. Prea l-a purtat în gânduri şi-n viaţă ca tocmai într-o asemenea împrejurare să lipsească.

Străbătu aşadar o parte din drumul croit de munteni, pe sub coroanele impunătoare ale arborilor bătrâni. Acest drum îi era bine săpat în memorie. De mic copil. Coti în sus, în stânga, spre cabană. Adică exact cu şase kilometri înainte de-a zări luminile ferestrelor.

Se împiedică de-o rădăcină. Nu căzu, dar simţi durere la gleznă. Îşi aminti de cursele de lupi împrăştiate pe cărări. Anume le aşezase, de teamă. Curse grele, cu arcuri de oţel, făurite cu meşteşug pentru lupi şi, întâmplător, pentru râşi. Vulpile, cel puţin, au prostul năravde-şi rod laba prinsă. Lupii o iau la fugă, cărând după ei clupsa, cu lanţ şi cu ghiulea cu tot, cu ancora care-i încurcă în desiş. Până la urmă, istovită, fiara căzută în cursă cedează. Dâra de sânge îl conduce pe pădurar până la locul în care fiara îşi aşteaptă duşmanul… Sunt capcane şiret întocmite. Nefiind fixate, dau iluzia unei posibile eliberări. Cu preţul unor suferinţe de nedescris, fiara pleacă. Arcul puternic se contractă, închizând dinţii de fier pe osul piciorului nefericit. Nu e însă o cursă fixă, care-ţi retează orice speranţă. E înşelătoare. Poţi pleca. Târăşti după tine o ghiulea rotundă de fier, un lanţ prevăzut la capăt cu o ancoră. Fiara prinsă instinctiv fuge în desiş. Ancora se agaţă, scapă, iar se agaţă, iar scapă. Preţul e sânge şi putere, ca până la urmă să apară silueta

vânătorului, puşca întinsă ca o supremă înclinare în faţa sorţii şi alicele de foc…

Crezu că s-a împiedicat de vreuna din ele. Îşi luă seama, refăcând plasarea lor împrejurul cabanei. Dragoman trebuise, la porunca lui Călă, să renunţe la paza unui câine. Amândoi au găsit că e mai uşor ca pe cărările pădurii să planteze curse. Erau vreo opt, rămase de la vechiul pădurar. Trei fixe, restul înşelătoare… închipuiau, în ansamblu, un soi de câmp minat.

Fu mai precaut. Se opri sub copac şi-şi scoase căciula. O scutură de omăt. Se şterse pe frunte. Nu izbuti să refacă planul aşezării curselor. Se temu să meargă mai departe. Se aplecă pipăindu-şi glezna. Nu şi-o scrântise. Durerea i se potoli, dăruindu-i chiar o clipă de destindere şi căldură.

„Aici n-am pus, judecă el. Mai încolo sunt două…” începu să urce. „Să-l predau viu, urmă el. Înseamnă să-l pot lega. Sfântul lui de tâlhar…”

Urcă mai departe. O porţiune costişă, greu de escaladat, îi opri gândurile. Gâfâind, prinzând o creangă de brădui, ajunse pe un loc ferit, cu zăpadă mai săracă. Mai avea puţin şi intra în poiană. Un singur urcuş pieptiş îl mai aştepta. Ocoli două trunchiuri retezate şi călcând cu laturile bocancilor, ajutându-se cu puşca de vânătoare, răzbi deasupra.

Îşi dădu seama abia atunci că s-a luminat de ziuă şi că ninsoarea care nu se oprea l-a întârziat. Când zări casă, se făcuse ziuă de-a binelea.

I se păru că orbecăise prin întunecimi şi peşteri ascunse. Făcu câţiva paşi grăbiţi, ca fără veste să se oprească. Pe horn ieşea fum.

4.

Ceea ce însemna că Alexandru Călă era acolo. Se răsturna planul lui. Ticluise un plan simplu. Va fi în casă. Va pregăti totul. Până şi frânghia cu care să-l lege. Călă va

bate la uşă. îi va deschide şi, în timp ce acesta va mânca sau îşi va aprinde ţigara, îl va lovi.

El nu negă că îl gândea de fapt mort pe fostul său şef. Aşa cum îşi dorise. Dacă i se cere viu, îl va preda viu. Dar în urechi îi răsuna vocea seacă, batjocoritoare, care-l încremenea, şi această voce era necruţătoare. Ceea ce ştia fostul plutonier de jandarmi nu aflase acel ofiţer de miliţie. Sau a aflat? Cu atât mai mult. El, Samoilă, îi vânduse pe ciobanii care au fost căsăpiţi de Teolog. El, Samoilă, îl încurcase pe acel pădurar în capcana de prins lupi. Şi. Alta-Seacă? Asta n-o ştia decât un singur om: Călă. Deşi lucrase sub porunca lui Călă, se cheamă că el a executat…

Tremurând nervos, îşi controlă arma cu două ţevi. îl va împuşca pe fereastră. Va găsi, socoti el cu grabă, o explicaţie. Se apropie de casă decis. Ezită în momentul când sări peste gardul scund, împletit din nuiele. Din casă nu răzbătu nicio mişcare. Ocoli prin dos, ca să ajungă nu la uşă, ci la fereastră.

În odaie nu se zări nimic la început. Lumina dinafară era prea puternică. Apoi desluşi scurta de blană, aruncată pe canapea şi spatele lat al plutonierului aplecat să-şi aprindă o ţigară la gura sobei.

În acel moment îi răsunară în urechi, deosebit de limpezi, spusele ofiţerului. Ceva fierbinte îi lunecă pe grumaz. „Am asudat, îşi spuse. Ajută-mă, Doamne! Nu li-l dau viu”.

Trebui să se dea înapoi un pas, ca să poată îndrepta ţeava puştii. Fulgerător îi trecu prin minte să spargă geamul şi să-l someze.

Capitolul V „CU CE SĂ MĂ RÂSCUMPĂR?”

1.

Dragoman se prefăcuse de minune că stă pe gânduri. Calcula febril toate posibilităţile. Ce ştiu de pe-acum aceşti oameni, ce vor să afle de la el şi, deosebit, ce preţ se cere pentru o răscumpărare. Chibzuia că asupra lui, din

moment ce-l lasă liber, nu apasă cine ştie ce vină. îl caută pe Călă.

Stătea pe un scaun cu spătar îngust, în faţa locotenentului de miliţie. Pe masă se afla un dosar închis. Într-un colţ, un alt bărbat, la o maşină de scris. Pe jos, un covor roşcat, în colţul căruia se vedea o lebădă cu doi pui.

— N-am ştire de el, domnule ofiţer.

Aron Badea, parcă nu l-ar fi auzit, îl întrebă:

— Cam la cât timp cobori dumneata în sat?

— La două săptămâni.

— Şi-ţi faci de mâncare singur?

— Da.

— Eşti singur totdeauna?

— Cine să mai fie?

Aron făcu o pauză.

— Păcat, mare păcat! Noi ne purtăm cu dumneata frumos şi uite ce iese. Te încăpăţânezi.

— Nu l-am mai văzut de atunci… Ştiu că-l căutau, pentru…

— Dar dumneata ştii că Alexandru Călă a fost condamnat la moarte?

Pe faţa lui Samoilă se zugrăvi surprinderea, spaima, nedumerirea, toate deodată. Nu ştiuse.

— Vai de mine! murmură el.

Blând, binevoitor, Badea urmă:

— Şi tot nu vrei să ne ajuţi… Păcat!

— N-am cum, domnule căpitan. Faceţi cu mine ce-ţi crede. Văd că n-am să scap de el, ca de-un vis rău. Cum nu scapă omul de moarte.

Badea trase sertarul mesei şi cotrobăi în el.

— Ştii ce-s astea?

— Cartuşe, le recunoscu Dragoman.

— Cartuşe, adevărat, rosti Aron Badea, intonaţia nemaifiind încărcată cu blândeţe. Părea distantă, rece ca gloanţele, două la număr, puse dinaintea lui Samoilă. O ţii

una şi bună: „Sunt singur, cobor rar în sat”, şi dă-i tot aşa. Noi însă am hotărât să nu mai amânăm. Crezi că te mai poţi juca? Nu, Dragomane”. Noi ştim când cobori în sat, când te urci în pădure. Cunoaştem şi casa pădurarului. N-ai priceput că anume te-am lăsat acolo pe dumneata? Lasă, nu te preface, îl opri el. De mult te-a destituit Ocolul Silvic. Noi ne-am rugat, noi, să te păstreze, căci noi ştim, Dragomane… Prinse între două degete un cartuş. Bănuieşti unde l-am găsit?

??!

— În canapeaua ta. Se vede că s-au strecurat printre cârpe. O dată ce nu ţii în rânduială lucrurile. Şi am mai găsit şi alte dovezi.

Samoilă îşi plecă fruntea. Aşa era. Toate dovezile.

— N-am găsit nici caşul, nici făina, nici pâinea, nici tutunul. N-am găsit nici desagii. Noi ştim şi ce fel de desagă a ţesut nevasta ta. Acum bagă de seamă. Îţi mai dăm o singură şansă, una singură. O cale de răscumpărare.

Dragoman se înfioră. Presimţea ce i se va cere. Plin de teamă a venit, fiind chemat, la miliţie. În timpul cât el a lipsit, i-au percheziţionat casa. Şi-acum?

Clipi din ochi. Şopti:

— M-ar fi omorât.

— De ce nu l-ai denunţat? îţi stătea în putinţă.

— N-avea rost, domnule căpitan. N-avea rost, spuse el. Toate s-au năruit, toate. La mine, aici, se bătu el în piept, ca-ntr-o casă pustie. M-a cărat după el, mi-a împuiat capul… Nu mai am nimic. Cu ce pot eu să mă mai răscumpăr? Cu ce să mă răscumpăr?

2.

Aron Badea urmări intrigat schimbarea petrecută pe figura pădurarului. Se bătea cu pumnul în piept, părând sincer îndurerat că nu s-a ales altfel calea vieţii lui. Răzbătea multă şiretenie, aproape subtilă. Mijea o licărire

de speranţă. Nu se rosteşte atât de lesne un cuvânt tare, ca o licoare salvatoare, ca acesta: răscumpărare. Punea în sarcina lui Călă situaţia în care a ajuns. Toate s-au năruit din pricina acelui nemernic, voia să spună Dragoman. Intenţia era de-a găsi un dram de milă şi înţelegere. Fiind subjugat de puterea lui Călă, constatase abia pe urmă că forţa acestuia e mult mai mică, în comparaţie cu puterea manifestată de satul său, o putere nouă, care, în loc să descrească, devenea pe zi ce trece tot mai copleşitoare. De mult s-ar fi descotorosit el de Călă, l-ar fi sacrificat bucuros, dar nu reuşise să se înşurubeze în viaţa satului. N-a reuşit să intre între oameni. Mai ales că oamenii n-au uitat nimic. Tornea, Vlasa, flăcăii pe care el i-a bătut la post, târgurile neruşinate încheiate de el… El văzuse bine şi a înţeles de ce Călă îl învăţa mereu că cei mai mari duşmani ai lui sunt comuniştii, oameni în felul lui Constantin… Şi i se oferă acum ca un medicament fermecat răscumpărarea.

— Vorbeşte, îl îndemnă Badea.

— Spun tot…

Adică ceea ce el ştia de la Călă. Nu – habar n-avea unde se ascund. Sunt destule locuri neumblate. Poate şi-au găsit vx e o peşteră. Şi-o r fi săpat un ascunziş. Greu de dibuit în munte. Sunt destule locuri în care n-au ajuns tăietorii de pădure. Nici n-ar avea rost să suie în vârf de munte.

— Să ni-l predai pe Călă, spuse Badea deodată.

Samoilă tresări. Începu să-şi frământe pălăria în mâini.

— Cum să fac asta?

Aron Badea se ridică de pe scaun. Ocoli biroul şi îi puse mâna pe umăr. Şi-o retrase însă imediat.

— Am să-ţi explic totul. Nu trebuie să-ţi fie frică de nimic. Vei da doar un semnal, din care noi vom afla că e acolo.

— Dacă el bagă de seamă că-i înconjurat?

— Nu va fi înconjurat. Te asigur.

— De unde să ştiu eu când îl aduce dracu'?

— Nu-i nimic. Tot vine. De altundeva n-are să capete mâncare.

— Atunci?

Convenirăşi asupra semnalului.

3.

Maria Dragoman continua să-l ţină de braţ pe Ilarie şi relata, cu întretăieri, abia răsuflând:

— Mi-a cerut de mâncare. I-am dat…

Nu spunea însă că la început sărise din pat, cu gândul că omul s-a răzgândit şi se întoarce. Ciocănitul în cercevea se repetase insistent. Ea a aprins lampa, adică a ridicat fitilul, că nu doarme pe întuneric. A deschis uşa şi atunci a intrat, dând-o la o parte, acel bărbat înalt.

— Trage perdeaua, drăcoaico! poruncise omul.

— Da' cine eşti dumneata? sărise femeia şi a vrut să iasă.

— Nu ieşi, că-i de rău.

I-a cerut de mâncare.

— Băutură n-ai?

— Îţi dau, numa pleacă.

— N-ai grijă, făcuse omul acela. Vezi? Şi-apoi mai am ajutoare pe aici.

Pusese pe masă un pistol mare. O privea cu neruşinare, drept în ochi.

— Mâncare caldă n-ai? Ne-am săturat de hrană rece. Ai dracului, bine-ar fi să gust o ciorbă acră de fasole cu tarhon, în care ai mărunţii cârnaţ afumat. Ori nişte zeamă de varză cu usturoi.

— Te-aude cineva vorbind, îl făcuse atent femeia.

Ghicise că acest bărbat e tâlhar. Poate-i chiar Teologul ăla vestit. Prin sate se spunea că s-a făcut om al pădurii, din ură faţă de comunişti şi dragoste pentru

biserică. Apoi nu s-a mai spus aşa. De câteva ori l-au văzut chiar oameni din Bistra şi aflaseră că tâlhărea ca orice tâlhar.

— Aude dracu'! zisese omul. Aici parcă dracu' o semănat casele. Nu-ţi fie frică, nevastă! Chiar îmi ziceam odată să ducem cu noi, în munte, şi vreo femeie. Nu vrei să vii?

Îi pregătise, plină de spaimă, un scrob de ouă cu slănină. Omul părea nemâncat de săptămâni. Băuse o sticlă de vin. Ceruse încă de băut.

— Bine-i de Samoilă… Eu nu m-am însurat, femeie. N-am avut vreme, măcar n-ar fi stricat, ales acum să am cu cine mă încălzi la iarnă. Eh, viaţă de om!

Femeia, înspăimântată, îi pusese dinainte damigeana.

— Adevăr zic ţie, începu popeşte Teologul, că cine adapă pe însetat… nici nu mai ştiu cum vine. Privi în jur. De mult… am şi uitat, n-am mai dormit într-un pat adevărat. Da' să ştii că-s curat. Nu sufăr jegul. Avem acolo o scăldătoare. Apă ca gheaţa. Irosesc anii de pomană… Câteodată…

Şi, fără veste, se culcase cu capul pe masă. Femeia se gândise dintâi să fugă. L-a îmboldit cu degetul. Omul a mormăit ceva greu de înţeles. Era turtit de oboseală, de băutură. Îşi întinsese picioarele sub masă şi pumnii peste faţa albă. Femeia pusese deoparte paharul şi, grijulie, dusese farfuriile pe sobă. îl aţintea pe cel adormit înfricoşată. Nu şi-a dat seama cum de i-a venit gândul să-l lege. Poate tot îndemnată de frică. Avea o frânghie lungă de rufe în tinda casei. Uşor, se strecurase pe uşă şi bâjbâise printre caierele de lină. Fără să judece, ca înnebunită de groază, apucase securea.

„Dacă se dă la mine, îl toc în cap".

Întâi îi legase braţele, trecând funia pe sub masă, de două ori. Înmărmurise când omul a răsuflat adânc şi a boscorodit din nou ceva de neînţeles. Pe urmă i-a legat o

gleznă, lipind-o de scândura îngustă ce unea pe dedesubt, în cruciş, picioarele mesei. Nu-i ajungea frânghia. A smuls sârma de la perdele şi i-a prins şi celălalt picior. Tremura toată.

4.

Istovită, se aşezase pe laviţă, sub geam. O străpunsese ca un cuţit gândul la ce-a vorbit acest om. Că are tovarăşi. Poate i-aştepta pe ei. A fugit în curte, a lepădat toporul şi a luat-o într-un suflet spre Vlasa. Să-i scoale pe toţi şi, mai ales, pe Ilarie! Numai acel bărbat din câmpie putea să facă faţă acestui uriaş.

I.

— Tulai, Doamne!

Ceea ce le fu dat să vadă era atât de neaşteptat, încât au rămas ca ţintuiţi locului.

În grădina de deasupra casei lui Samoilă se mişca o masă.

Teologul se trezise, izbutise să-şi dezlege picioarele şi ieşise cu masa în cap. O izbea acum de un copac, s-o sfarme şi să-şi libereze mâinile.

Atât au văzut întâi. O masă ridicată ca un cal speriat în două picioare. Omul care izbea masa de trunchiul gros de copac, dezlănţuit, era într-adevăr puternic. Puternic şi desperat. De picioare-i atârnau rupte două resturi din şipcile ce uniseră, încrucişate, picioarele mesei. Capul zbârlit, congestionat, al omului era cu obrazul lipit de tăblie, neizbutind până în acel moment să-şi elibereze vreo mină.

Auzise strigătul femeii, căci mugi ca un taur şi se năpusti asupra copacului cu şi mai multă furie. Se învârtea în loc. Lemnul pârâi şi unul din braţe scăpă liber. În acelaşi moment, masa căzu, ca şi cum un animal fantastic ar fi năpârlit, şi omul, cu mâinile slobode, se răsuci în loc.

Alergară spre casă. Ilarie găsi toporul aruncat de femeie. îl luă.

Vru să sară gardul ce da spre grădină, să scurteze.

— Să nu-l scăpăm! strigă el.

Mai avea de făcut ca la zece paşi. Agitând toporul, Ilarie urca înspre copac. Omul nu putea fugi. Ar fi trebuit să sară peste sârma ghimpată, care mărginea grădina lui Samoilă. Ştia şi el asta. Smulse un picior al mesei şi se înălţă deodată.

Cei din curte încremeniseră.

— Dă-te prins! tună Ilarie.

— Taci, vierme, se auzi falsetul Teologului.

Se petrecu deodată ceva neaşteptat. Teologul se clătină, îngenunche apoi încet, ca dezarticulat. Gemu şi se auzi clar zgomotul unei împuşcături. Glonţul îl ajunsese înainte de-a fi fost auzit.

Totul durase mai puţin de un minut.

Ilarie rămăsese cu securea ridicată, el însuşi la fel de ameninţător şi uriaş ca adversarul său, prăbuşit ca retezat, la rădăcina arborelui.

Zări lângă pădure un om. Ţâşnise dintr-un aluniş rărit şi mai avea o aruncătură de băţ până la marginea pădurii. Omul fugea.

— Stai!

Imediat bubui, în spatele lor, din drum, o armă.

Femeia ţipă asurzitor. Omul se opri o clipă ca ţintuit, ascultând, se pare, el însuşi răspunsul pădurii, al cărei ecou repeta bubuitura. Brusc se răsuci şi ca un arc sări în lături. Se pierdu în pădure.

— Cercetaţi liziera!

Ilarie Balaş îşi ridică de pe frunte căciula. Nehotărât, legănă toporul în dreapta, contemplând trupul întins jos al Teologului. Nu-l recunoscu pe Aron Badea decât după ce acesta-i întinse mâna.

Scoaseră resturile de lemn şi frânghii din jurul picioarelor Teologului. îl întoarseră cu faţa în sus.

— N-a murit încă. Telefonaţi după medic!

Aron Badea întrebă:

— Samoilă n-a fost pe-acasă?

Femeia răspunse abia auzit:

— N-a fost, nu, n-a fost.

Teologul se trezise. Ceru apă.

— Luaţi-l!

Miliţianul raportă gâfâind:

— Tovarăşe locotenent. Nu-i găsim. Nici pe Tornea, nici pe Vlasa.

Se priviră nedumeriţi. Ilarie îşi aminti de plic. îl întinse lui Aron Badea.

— Frumos târg, nu?

— Să fi avut eu arma, nu-l scăpăm, rosti Ilarie.

— Tovarăşe Balaş, îi spuse Aron Badea, m-a rugat Constantin să vă spun să nu plecaţi. În dimineaţa asta, mi-a spus, nu ştiu de ce anume, să nu plecaţi nicidecum. N-am înţeles prea bine ce vrea. Nu l-aţi fi scăpat. Mi-a povestit…

Luase plicul, întârziind să-l desfacă.

Citi biletul din plic şi rămase mult timp pe gânduri.

2.

— Constantin ţine morţiş să-l prindem de viu pe banditul ăla, zise Aron Badea. În acelaşi timp, în ruptul capului vrea să nu riscăm. El spune că, mai şi curând, un asediu îndelungat, împiedicarea oricăror acte de violenţă ale fiarelor astea, pentru a pune mâna pe ei vii. S-au predat unii. Au mărturisit. Am scotocit coclaurile. De fiecare dată, când unul din ei lipseşte la apel, ascunzişul e schimbat. Le-am lăsat singura legătură: pe Samoilă. Mă mir că n-au înţeles încă tactica. Au reuşit totuşi să pună mâna pe doi ostatici. Acum, într-adevăr, suntem pe muchie de cuţit.

— Nu înţeleg, totuşi, spuse Ilarie, de ce au tras în ăsta.

Fură întrerupţi de un miliţian. În odaia largă, mobilată sărăcăcios, a sfatului popular, intrase un bărbat

subţiratic, nu prea înalt, cu o privire rătăcită. Se uita la mâinile-i legate întrebător.

— Eu l-am împuşcat pe George Baciu.

— Dă-i un scaun!

— Vreau să dau o declaraţie. Repede.

Capitolul VI
nu-ncape iertare?

1

Alexandru Călă se înapoiase îndârjit din vizita făcută, pe furiş, acasă, în Comana. Când s-a reîntors, găsise o adunătură împestriţată şi, mai ales, împuţinată. Miliţia capturase oameni de-ai bandei. Cei rămaşi nu îşi pierdură cu totul speranţa că vor scăpa din încercuirea minuţios organizată de Aron Badea.

Simţiseră, cu instinctul lor de sălbătăciune urmărită, ochiurile plasei strângându-se. Multe din vechile legături dovedeau nestatornicie şi, pentru prima dată, însuşi Teologul a fost refuzat într-o incursiune de către una din gazdele înainte considerate sigure. Teologul susţinea tot mai des teoria ciocnirii directe, îl măcina vizibil ameninţarea înceată, abia sesizabilă, a pericolului. Fire impulsivă şi anarhică, lâncezeala, lipsa de mişcare, imposibilitatea de a ieşi în larg îl exaspera. Înjura cumplit şi nu-şi cruţa nici pumnii, în plus, n-aveau tutun şi nu se lăudau nici cu aprovizionarea.

Călă i-a aflat adunaţi în grota naturală, săpată de milenii, în dosul unei stânci uriaşe, sub cascadă. Firul de apă, subţire, cădea de sus, împrăştiindu-se într-o scobitură năpădită de muşchi. Meşteriseră o uşă din grinzi. Puteau face şi foc. Fumul se pierdea într-o îngrămădire de crengi, mereu împrospătate, îşi păzeau cu multă atenţie numai armele şi muniţia.

Teologul îl întâmpină ţâfnos. Juca 66 cu Tatomir. Înainte de orice l-a întrebat dacă a adus ceva.

— Poftim.

Le dădu sticla cu rachiu de brad şi puse jos desagii.

— Chirilă unde-i?

— Doarme.

— Altfel?

— Ce altfel? De medic ai scăpat. Taban l-a… Făcu un gest semnificativ şi rânji.

— Şi tu, Tatomire?

— Nimic. Mă distrez cu reprezentantul clerului.

*

Tatomir se trăgea din Dobrogea. Într-o seară organizase împreună cu un văr de-al său o lovitură la „un arendaş al unei grădinării din Tg. Mureş. Se spunea că acesta avea sub saltea un milion în bilete de bancă. Singur la părinţi, Tatomir se bucurase de o libertate deplină. Tatăl său era cunoscut ca unicul bărbat în stare să bea trei kile de basamac „într-o diviziune de timp mai scurtă decât ora”, cum le povestea celorlalţi Tatomir. Maică-sa, psihopată, se trata cu morfină şi nu ocolea paturile amicilor familiei. Băiatul a cunoscut viaţa la o vârstă precoce şi se amestecase într-un complot. Exmatriculat, a plecat la Bucureşti. Acolo s-a încurcat cu Teologul. Eroi ai unor scandaluri de noapte, s-au despărţit. În Baciu George se deşteptase setea de-a acţiona cu mai multă dezinvoltură, şi înscrierea la legionari îi asigura perfecţiunea. După şase luni de detenţie pentru furt şi scandal, Tatomir se întâlni cu vărul său. Arendaşul locuia la marginea oraşului. L-au atacat într-o noapte. N-au găsit decât câteva mii de lei. Au lăsat în urma lor un cadavru. Pe bărbat l-au sugrumat şi l-au aruncat în Mureş. Au fugit. În iureşul acela, lui Tatomir i-a dispărut un mic dreptunghi lucios, care-l reprezenta pe el însuşi, cu mustaţă şi gambetă.

— Plus, explica el. Vărul meu se tăiase la încheietura mâinii. Puţin experimentat pe-atunci, aveam eu însumi frisoane. A întârziat şi trenul de Războieni, iar în dosul

gării se servea un vin bun şi fripturi la grătar. Pe văr l-am plasat sub un zăplaz, pe o grămadă de rumeguş. I-am dus de mâncare şi de băut. Eu am intrat în bodegă. N-am fost, vedeţi şi voi, experimentat. În loc să-l las pe vărul meu şi să dispar, după ce m-am săturat, trec să-l iau. Venea trenul. Ia-l de unde nu-i. Leşinase şi l-au dus la un spital. M-au luat şi pe mine, să-mi arate cum este mobilată pe dinlăuntru o temniţă. Puteau s-o facă mai frumos, zic de mobilare. Mi-au arătat apoi poza proprie şi l-au vindecat şi pe vărul meu. S-a prăpădit nenorocitul de septicemie. Eu n-am rezistat mai mult de doi ani şi am vrut să văd cum arată, pe dinafară şi de la o cât mai mare depărtare, închisoarea. Asta acum cinci ani. Aşa am dat nas în nas cu Teologul nostru. M-a cucerit, adică m-a recucerit.

Îi lăsă să isprăvească partida, răstimp în care îşi adună gândurile. „N-a reuşit pasienţa”, gândi el. În ’45, prin frate-său, izbutise să se interneze într-un preventoriu. După lipsurile îndurate, hrana bună, odihna îi priiră. Sănătatea lui sărea în ochi. Fratele i-a spus:

— Sandule, nu mai poate doctorul să te ţină. N-am ce-ţi face. Nu îmi pot periclita situaţia. Am copiij familie. Dă-ţi seama.

— Mă goneşti?

— I-auzi! făcuse acesta supărat. Te ţin o iarnă întreagă, înfruntând riscuri şi tot tu sari cu gura. Drăguţă, să nu dezgropăm morţii. De-atâtea ori ţi-am spus: lasă-te de jandarmeria asta a ta. Spun şi acum. Du-te şi te predă. Sau fă ce ştii. Dar de ce să sufere alţii pentru greşelile tale?

Îşi aruncară vorbe grele. Fratele, scos din pepeni, îl ameninţă de-a dreptul:

— Risc să-mi pierd slujba. Să fiu al naibii de nu te denunţ. Scap de coşmar.

N-avusese încotro. S-au ciorovăit pentru bani. Îşi ceru drepturile lui. Ani întregi nu le-a cerut o lăscaie.

— Tot în voi aţi băgat, strigă Călă. Deştepţilor! Eu m-am sacrificat. Daţi-mi bani! O să vedeţi voi pe dracu', după ce vă ia averea.

Frate-său i-a dat atunci câteva zeci de milioane. Mai avea şi de la Samoilă. A rătăcit prin oraşe, a dormit în trenuri. Se ferea de toţi cei care îl scrutau bănuitori. S-a trezit atras de pădure, socotind că se va simţi în siguranţă. A stat ascuns săptămâni de-a rândul, păzit de Samoilă.

Chinurile începeau din momentul în care rămânea singur. Persistau şi în tovărăşia lui Samoilă, cam aşa cum ar fi auzit din depărtare căderea unei cascade. Căuta să fie cât mai mult cu Samoilă, ferindu-se însă a-i dezvălui acestuia cumva frica nebună care-l scormonea. Îi înşira lui Samoilă bazaconii despre prietenii săi, puternici, despre iminenta cădere a comuniştilor.

Când rămânea singur, simţea aproape material cum îşi pierde minţile de frică. Dar asta nici nu se numea frică, nu se putea numi astfel. Ca şi cum dureri neştiute până atunci se redeşteptau şi se strângeau ca nişte ace în dreptul inimii, un zgârci nemilos îi tăia răsuflarea. Îşi auzea neliniştitoare bătăile inimii, ca îndată să tresară că nu le mai aude. Sta cu ochii înfipţi ca o lamă de cuţit în întunecimea oarbă. Visa că vine Constantin şi-l ţine sub genunchi, că-i iar plutonier şi ascultă ce-i şopteşte un om nevăzut, auzea vâjâituri ameninţătoare, pahare spărgându-se-n cioburi de perete, dar mai îngrozitoare decât toate era impresia că zăpada îngheţată scârţâie sub nişte paşi care s-apropie.

În ultima lui călătorie aflase că acel om, pe care-l ura în cel mai înalt grad, Constantin Timar, e prim-secretar de partid.

Ceea ce se grăbi să le anunţe celorlalţi.

— Singurul mijloc este următorul, declară George Baciu.

Teologul avea o voce plăcută, de bariton. Când se

enerva, lucru nu prea rar, începea să se bâlbâie şi în voce intervenea o notă falsă, neplăcută.

— Trebuie să ne retragem ca în Sobieski şi plăieşii. Să ridicăm steagul alb.

— Cam îndrăzneţ, obiectă Tatomir. Fii sigur că vor sări în sus de bucurie şi ne vor oferi un muşchi al celui mai gras viţel, din cel mai apropiat sat. Fiii risipitori se întorc din rătăcire. Gluma-i bună.

— De coborât e imposibil, urmă George Baciu. Cei prinşi sau predaţi de bunăvoie nu au limbile tăiate.

— Trebuia să ne gândim din vreme la aşa ceva, făcu Tatomir.

— Dacă mai scoţi o vorbă, vezi asta, se zborşi Teologul, arătându-i pumnul.

— Uite ce-i, maestre, rosti Tatomir, nu zbiera la mine. Eşti tu mai tare, dar nici eu nu-s de ieri, de-alaltăieri. Sunt crescut într-un mediu în care se exprimau gândiri înalte, între oameni subţiri, poli ticoşi. Frunza de fag, măcinată, o fumezi mai cu plăcere în urma unei invitaţii amabile.

— Sfârşeşte! suflă Călă. Mi s-a urât. Poftim tutun.

Fumară cu lăcomie. Se liniştiră. Tatomir se retrase în hrubă şi se rezemă de peretele ei zgrunţuros.

— Aşa, urmă Teologul. M-am gândit să luăm ostateci. Locul: Bistra.

Folosindu-se de o crenguţă, expuse planul.

— Luăm ostatici. Anunţăm miliţia printr-o scrisoare şi punem condiţii. Călă îl anunţă pe Samoilă

Dragoman mâine. Pregătiţi totul aşa cum am vorbit. El rămâne sus şi va avea grijă să nu-i scape. Nu te atingi ele niciunul din ei, pxnă nu vin eu. O să-i mângâiem puţin, aşa de amorul artei. Tatomir şi Chiriia au paza. Tertipul e simplu. Baţi în geam la cabana lor din parchet şi zici că eşti paznicul. Telefon de sus: urgent. Eu mă instalez, cunosc locul, în şura lui Samoilă. Să aflu ce-i în sat de la femeia lui. De-acolo vă răspândiţi şi vă reîntoarceţi… O s-o

luaţi pe drumul din pădure. Vă duce Câââ la Samoilă şi urcaţi la casa pădurarului. Tatomire, ia creionul şi scrie:

„Cetăţene şef.

Avem în puterea noastră doi ostatici de preţ. Credem că se bucură, în orice caz, de mai mare preţ decât nişte pârliţi de fugari ca noi. Sunt în pericol de-a fi jertfiţi în cazul că împresurarea dumneavoastră se va accentua. Nu vrem vărsări de sânge. Vă oferim viaţa lor, în schimb dăruiţi-ne şi nouă viaţa. Cerem două zile de răgaz să ne putem îndepărta de aceste locuri şi ne legăm să nu mai revenim niciodată. Noi vom pleca de aici. La data de 28 decembrie, deci poi mâine, la ora opt seara, îi veţi găsi nevătămaţi în casa fostului pădurar din Bistra”.

— Se pare că domnul Dragoman va trebui să se despartă de slujbă după slujba de paznic al ostaticilor pe care i-o încredinţăm…

— Şi ce garanţie le dăm? obiectă Tatomir. Nu bagi de seamă? Noi plecăm şi pe ce se bazează ei că-i vor găsi în viaţă?

— Să-l păstrăm pe unul?

— Nu-i logic.

— Samoilă, rosti Călă. Rămâne el cu ostatecii.

— Să le dăm o săptămână de gândire. Noi ne vom strecura unul câte unul, la linia ferată. Ne adunăm jos, oprim un camion. Oameni paşnici şi drumu’. Scrie:

„Poate că această soluţie nu vă convine. Noi, de asemenea, vrem să fim siguri că scăpăm nevătămaţi, îndurare nu aşteptăm. Veţi găsi în cutia poştală de la gară termenul exact. Armistiţiul e inevitabil”.

— Nu-i bine! izbucni Tatomir. Luăm ostaticii. îi ducem cu noi, până ne simţim în siguranţă. Samoilă va depune scrisoarea la cutie. Atât. Nu-i pomeniţi numele. Sau cerem ca răspunsul lor să ni-l lase într-un loc anume.

— E ceva mai mult decât nimic, rosti Tatomir. Altă dată, şi nu tare de mult, procedeul era mai pitoresc.

— E singura şansă. Ne vom risipi ca potârnichile…

— Fiecare pe barba lui.

— Gata. Hai să mâncăm, şi drumu'!

Bombănind, Tatomir bău o înghiţitură zdravănă de rachiu, apoi mormăi în sine:

— Fiecare pe barba lui. Aici sus e mai bine. Ascunzători sunt berechet. N-or să mişte patru regimente să ne caute. Pădure deasă, sunt mărăcinişuri. De când am redevenit primitiv, sunt în stare să mă pitesc şi-n gaură de şarpe. Acul în carul cu fân.

— Ce tot mârâi acolo, broscoiule? Teologul ridicase tonul şi vorbea în falset. I-adevărat că ei nu vor să expună oamenii. Tactica lor e de aşteptare şi înăbuşire înceată. Vor să ne înfometeze, să ne distrugă rezistenţa. Tu nu înţelegi că e ultima portiţă? Iar dacă mai crâcneşti, am eu alt leac.

— Eşti, i-adevărat, în stare…

— O singură dată am iertat. Asta în toamna lui '44, la Timişoara. Snopeam în fiecare seară. Băgasem groaza în tot soiul de golani. O singură dată am fost înfruntat. Şi n-am răspuns. M-am uitat la individul firav care mi-a prins braţul. N-am lovit, fiindcă am văzut cănu-i era frică. Pricepi? Nu-i era frică? De altfel nici nu era cazul. Mai târziu am regretat.

— Tu crezi că mie mi-i… uiţi că…

— Ce să uit?

Tatomir icni. Lovitura năprasnică îi strivi buza de sus şi-i însângeră nasul.

— Asta ca apetitiv, şuieră Teologul. Vrei întregul meniu? Iscăleşte Teologul, îi porunci el lui Tatomir.

Tatomir rosti rar, apăsând pe fiecare cuvânt:

— Şi aşa-s condamnat pe viaţă.

Călă îl privi duşmănos. Şi tot atât de rar, răspicat, îi răspunse:

— Eu la moarte!

5.

Nimic n-ar fi surprins în atare măsură pe cei adunaţi în jurul scândurii pe care Tatomir îşi exercita caligrafia grosolană, ajutat de un capăt de creion chimic. Uitase şi Tatomir că-i plin de sânge năclăit, pe barba nerasă. Taban se oprise încremenit, cu paharul de tinichea în mână şi nu băgă de seamă cum se varsă lichidul tare, cu miros de răşină, pe hârtia întinsă. Toţi, aşa cum se cunoşteau, aveau de ispăşit multe, ştiau şi au trăit teama animalică a viitoarei pedepse. Pe acest bărbat scund, cu ochii verzi, ciudaţi, pripăşit printre ei, însă nu-l bănuiseră… Nu se fereau de el, se dezobişnuiseră să se mai ferească de ceva în viaţă. Îşi povesteau cu o bogăţie mereu sporită de amănunte faptele înjositoare, se scăldau cu bună ştiinţă, ca şi cum ar fi căutat izvoare noi de rezistenţă, în mocirla trecutului. Deodată, omul acesta rostise o sentinţă. Le aducea aminte că, pe lângă nopţile şi zilele lor, între brazi, sub căderea necontenită a apei, oamenii, semenii lor au rostit o sentinţă… Fără să mai caute o explicaţie, ei înşişi şi-au dat seama că sunt pierduţi, de vreme ce unul dintre ei ştie…

Teologul fu primul care i se adresă lui Călă:

— Ce-ai vrut să spui?

Nu aşteptă răspunsul. Puse o nouă întrebare. De astă dată pe un ton liniştit, aproape blând. Curios, revenind la timbrul de bariton catifelat, neîncrezător repetă:

— Spui drept?

Alexandru Călă stătu o vreme nemişcat. Pe căciula neagră de miel i se oprise din legănat o frunză, prin cine ştie ce capriciu întârziată. La frunza aceea stingheră se uita năucit Teologul.

— Aţi înnebunit cu toţii, murmură el. Vă vin în cap cine ştie ce trăsneli şi bleştiţi nişte prăpăstii… Spune! ţipă el pe neaşteptate.

— Am spus, rosti moale Călă.

— Şi tu?

— Eu? N-am spus? Condamnat la moarte…

— Şi-atunci?

Călăse-ncruntă:

— Nu-nţelegi? în contumacie. Am auzit cu urechile mele… Ce, izbucni el nervos, nu ştiţi că există pedeapsa cu moartea?

Rămaseră multă vreme năuciţi. Bărbatul zvelt, cu alură de militar, li se păru ca prin farmec schimbat. Se depărtase de ei. Un licăr sălbatic luci în ochii Teologului. Ceea ce nu-i scăpă lui Călă. Acelaşi licăr nebunesc lucise şi-n ochii lui Dragoman, şi în ai fratelui său. „Te vând pe tine, mă salvez pe mine…”

— De aceea v-am anunţat că în regiunea asta a venit un om E omul, singurul, pentru care mă chinuiesc…

— Vorbeşti de prim-secretar?

— Ori el, ori eu! Altfel nu se poate! Da, de Constantin Timar!

Teologul îl privi lung, aproape obositor. Duse încet, chinuitor de încet, mâna spre pistol:

— Iată ce e! Dă, urlă el, arma! Taban! Controlează! Bine… Treceţi aci!

Tatomir şuieră:

— Fiecare pe barba lui.

Parcă nu-l auzi nimeni. Tăcuse totul, într-o nemişcare înspăimântătoare, dureroasă, cu atât mai mult cu cât se prelungea nefiresc. Teologul va ucide. Va ucide pe unul de-al lor.

Teologul retrăia ultima întâlnire a sa cu colonelul Vasilescu-Dragu. Fumau în cabinetul acestuia. Călă fusese chemat să i se confirme numirea în postul din Bistra. George Baciu fusese atunci de părere ca plutonierul vinovat să fie deferit curţii marţiale. Susţinuse pur şi simplu executarea lui Călă. Nesupunere la ordin. I s-a răspuns că plutonierul tocmai acel ordin secret îl executase. Pe jumătate. Şi aşa e ca şi cum nu l-ar fi

executat. N-a respectat consemnul. Constantin Timar era liber. Conveniseră să-i ceară lui Călă deocamdată să-l prindă pe fugar.

Teologul contemplă faţa plutonieruui, slăbită din cale-afară. Întâlni „ochii verzi, obosiţi, ai acestuia. Îşi reaminti de puterea pe care a avut-o el însuşi pe vremuri. Vasilescu-Dragu, cu toate ifosele lui, fusese un „bun în grad”, considerat până şi de ofiţerii de carieră, colegii săi, acrit. El, însă, George Baciu, consilier intim, inspector cu prerogative speciale, intenţionat sta în umbră. Dar o umbră aparte, care teroriza. Vizitele lui, comunicate telefonic, intenţionat tardiv, nu dădeau răgaz. Terorizau pur şi simplu întreg personalul jandarmeriei şi siguranţei. Tot din pricina „Sălciei supărate” şi încă a câtorva insuccese, căzuse şi el în dizgraţie. Târziu, căci n-a mai reuşit să-şi organizeze fuga. îi reveniră acele momente, tocmai acelea, când s-a ascuns la o mănăstire. Până a înjghebat banda. 11 uitase pe Cilă. Nu l-a recunoscut când l-a reîntâlnit. Abia, la câteva zile. A vrut să-l achite imediat. Gândul că paiaţa de Dragu s-a salvat şi el e nevoit s-asculte sforăiturile ăstora şi să le miroasă sudoarea îl înfuriase. Se stăpânise cu greu.

El nu bănuia, căci dacă ar fi bănuit l-ar fi împuşcat fără îndoială, nici nu-i trecea prin minte că Alexandru Cilă l-a recunoscut. După voce. Şi tocmai faptul că l-a recunoscut pe Teolog a determinat o anume atitudine în fostul plutonier. De totală supunere, întâlnise un şef. Un nou colonel, de care şi colonelul lui asculta. Nu se trădă însă, dintr-un rest inexplicabil de prudenţă.

Călă îşi lepădă arma. Părea foarte calm, stăpânit.

Taban ridicase pistolul, când Teologul porunci:

— Dă-i-l înapoi! Şi răstindu-se către Tatomir îl înjură: Dă altă hârtie! Şi tu de ce te speli? Spune-ne şi nouă ce-i cu povestea asta.

Niciunul de fapt, în afară de Teolog, nu cunoştea

nimic. Ştiau doar că e un plutonier fugit din armată…

— Care poveste?

— Cu Constantin Timar…

— Ce să spun…

Călă ar fi vrut să se descarce. îl reţinea însă ca în chingi temerea, crescută deodată, că tocmai trădarea acestui secret, de care numai Samoilă – ah, da, Samoilă mai ştie – ar coborî tensiunea creată. Totuşi exista o dâră… Teologul o ghici:

— Atunci, medicul… de aia?

— Da, de aceea… Era singurul care ştia. Ştia, pentru că a fost cu mine…

— Nu pricep nimic. Ne-ai asmuţit… ai zis că medicul ne cunoaşte (aparent nu era imposibil) locurile unde avem legături. Ori tu, spunându-ne aşa ceva, l-ai înlăturat cu mâna lui Taban…

— Fiecare pentru el, reîncepu Tatomir. Plutonierule, recunoscu el, te-am dispreţuit… Te consideram zevzec. Ce mai caută şi ăsta printre noi? Derută sentimentală? Avere pierdută?

— Liniştea asta nu-mi place, bre. Se pregăteşte ceva.

— Dracu’ s-o ia! izbucni Teologul. Era cel puţin interesant când mai dam o lovitură.

— Aşteptăm să ne vină apa la moară, continuă Tatomir. Închipuie-ţi, că în ’46 speram că nu-i decât o problemă de săptămâni. Mă şi pregăteam să-mi reiau viaţa civilă.

— Condamnat?

— Sub alt nume, dulceaţă, sub alt nume. N-o să credeţi, dar am o meserie grozavă. Tata mă lua cu el. Am prins, cât ai bate din palme, îndemânare la scopit. Ştiu şi măcelărie. În asta pot afirma că sunt specialist.

Flecăreau vrute şi nevrute, încercând să îndepărteze de la ei teama stârnită de spusele plutonierului şi amintirea că oamenii aceia, de dincolo de desişuri, oamenii

dimprejur există şi judecă. Au această putere.

Mâncară din merindea adusă de plutonier. Nu se grăbeau. Tatomir, în special, susţinea conversaţia. În sinea lui rumega insulta de adineauri. Încerca, jucând pe nepăsătorul, să destrame eventualele temeri că va răspunde insultei. Era, de altfel, hotărât să se răzbune şi calcula în ce fel s-ar putea micşora propria-i pedeapsă, dacă i-ar preda pe toţi cei de faţă.

— Mi-aduc aminte de-o povestire. Mi-a înşirat-o un delincvent minor. Fugise de la casa de corecţie. O poveste cu un bandit hărţuit de poteră. Se ascunde în plină pustă, iarna, pe un ger grozav. Sunt pe urmele lui. Pe capul său se dă o sumă însemnată.

— De ce ne mai spui?

— Stai să vezi, Tabane. Mai bagă şi tu în căpăţână, să nu mori neînvăţat. N-are curaj, zic, să intre în nicio casă. Ninge şi toate-s îngheţate tun. Şi mai ales vântul, cu ace de foc şi gheaţă, îi intră pe sub haine şi parcă-l ia pe sus. A dracului situaţie. Unde să te fereşti? Te vinde oricine pentru o sumă ca asta. Ştiţi ce-a strigat omul acela?

— Ce tot îndrugi acolo, mă?

— A urlat, blestemându-i pe toţi „vă ucid!” Adică, dacă voi mă hăituiţi ca pe-o fiară, am să vă ucid pe toţi. Toată omenirea.

— Parcă poţi?

— Asta-i, vezi. Nu poţi.

— Şi ce-a făcut?

— Ce să facă? Nu mai ţiu minte. S-a predat singur sau l-a găsit vreun glonţ, habar n-am. Oricum, s-a terminat într-un fel. Mie mi-a rămas în minte chestia asta, cu urletul lui: „pe toţi vă omor!”

— Îţi place să zgândări, ca o cucuvaie, făcu Teologul.

— Oricum s-a terminat într-un fel.

Se tolăniră pe aşternutul de cetină, fără să mai schimbe niciun cuvânt.

*

Târziu, George Baciu se apropie de Călă şi-i puse mina pe umăr:

— Noi nu ne-am mai văzut vreodată, plutonier?

— Ba ne-am mai văzut. Dovadă c-aţi vrut din nou să…

Teologul se răsuci într-o parte. Scuipă scârbit.

— Tare-aş mai fi descărcat arma. Adevărat. Spre căderea serii, locul rămase gol. Înainte de a-i părăsi, stinseră focul şi risipiră cenuşa, bătătorind pământul din jur. Ultimul plecă Taban, pe urmele lui Călă.

PARTEA A III-a „SALCIA SUPĂRATA”.

Capitolul I TOAMNA ANULUI 1943

1.

— Ştii de ce îmi aminteşte podeaua vagonului?

Întrebase Constantin Timar.

— Iar de ceva din copilărie, sunt sigur, ghici Victor.

— De podeaua din odăiţa cantonului, unde-şi face tata serviciul. Când trecem prin gări şi se iţeşte lumina felinarelor prin crăpături, îmi vine că-s acasă, arde focul în sobă, şi eu stau cu picioarele goale pe podea. Mi-i somn şi tata tropăie pe-afară.

— Ţie mereu îţi vin gânduri vechi… La ce bun? Te legeni cu ele. La ce bun? repetă Victor.

— Eh, mă legăn cu ele… îmi vin şi-i bine că vin, continuă Constantin. Nu-mi place să stau cu braţele încrucişate. Ce s-ar întâmpla dacă toţi am sta cu braţele încrucişate, aşteptând să cadă mană, ca-n biblie? Copilării, nu chiar copilării. N-am nevoie de mila nimănui… Să lăsăm asta. Tu spune-mi însă cât se poate de exact. Ce ţi-a spus Viorica? Ce amestec are aici pădurea Bistrei?…

Victor se mişcă uşor, căutând un loc mai bun. Braţul drept, lovit, îi amorţise. Se pomeni el însuşi împresurat de amintiri din copilărie. Tot aşa-i amorţea uneori braţul şi aştepta ca sângele să-şi reia circulaţia. Avea senzaţia că-i umblă pe mâini, pe degete mii de furnici. Când era copil,

credea că ele sunt sub piele şi sunt încet-încet topite. Constantin adusese vorba de Viorica, de soră-sa. Da, într-adevăr, ea i-a transmis ca, în cazul că vor primi veste de evadare, el şi Constantin să se ducă în pădurea Bistrei.

— Ţi-am spus totul, îl încredinţă pe Constantin.

2.

În vagonul de marfă, închis, era întuneric. Cei doi aveau cătuşe la mâini. În colţul celălalt, pe-o rogojină, dormea un soldat. Se trântise ciudat, frânt, cu faţa în jos. Cureaua armei şi-o petrecuse peste mijloc. Lângă uşa vagonului, plutonierul de jandarmi fuma, suflând fumul pe fereastra cu gratii a vagonului. Părea plictisit. Nu intervenise în convorbirea arestaţilor din vagonul numărul 214 805. Avea ordin să nu le adreseze niciun – cuvânt şi să nu-i asculte. Ceea ce însemna că avea dreptul să le interzică orice conversaţie, fie între ei, fie cu soldatul.

— Să n-audă soldaţii, înţelege, dom'le plutonier. Sunt doi comunişti. Ăştia fac agitaţie când nici nu te gândeşti. Se prefac că vorbesc de soare, de lună, de copii. Nu trebuie să te încrezi în ei, chiar de-i vei auzi cântând bisericeşte.

Plutonierul însă, deşcă veche, nu se prea sinchisea de temerile comandantului său. Instrucţiunile le cunoştea. Avusese timp să le rumege. Aşteptase să adoarmă soldatul. Ardea de curiozitate să-i asculte ce-şi spun. Îl interesau şi-l nelinişteau deţinuţii de felul celor doi, pe care-i strămuta după cum se putea citi în ordinul scris. Aşa suna porunca înşirată pe patru rânduri dactilografiate la maşină.

Dar i s-a atras atenţia, în mod confidenţial, că la cel mai mic semn de nesupunere să tragă.

— Suntem informaţi că s-a organizat evadarea lor. Sigur vor încerca să fugă. Şi-atunci ştii ce să faci…

— Am înţeles, să trăiţi!

Lipise călcâiele şi-şi îndreptase spinarea. Comandantul îi explicase totul, fără să-şi ridice privirea din

dosar, urmărind cu degetul rândurile scrise.

În sinea lui, Alexandru Călă, plutonierul de jandarmi, le purta celor doi un soi de respect. Îi impunea felul lor de a se purta, organizarea vieţii în închisoare, faptul că nu-şi pierdeau cumpătul. Dar îi şi ura. Nu încerca să afle care-i izvorul urii. O întreţinea însă cu bună ştiinţă. îl neliniştea îndrăzneala cu care aceştia tratau cu superiorii lui. Nu se intimidau, erau răbdători, încăpăţânaţi în tăcere. Şi-apoi tot mai insistent circulau zvonurile despre înfrângerile suferite de nemţi în răsărit. Cu toată cenzura îndrăcită, transpirau de pe front ştiri grave, despre catastrofe militare. Nemţii se opriseră şi nu se iveau semne că s-ar mai îndrepta situaţia. În ţară se înmulţeau semnele de împotrivire. Cu toată militarizarea uzinelor, actele de sabotaj se înteţeau.

Alexandru Călă, examinând stările de lucruri, încerca să îşi fixeze şi locul său în viitor. Acasă i-ar fi venit greu să se întoarcă. Tatăl său fusese negustor în Târgovişte. După bunic, se trăgeau din Ardeal. Câteva afaceri nenorocoase îl ruinaseră. Se mai adăugase la toate acestea războiul din 1916. N-a reuşit să-şi aranjeze situaţia şi fusese mobilizat. Reîntors în toamna anului 1918 acasă, s-a apucat să administreze o moşie, în părţile Comanei, pe Neajlov. N-a mai vrut să se stabilească în oraşul în care din om bogat se trezise sărac lipit. Din pricina unor lucrături. L-au mobilizat şi trimis pe front. Nu l-au lăsat să facă negoţ. Cu ocupanţii nemţi ar fi încheiat afaceri bune. Au încheiat alţii, mai dibaci ca el. Când se instală pe moşia boierului din Comana, avea doi copii.

Închirie şi cârciuma din dosul gării. Strângea de prin sate gâşte, ouă, brânzeturi, lapte şi le căra la oraş. În câţiva ani se refăcu şi-şi plasă banii în proprietăţi funciare, cum îi plăcea să spună. Cumpăra adică pământ. Ţăranii îl vindeau pe mai nimica. Loturile de împroprietărire se fărâmiţau an de an, mica gospodărie

nereuşind să se menţină la suprafaţă, înăbuşită de impozite, de datorii contractate, de cursul scăzut al grânelor.

Călă, bătrânul, ar fi avut din ce-şi creşte copiii. Era om ager, descurcăreţ în afaceri, necruţător în felul său. Pe copii (trei băieţi şi o fetiţă) i-a crescut aspru, punându-i la treabă de mici. N-avea încredere în învăţătură, dar fiindcă şi ceilalţi arendaşi îşi dăduseră copiii la şcoli, încercă şi el s-o facă, fără prea multă tragere de inimă. Cel mare se dovedi vrednic şi-l făcu avocat. În ziua când îşi luase licenţa, bătrânul îi dădu un ceas de aur şi-i făgădui să-i deschidă cabinet. Pe Alexandru Călă, rămas repetent într-a şasea, îl retrase. Cheltuiala i-o scoase pe nas timp de trei ani cât timp băiatul mai întârziase pe-acasă, aşteptând recrutarea, ÎI puse să lucreze la câmp, la grajduri. Alexandru Călă isprăvi armata în 1936. Gândul că odată sosit acasă va avea iar parte de blinda severitate părintească îl îndemna să se reangajeze ca sergent-instructor. Examinase meticulos posibilităţile. Dacă s-ar fi însurat, i-ar fi trebuit pământ. Bătrânul nu i-ar fi dat, nicidecum. De câte ori nu le-a repetat:

— Testamentul mi-i gata. împart averea în patru părţi. Cu dreptate. Până la moartea mea nu o să vedeţi însă nimic. Ţie, Vasile, ţi-am dat învăţătură. E şi sârguinţa ta. Or să zică ceilalţi că nu ţi se cuvine pământ ca şi lor. Eu, eu zic: şi lor le-aş fi dat învăţătură. Nu s-ar fi ştirbit din atâta averea. N-au vrut. Aşa că să n-aud vorbe! După ce mor, căpătaţi jumătate. După ce moare baba, intraţi în stăpânirea întregii averi. Mai bine aşa. Nu vreau să-mi văd agoniseala risipită în patru părţi. Am strâns-o cu răbdare şi trudă. Aveţi şi voi răbdare. Dacă vreţi să vă strângeţi şi voi, v-ajut. Treaba voastră, gândiţi-vă însă: avem o sută patruzeci de pogoane, casă mare, griji; bine ar fi să nu vă depărtaţi.

Alexandru Călă îşi făurise însă altfel de planuri. Nu

se sfii să şi le destăinuie bătrânului. Moştenise agerimea acestuia, asprimea, iscusinţa în a minţi. Ca şi bătrânul, Călă era calculat până la zgârcenie. Nu-i moştenise însă şiretenia de negustor înnăscut, nici modestia traiului. Tatăl său, deşi avea o avere considerabilă, solid dirijată (bătrânul concesionase crâşma, cumpărase pe lângă asta o moară sistematică lângă Roşiori, avea şi o presă de ulei, nemaivorbind de cazanele de fiert ţuică şi pivniţa proprie de vinuri), nu adoptase traiul lăbărţat al celorlalţi arendaşi. Singurul lux îngăduit era mâncarea. Acasă la ei se mânca bine. Nu se potriveau însă fineţurile cu care s-au deprins vecinii lor.

— Fleacuri, spunea bătrânul, s-o facă boierii, că de-aia şi-au păpat averile. Ce-mi trebuie vinuri scumpe, dichisuri, perdele, scaune cu picioare strâmbe, javre cu coada tăiată, „să vu ple”!

Tăia porci, afuma slănină şi cârnaţi ca în Ardeal, bea vin indigen. Demonstra, cu creionul în mină, vecinilor, că cheltuieşte pe sfert cât ei, pe hrană, dar trăieşte mai bine.

Întors din regiment, Alexandru avu o scurtă convorbire cu tatăl său.

— Mă reangajez, îl anunţase.

— Cum vrei, băiete, zise bătrânul vădit mirat. Dacă eşti bun, spune-mi şi mie de ce.

— Intru în jandarmerie. Să-ţi spun de ce…

Alexandru descifrase în întrebările bătrânului şi o dâră de dispreţ. De aceea adăugase:

— Nu toţi jandarmii-s găinari…

Bătrânul îl privi uimit. Nu de răspunsul băiatului. Nu se aşteptase însă ca acesta, băiat cam îndărătnic şi prostuţ, cum îl credea, să aibă planuri atât de gândite.

— …I-un lucru bun să fii în post. Nu leafa mă îndeamnă. Iese însă ceva de-aici. Poate intru şi în politică…

— Bine, mă Sandule. De dat, cum ţi-am mai spus, n-am… n-am acum, întregi bătrânul.

— Nici n-am cerut.

După doi ani izbucni războiul. Alexandru Călă urmă o şcoală specială şi, înaintat plutonier, a fost detaşat la comandamentul legiunii de jandarmi din V... I se dădură misiuni aşa-zis delicate. Conlucra cu nemţii. Transporta deţinuţi politici la destinaţii secrete şi, dacă i se cerea, îi făcea „fugiţi de sub escortă”.

3.

Începuse să-i placă acest iureş dezmăţat, căruia i. se spunea viaţă, deşi se amesteca în sânge şi moarte. Acasă se gândea rar şi cu superioritate dispreţuitoare. I s-a promis solemn că va cuceri curând o tresă de sublocotenent, intrând astfel în corpul ofiţeresc. Ducea un trai larg. Bani avea, femei câte pofteşti. Umbla îmbrăcat ferches, superiorii îl apreciau, iar egalilor le impunea dezinvoltura cu care iscălea procesele-verbale de nesupunere la somaţiile reglementare a celor care încercau să scape de sub escortă. Între jandarmi se găseau şi din cei care nu rezistau prea mult. Se trezea în ei mila, omenia, se codeau. Doi s-au sinucis. „N-am nevoie de mămăligi. Mină sigură şi execuţie fără şovăire a ordinului”, spunea colonelul. Legiunea de jandarmi se descotorosea lesne de asemenea agenţi. Erau trimişi pe front, în linia întâia. Le-ajungea numai numele înapoi...

El nici nu clipea... mai cu seamă la început, când intrat în iureşul nebunesc îşi închipuia că alt sfârşit nu poate avea războiul, decât o victorie fulgerătoare nemţească. Inima i se împietri. Începu să bea. Apărură atunci primele semne de îndoială. Ca şi cum el însuşi s-ar fi confundat cu mersul războiului. Iar acest mers îndoielnic, La început, pe urmă prevestitor de catastrofe viitoare îi strecură în suflet teamă. „Ca întotdeauna, îşi zicea, trebuie să existe un cui care să mă zgândăre”.

Văzuse murind pe mulţi. Bărbaţi, femei, văzuse pierind copii. Pe aceştia din urmă, mai ales, îi învinuia că l-

au înmuiat. Simţea că-i seacă puterile. Nu-şi putea stăpâni tremurul genunchilor, sfârşeala care-i alunga sângele din inimă. Îi clănţăneau dinţii. Se încrâncenă. Bău vârtos. Ca să se înfrângă, urmări de-aproape, cu o curiozitate vecină cu nebunia, spasmul înspăimântător al morţii, deznădejdea cu care se agăţau de viaţă cei străpunşi de glonţul fulgerat din ţeavă. Îşi spunea prosteşte, cântărind plumbii în palmă: „ce mic şi de ce-i în stare”!

Înăbuşi astfel orice moliciune. Se obişnui cu puterea, cu sentimentul că nimeni nu i se poate împotrivi. Se mai adăugau la toate acestea şi cele învăţate şi auzite despre comunişti. Îi urî instinctiv. Fratele său, Vasile, avocatul, îi zugrăvise un tablou jalnic în ceea ce-i privea, în cazul când vor ieşi comuniştii deasupra. El îi atrase atenţia că în special foştii jandarmi, foştii agenţi şi oameni ai siguranţei vor avea mai multe de îndurat…

4.

Iată-l acum în vagonul 214 805, ducând doi din aceşti oameni, cărora li se spune comunişti. Ar fi vrut să ştie ce-i în capul lor. Ce anume le împrumută acest curaj care are darul să-l îngheţe pe el? Urâţelul nu-i păru interesant. Slab, scund, cu ochii aprinşi ca de febră, tăcea mult. Avea degetele de la mâna dreaptă strivite, ÎI interesa celălalt: „voinic, mlădios, nu se vede pe el c-ar fi stat atâta vreme la răcoare!” Exact, nu ştia cât anume. Dar colonelul Vasilescu-Dragu accentuase că e tipul periculos al comunistului trecut prin închisoare.

Călă privi încă o dată la soldatul nemişcat, culcat pe burtă, care adormise, ca lovit în cap, îndată ce-i şoptise:

— Poţi să dormi. Am eu grijă de păsărici.

Mai avusese de lucru cu comuniştii. Ştia tot ce trebuie să facă. Dar la asta nu-i plăcea să se gândească.

Aruncă restul de ţigară pe fereastra zăbrelită a vagonului. Izbindu-se de-o gratie, capătul ţigării nestinse aruncă jur-împrejur scântei luate repede de vânt.

Întunericul păru pe urmă şi mai adânc.

Cei doi îşi vorbeau în şoaptă. Călă ar fi vrut să fie mai aproape de ei, să-i audă. îi era însă teamă, soldatul era culcat, iar cei doi, deşi cu cătuşe la mâini, erau doi totuşi.

Victor şopti:

— Îmi pare bine că-s cu tine. Pe mine m-au ridicat la o lună. Nu credeam c-o să ne fie dat să ne mai vedem. Cu dosul palmei atinse uşor şoldul lui Constantin. Îşi aduse aminte de degete. Rosti cu tristeţe: Cu sculptatul s-a zis.

— Lasă… nu te omorî cu asta. Şi ca să-l înveselească, se aplecă la urechea lui Victor şi-i şopti: Ştii cum îl cheamă pe ochiosul ăsta?

— De unde să ştiu?

— Călăi auzi ce nume! Numai că se bucură de-o faimă tristă. Se vorbesc lucruri urâte despre el. Se spune că a lucrat cu nemţii mult şi că până şi lor le-a impus. Schimbă vorba: Acuşi răsare luna. La noi, sus, pe Bistra, când răsare luna îmi place să mă plimb pe drumul din pădure. De multe ori m-am gândit la drumul acela în închisoare, cât am stat singur. Curios, vezi… cantonul tatii e departe de sat, ca la vreo zece kilometri. Trebuie să treci pe drumul din pădure, altfel eşti nevoit să faci un ocol de încă zece kilometri. Să vezi… mergi întâi drept, în dreapta şi în stânga ta pădure, drumu-i lat. Carele au lăsat urmă adâncă. În mijlocul drumului, iarba-i neatinsă…

— Ca pe drumurile de ţară, observă Victor Turcu.

— Apoi se îngustează. Copacii se apropie. Începe urcuşul. Adică urcuşurile. Coroanele arborilor se împletesc şi închipuie o boltă sub care mereu e umbră deasă.

— E întuneric?

— Şi răcoare… Acolo niciodată nu se zbiceşte pământul. Şi nici flori nu cresc. Numai muşchi, şi licheni, şi ciuperci, şi ferigă, enumeră Constantin. Pe urmă, drumul se încovoaie pe nesimţite, ocolind culmea Bistrei. Urcă domol. Se face tare frumos. Niciodată nu mi se ura. Căci

una-i să străbaţi zece kilometri suind, toborând, trecând când pe sub o boltă întunecată, când prin poieni, luminişuri, zărind câte-o veveriţă speriată care te face să râzi şi alta-i să tot mergi pe-o şosea ca trasă cu linia, fără altceva pe margini decât stâlpi de telegraf şi pietre kilometrice.

— Flecărim, Constantine, observă Victor.

— Nu-i adevărat, îl asigură Timar. Asta face bine şi principalul e să nu-ţi pierzi cumpătul. Asta-i.

— Mi-ai adus aminte de tata. Şi, curios, îmi pare rău că l-am lăsat să vândă porumbeii. Avea doi, curieri. Îmi plăcea să mă închipui, pe vremea când muream şi înviam după cărţile de aventuri, că sunt undeva închis, cu lacăte grele la uşă. N-am decât o ferestruică cu gratii, ca asta a vagonului, deschisă către cer. Ca să simt anume şi mai puternic că sunt închis şi să preţuiesc înmiit libertatea. Şi leg la picioruşul unui curier un răvaş şi vine salvarea.

— Gruia lui Novac. O să vie timpul când toate aceste lanţuri vor cădea zornăind, fără răvaşe. Nu-i greu să ghiceşti. Ne poartă de colo-colo. Din lagăr în lagăr, dintr-o celulă într-alta. Se tem să nu prindem cheag, să nu avem contacte organizate. E o poveste stupidă. Ca şi cum în afară n-ar exista o mişcare puternică şi n-am şti nimic. Fascismul s-a oprit şi împotmolit la cotul Donului. Asta vine’s după chestia cu Volokolamskul, pe care au tot ascuns-o. Ca şi cum poţi ascunde ceva acum.

Victor îl întrebă:

— Tu ai habar unde ne duc?

— În loc bun nicidecum. Ne căruţează, atât. Nici plapumă n-o să ne dea… După un timp adaugă: Poate că vor să ne dea ei un fel de plapumă. Ne-ar aşterne ei la toţi patul, n-ai grijă. Dar asta nu, asta nu pot ei s-o facă.

5.

Trenul şuieră prelung la semnal. Simţiră macazurile, apoi se opriră brusc. Se auzeau voci, cineva trecea pe

lângă vagon. Constantin tăcu. 11 impresionau totdeauna gările, cum tot ce era legat de drumul de fier i-aducea aminte de cantonul bătrânului. îi plăcea mirosul de zgură umedă, de fum pătrunzător de cărbune, de frunziş. I se păru, ca de atâtea ori, de necrezut faptul că-i iar închis, păzit cu puşca şi nu poate călca pe peron, nu poate asculta cum picură apa din cişmea, pe ciment, nu poate privi pe îndelete şirul de arbuşti, pieptănaţi de vânt, n-aude ţăcănitul familiar al aparatului Morse.

Îl neliniştea şi acest drum, căruia nu-i dezlegase rostul. I s-a spus să fie atent, foarte atent. Să nu facă niciun gest, să nu-i scape niciun cuvânt, nimic din ce-ar fi putut da un cât de mic pretext. Tovarăşii comunicaseră plecarea lui, în afară. I s-a dat, prin Victor, şi o adresă, în caz că reuşeşte să fugă. I s-a spus: „S-ar putea să fii provocat. Vor căuta să te înşele. Cu asta se dă o spoială de legalitate crimei".

— O luăm de-a-ndoaselea. Ce-o fi asta?

— Manevră, ce nu ştii? Ori poate am aţipit şi ni se întâmplă să credem că, în loc de a merge înainte, mergem pe dos.

— Şi mie mi se-ntâmplă. Când eram mic, dinadins închideam ochii şi aşteptam să apară senzaţia că locomotiva mă trage înapoi. Cum vezi, o senzaţie falsă.

Se mai scurse un sfert de ceas. Călă îşi trezi ajutorul, îi dete în grijă deţinuţii, trase uşa grea a vagonului şi sări sprinten jos. Se-ntoarse după câteva minute.

— Hei!

— Aici, dom'plutonier, strigă soldatul.

— Ce-i bătaia asta de joc? se răsti Călă. Au înnebunit!

— Plecăm? întrebă soldatul. Gâfâia după efortul de-a împinge la loc uşa.

— Înapoi! La dracu'! Ne poartă ca pe orbeţi.

Constantin i-asculta. îl lovi uşor peste braţ pe Victor.

„E de rău, gândi el. Bâţâiala asta încolo-încoace nu-i

a bună”.

Se auzi un alt tren şuierând. Cineva protesta pentru oprirea netrecută în program.

— Îţi dau eu ţie program! se auzi o voce puternică. Trage pe a doua!

Fluierături prelungi. Vagonul se legăna.

— Am rămas ultimii, ghici Constantin.

— Iar ne-am oprit.

— Grijania mamii lor! înjură plutonierul.

Un răstimp de linişte, apoi alte fluierături tot mai apropiate şi o izbitură violentă, care-i răsturnă. Soldatul se văită. Scăpase puşca şi se lovise la umăr.

— Ne-am cuplat la alt tren. Înapoi, spuse Constantin. Ţine-te scuturături de-acum. Ar fi bine să putem dormi.

— Nu mi-i somn, declară Victor. Şi când nu mi-i somn, de regulă nu dorm.

— Aşa? Nu dormi când nu ţi-i somn?

— De regulă…

„Face glume Victor, îşi spuse Constantin. Uite, Victor face glume!”

Când l-a văzut cu aproape doi ani în urmă, la plimbare, în curtea închisorii, simţise o bucurie de care s-a ruşinat imediat.

„Să te bucuri că-l vezi pe Victor Turcu închis”. Dar era un sentiment spontan, sincer. Victor rămăsese acelaşi om timorat, puţin absent. Uneori vorbea mult. Sărind de la un lucru la altul, fără o anume legătură, alteori amuţea ceasuri de-a rândul. Într-un fel, lui Constantin îi plăcea că închisoarea nu-l schimbase, semn că avea voinţă, stabilitate, că-i un aluat bun. Închisoarea poate aduce neaşteptate cotituri în comportarea oamenilor. Nu e un semn bun. Totuşi l-ar fi vrut mai ager, mai înfipt. I-a văzut degetele strivite. Ar fi vrut să-şi ia asupra lui durerea, căci Victor i-aducea aminte de Viorica. Nu semănau, doar mici, greu de observat asemănări se puteau găsi între fratele

acesta slăbuţ, puţin trist şi fata frumoasă, plină de viaţă, care-i lega dinainte şorţul, când îl punea să mestece mămăliga.

— La noi aşa-i obiceiul, îi spunea ea. Mămăliga o mestecă bărbaţii…

6.

În seara aceea, şeful staţiei se pregătise temeinic. Aşezase, ajutat de acar, şomoioage de paie, amestecate cu vreascuri şi gunoi uscat, îşi încercase bricheta, bucuros că se ştie proprietarul unei asemenea maşinării elegante.

— O să iasă, îl asigură el pe impiegatul de mişcare. Vântul suflă dinspre Pădurea Cianei. Noi facem fumegaţie către terasament.

— Aşa e, îl aprobă acesta. Şi-n noaptea asta sunt semne de brumă.

— Cam devreme. Suntem abia în 20 septembrie.

— Eh, la noi la munte, iarna se grăbeşte, dom'le Raica.

— Cel puţin n-avem noroi p-aici, făcu mulţumit şeful. Ar fi păcat să se strice vinetele şi roşiile care au mai rămas.

— Nevastă-mea le-a cules pe-ale ei. Le ţine în geam, la soare. Zice că şi-aşa se coc. Tot un drac…

— N-au aceeaşi valoare, îl contrazise şeful.

Aparatul ţăcăni. Impiegatul prinse cu dexteritate panglica albă şi tresări.

— Trenul 8 251, spre Arad… transport special.

— Dă-i intrarea…

— E peste orar.

— Dă-i şi ieşire!

După cinci minute, clădirea veche a gării fu zguduită de şirul lung de vagoane acoperite.

Şeful gării rămase un picuţ contrariat. Numărase vagon de vagon, dar, în afara unui marfar ca toate mărfarele, obişnuit, de fiecare zi, nu reuşi să vadă în

şarpele negru, care se îndepărta încovoindu-se la curba Păducelului, nimic altceva. În întreg trenul nimic nu prezenta justificarea acelei menţiuni, care, fără să-şi dea seama de ce, îl înfiora: „tren special peste orar”. Nu observase nici tunuri învelite în pânză verzuie-gri, nici, profilată pe cerul lăptos, silueta vreunui soldat cu cască şi puşcă. Nici cel puţin vagoane sanitare, nicio voce de om.

— Războiul, murmură el. I se năzare cuiva şi, pac! Special!

Îi părea rău că astă-seară nu va avea prilejul să le comunice prietenilor săi, la „Salcia supărată”, câteva veşti senzaţionale. îi plăcea să repete, în cercul intelectualilor din sat, că gara e un soi de seismograf al războiului. Pe cele două şine paralele, care se întâlnesc virtual, în infinit, spunea el, se perindă ştirile reale despre cum merg treburile nemţilor în Răsărit. Pe ele trec muniţii, oameni, alimente, pe ele se întorc răniţii, capturile. Citeşti ca-ntr-un ziar bine informat totul, dacă ştii, bunînţeles, să tălmăceşti slovele astea alcătuite din vagoane, din opriri, din tot ce însoţeşte trenul în trecere spre destinaţie.

— Ducă-se, rosti înciudat.

Se considera păcălit.

Acarul, mişcându-se greoi, aprindea felinarele de noapte. La mişcare, impiegatul ţăcănea la Morse, anunţând staţia următoare. Ca şi cum i-ar fi dat un răspuns, trenul angajat pe curbă îşi trimise zvonul metalic, sacadat, înapoi, până în gara pitică, turtită parcă de coroanele măreţe a doi castani uriaşi.

— Nu te adăposti sub plop, când fulgeră. Ar fi mai buni, în astfel de împrejurări, copacii cu coroană răsfirată, rotundă, se gândi şeful, încercând să-şi reamintească regula învăţată în şcoală.

El urmaşe agricultura, iar meseria de şef de gară nu-i plăcuse de loc. Îl îndemnaseră părinţii s-o îmbrăţişeze şi… războiul. Fusese, mobilizat pe loc şi a avut norocul să dea

peste o gară îndeajuns de importantă şi, pe deasupra, liniştită. O grădiniţă de legume din spatele gării îi îndulcea despărţirea nedorită de profesiune. O îngrijea personal şi-i făcea

O deosebită plăcere să-şi audă lăudate roadele muncii lui.

Privi încă o dată după trenul care nu se mai vedea. Doar ecoul aducea, cu întârziere, zgomotul înăbuşit, ca venind de sub pământ, al rostogolirii roţilor pe şine. Răspunse în silă salutului adresat de acar şi deschise uşa biroului de mişcare.

— Dom-le şef, îl întâmpină impiegatul.

Părea speriat, iar faţa plină de coşuri şi negi i se înroşise.

— Ce-i?

— Dom'şef, ce-i asta? Mi se pare că trebuie să oprim vagonul 214 805.

— Cum ţi se pare? izbucni Andrei Raica. I-auzi!

I se pare!

— Vedeţi şi dumneavoastră. Pe prima telegramă nu era…

— Ia dă să văd!

Panglica însemnată cu liniuţe şi puncte ajunsese s-o citească mai repede decât slova scrisă.

— Cum mama dracului! Ce-au aşteptat? De ce n-au comunicat la vreme? Acum să cerem înapoi vagonul? Când ai de-a face cu ageamii…

Se gândi, pironindu-l pe impiegat, ca şi cum ar fi căutat pe obrazul acestuia, spuzit de erupţii, o soluţie.

— Trebuie să vină 8 513. Poate-l cuplează ăia.

— Etete> încurcătura dracului! Telegrafiază – e, a încerc să dau de Vasiu prin telefon.

Întâlnirea din seara aceea, fixată la „Salcia supărata", cu directorul cel bătrân al şcolii şi notarul trebuia amânată. O să-i anunţe prin acar. Ceru telefonic

gara oraşului.

*

Alergau în noapte ca înspre necunoscut. Mintea-i lucra febril şi-i era ciudă pe umerii laţi ai plutonierului care-i astupau cerul. Luna apăruse, desigur, căci şuviţe albăstrii de lumină tremurau pe scândurile murdare ale vagonului de vite. Călă îşi aprinse încă o ţigară.

„Curios, observă Constantin. Majoritatea anchetatorilor au pe masă ţigări şi ades te îmbie să te serveşti şi-ţi vorbesc la început blând. Truc răsuflat. Ce urmăresc prin asta? Să te înduplece să devii trădător mai uşor? Să creeze iluzia că ei au toată bunăvoinţa la început şi numai încăpăţânarea ta-i schimbă. În fond, ei înşişi simt nevoia unei justificări, simt nevoia de a trece o parte din vină asupra altuia”.

Gândul îl absorbi. Deci se simt cu ceva vinovaţi. Sau, mai degrabă, au nevoie de aprindere, de-o intrare progresivă în stadiul de fiară. Se spunea că Vasilescu-Dragu priveşte printr-o ferestruică în odaia unde se desfăşoară interogatoriul.

— Nu ţi-i somn, zici?

— Nu.

De altfel nu mai schimbară nicio vorbă. Trenul opri pe-o linie mărginaşă. Vagonul fu decuplat.

— Asta-i 214 805?

— Da, dom’şef!

Nu trecură nici două minute şi locomotiva şuieră, în scrâşnet de osii, mărfarul se urni, locomotiva înteţindu-şi gâfâielile. Luă viteză şi se năpusti la vale.

Se înstăpâni tăcerea. Într-adevăr răsărise luna. Călă coborî din nou. Din întuneric, o voce îl strigă pe nume. I se întinse un plic. îl luă şi-l desfăcu. Aprinse lanterna.

— Asta-i gara?

— Da, să trăiţi! Drumu-i ceva mai sus. Noi, escorta, suntem la „Salcia supărată”.

— Ce-i aia?

— Un han, să trăiţi! în pădure. Acolo tragem noi. Are şi o pivniţă. Nu scapă un şoareca

— Bine. Scoateţi prizonierii!

Constantin se încruntă. „Plutonierul s-a zăpăcit. Iată-ne şi prizonieri. Călă ăsta lucră pe mai multe planuri”. Şi bănuiala că s-a pregătit o mârşăvie îl făcu să se înfioare. Victor se împiedicase sărind şi gemuse. I se păru cunoscută titulatura hanului „Salcia supărată”. Da, un han pe linia Arad. Dar unde, în ce gară? Ei plecaseră din V… Au trecut, fără oprire, prin multe gări. Greu de ghicit. Aerul tare îl învioră.

Înaintau tăcuţi pe un drumeag. Auziră în urma lor replica acarului.

— Spre dimineaţă, dom’şef. Atunci s-aşază bruma.

Şi ordinul răstit al şefului gării…

— Fă cum ţi-am spus şi nu mai…

Capitolul II NU FIŢI CUMINŢI 1

V 1.

Se lumina de ziuă. Întinşi unul lângă altul pe paie, nici Victor, nici Constantin nu reuşiseră să aţipească. Escorta se îmbătase, pesemne. Se auzeau până şi în pivniţa aceasta, adâncă şi umedă, urletele lor. O uşă grea, bine prinsă în drugi, ca încinsă, îngăduia printr-o deschizătură pătrată să pătrundă puţină lumină, aer şi mult frig în hruba mirosind a mucegai.

— Cunosc hanul ăsta, făcu deodată Victor. Mi-era pe limbă de-aseară şi nu reuşeam să rostesc cuvântul. Tot mi-am bătut capul, doar o să ghicesc. Acum ştiu. Suntem aproape de Distra, de pădure, căci mai sunt două staţii până acolo. Am oprit într-un rând în gară. Da, acummi-amintesc. Are doi castani mari. „Salcia supărată” i-un fel de han, mai curând cârciumă. N-are nimic atrăgător. Frumoasă nu-i decât salcia.

— Salcia supărată. Acum vin şi eu de-acasă. Măi

Victore, ce zici tu de asta?

— De ce anume?

— Ne-au scos cătuşele. Prea multă mărinimie pentru un plutonier care tace, fumează, te lasă să trăncăneşti vrute şi nevrute.

— Ce să zic? Fereşte-te de darurile bogatului.

— O fi şi-aşa, Victore. Încă o întrebare: ţi-aduci aminte când ne-am cunoscut întâi?

— Ce să zic? Parcă după mine-ţi alergau ochii…

Constantin, refăcând încă o dată întreg filmul desfăşurat al ciudatei lor călătorii, murmură:

— Un încătuşat nu se poate gândi la fugă, cum nici pasărea nu zboară din cuşcă, dacă nu-i deschizi. Ori noi trebuie să fugim. Sau, cel puţin, să dăm impresia.

— Ce vrei să zici?

— Nimic. Mă gândeam că, dacă tot vor ei să ne acopere c-o plapumă, puteau şi după aia să ne scoată cătuşele… Tot un drac! Şi nicio escortă prea numeroasă nu era necesară… Li-i teamă de ceva.

2.

Victor Turcu se născuse în Haţeg. Maică-sa fusese o femeie voinică, sănătoasă, vorbea gros ca un bărbat. Într-o dimineaţă, tatăl l-a trezit uşor, ajutându-l, ca niciodată, să-şi adune lucrurile risipite prin odaie. Repeta întruna, sughiţând ca-ntr-un plâns nervos:

— Fii cuminte, fii cuminte!

Toate acestea i se părură copilului ciudate şi nespus de triste. Simţea plutind prin casă ameninţarea unei nenorociri groaznice. Tatăl său era un om cu gesturi şi purtări neaşteptate, într-adevăr, dar deşteptarea aceasta, tremurul glasului, spaima gâtuită de spasmul unui sughiţ l-au speriat.

Tatăl lor, tâmplar, încă tâmplar de lux, se ocupa mai mult de fotografiat. Murea după porumbei, îşi pierdea vremea dresându-i, cheltuia bani pentru a-i duce la

expoziţii. Acorda timp mult mai mult acestor pasiuni, decât rândelii, gilăului sau firizului. Născocea nenumărate pretexte de a nu face ceea ce ar fi fost normal să facă un om sărac, împovărat de o familie numeroasă. Se ocupase de viermi de mătase, îi punea pe copii să se caţere în frăgari, umpluse atelierul cu lădiţe pline de viermişori de toate soiurile. Era convins că are noroc la loterie şi colecţiona închizători de la cutiile de „Schmoll-pasta”. Nevasta, spre mirarea vecinilor, care o ştiau autoritară şi neînduplecată, în loc să se ţină de capul lui şi să-l convingă să treacă la rindea, nu insista. O altă femeie ar fi aruncat cât colo toate cutiile cu viermi, colecţiile copilăreşti strânse cu iluzia unui eventual câştig fabulos. Se mulţumea să-şi bată capul cu ce-o să le pună dinainte pe masă, adeseori fără să izbutească. Aveau patru copii, dintre care Victor, mai răsărit, abia împlinise cincisprezece ani.

— Fii cuminte, fii cuminte! Scoală-i şi pe ceilalţi. Ai grijă de Rica. Ea-i sperioasă.

Copilului, uluit, nu-i veni să creadă. Omul acesta, tatăl său, n-a dat niciodată semn că-şi bagă în seamă cel puţin copiii.

Victor simţi, nu se putea să nu simtă, că-n tatăl său s-a prăbuşit ceva. Se schimbase, într-o noapte, în întregime.

El era, la vârsta aceea, un băieţel sfios, urâţel, conştient de slăbiciunea sa fizică, ceea ce-i sporea sfiala. Nici mai târziu nu s-a făcut mai frumos. Slab, cu umei-i înguşti, cu piept de porumbel, era „scutit la gimnastică”. îi plăcea să citească. Era o patimă. Umplea ceea ce-i lipsea în viaţă cu paginile citite. îi venea atât de uşor să se preschimbe, să devină altul, parcurgând întâmplări eroice. Bicepşii-i creşteau, pectoralii-l încingeau ca-ntr-o armură de oţel, fruntea se înălţa temerară şi-i sărea inima din loc când punea la punct, imaginar, pe autorul vreunei insolenţe la adresa sa sau a prietenilor săi.

— Fiţi cuminţi… fiţi cuminţi! le şoptea tatăl.

Buza de jos îi părea umflată şi tremura, privirea i-alerga nehotărâtă, să rămână agăţată de ceva. Pe Victor îl îneca un soi de duioşie, neîncercată până în clipele acelea, faţă de bărbatul acesta în pragul bătrâneţii, faţă de creţurile mărunte de pe tâmple, faţă de vâna care i se zbătea pe grumaii, chinuitor.

Tatăl nu plângea. Din când în când se zguduia din tot trupul, răvăşit şi desperat. Tâmplarul cel cu o mie de ocupaţii, omul trăsnit, i se înfăţişa acum într-o lumină nouă. Căutările lui zadarnice, legate de visuri iluzorii, aveau un tâlc mult mai adânc decât bănuise vreodată. Le şoptea:

— Fiţi cuminţi!

Stau la rând, fireşte cuminţi. Mai cuminţi nu se poate. Sunt înşiraţi în faţa mamei. Viorica, trezită înainte de-a-şi dormi somnul, nu înţelegea ce este, ce se petrece. Nu plângea, fiindcă era nedumerită de îndemnul ce-l repeta tata. I se părea şi ei nefiresc.

Apoi, totul s-a terminat. Tata a vândut porumbeii, s-a descotorosit de viermii de mătase, a aruncat clapele „Schmoll”, să ruginească în gunoi. Au vândut şi atelierul de tâmplărie, şi cutia cu aparatul de fotografiat la minut. Tatăl a intrat la fabrică, Victor la stăpân, urmat pe rând de ceilalţi fraţi. De casă îngrijea Viorica.

I-a rămas nestinsă patima pentru lectură. Regăsea în asta tot ceea ce i-a refuzat viaţa. Dar nu-şi mai permitea să viseze pe marginea cărţilor. Nu-şi mai împrumuta însuşiri ale eroilor din cărţi. Surâdea, regretând copilăria, vârsta care îngăduie aşa ceva.

Învăţase o meserie rară, ori tocmai fiind rară nu se prea căuta: sculptura în lemn. Cui, cine avea nevoie de ea? Umblau pe drumuri absolvenţi de liceu industrial în branşa asta, nu băieţi iară şcoală cum era el. Ce putea face? A colindat cu-n geamantan decolorat şi ros, plin de cărţi şi rufărie cârpită şi răscârpită, prin câteva oraşe, năucit el

însuşi de atâta umblet.

Într-o astfel de călătorie dăduse peste „Salcia supărată” şi reîntâlnirea cu gara turtită de superbele coroane ale castanilor i-a adus aminte de toate, şi dintre ele răsuna ca un gong, rău augur, replica: – Fiţi cuminţi, fiţi cuminţi!

Şirul de copii aliniat lângă trupul neînsufleţit al mamei…

În timpul acela se gândea stăruitor, căci avea vreme destulă să se scufunde în gânduri. Ce altceva era el decât o plăcuţă „Schmoll”, pe care o desprinzi din încuietoarea cutiei, lăsând-o apoi să ruginească undeva? Bani, bogăţie! Nu-i trebuiau niciuna, nici alta. De mic se învăţase cu puţin, aşa cum pe întreaga uliţă a oraşului, copiii se învăţau de mici cu puţin. Mândru n-a fost niciodată. Tot mai des îi trecea prin cap gândul că în aşa fel a fost croit, încât să nu merite ceva deosebit, nici ceea ce altora li s-ar fi părut firesc să obţină şi să lupte pentru a pune stăpânire pe acel mult-puţin cuvenit.

În schimb lucra frumos, cu grijă. Cu pasiune. Când simţea dalta în podul palmei, în dreapta şi netezea cu stânga lemnul tras la rindea, era fericit. Că îi plăcea era puţin spus. Pe întinderea lucie, pătruns de aroma delicată a lemnului de tei, proaspăt, vedea flori, animale, păduri şi ape ivindu-se sub limba ascuţită a dălţii. Toate înviau şi vorbeau sub degetele lui atente.

Se întorcea rar acasă. Tatăl bolea. Lucra prea mult, până la istovire, ca şi cum ar fi ţinut neapărat să-şi răscumpere o vină nemărturisită.

Viorica se făcuse fată frumoasă, înaltă, ca mama. Din cei doi fraţi mai mici, unul reuşise să termine şcoala normală. Plecase învăţător într-un sat. Îl chema la el. Zicea că acolo ar avea de lucru berechet. Va sculpta pridvoare, cercevele, porţi şi mai ştiu eu ce. Ăsta era Gheorghe. Aron apucase altă cale. Juca fotbal şi învăţa mecanică. Şi el

semăna cu mama.

La ultima revedere, tatăl nu-l mai lăsase pe Victor să plece. Privindu-l cum lucrează, spusese încântat, cu o voce în care bucuria se învecina cu amărăciunea:

— Minunat, Victore. De m-aş fi ţinut şi eu de treabă, toate ar fi altfel acum. Visam să mă văd bogat, peste noapte. Mi-au trebuit viermi de mătase şi cutii cu cremă. Asta nu se poate. Aşa, mă, Victore.

Victor împlinea douăzeci şi cinci de ani. Lui i se părea că a trecut de patruzeci. Ce să-i răspundă tatălui său? Că el ar lucra şi n-are unde? Tatăl său îl sfătuia:

— Nu-ţi irosi viaţa. N-ai de ce. Rămâi acasă. Bagă-te la fabrica de cherestea şi mobilă. Poate au nevoie de meşteşugul tău. Avem un băiat în vecini. Lucrează la fabrică. Îl cunosc. Ştiu că-i place Viorica, văd eu. Şi nici Viorica nu dă înapoi. Adăugase moale, ca înspăimântat:

— Nu ştiu, Victore. Te-aş vrea cu ei, că eu de la o vreme nu mă mai simt bine. Şi-aş vrea să vă ştiu, într-un fel, ştii tu…

Astfel îl cunoscu Victor pe Constantin Timar.

4.

— Tot mai cântă escorta noastră?

— Tot.

— Am amorţit, Victore. Bate-mă pe spate… aşa… mai tare… nu-ţi cruţa pumnii!

Fără să i-o mărturisească tovarăşului său, îngrijorarea lui Constantin Timar sporea cu fiecare ceas care-i apropia de dimineaţă. Iar vremea se încăpăţâna să se scurgă încet, chinuitor.

k

— Mă doare mâna, Constantine. Acum simt de abia greutatea cătuşelor. Şi-am ameţeli.

— Da, zise Constantin. Din acest punct de vedere era mai bine în lagăr. Tot mai căpătăm ceva, să ne amăgim foamea.

— N-avem nici ţigări.

— Nu. N-avem nici ţigări.

„Sunt foarte neîndemânatici domnii ăştia, îşi zise Constantin. În cazul că ne-ar fi strămutat, escorta s-ar fi grăbit să ne predea, să scape de noi”.

— Vor să ne cureţe, să ştii, Victore. Sunt obligat să ţi-o spun. Toate semnele sunt…

Victor se şterse cu mâneca pe frunte. Năduşise.

5.

Victor n-avea de unde-l cunoaşte pe Constantin Timar. Acesta se mutase în orăşel în iarna anului 1937, în timp ce el colinda după lucru prin

Banat. Când Constantin s-a ivit, dând bineţe, în cadrul uşii, l-a privit mirat. Tânărul se aplecase să nu dea cu capul de pragul de sus. Tatăl lui Victor apăru imediat şi îşi prezentă feciorul reîntors din călătorie. îi împinse oaspetelui un scaun. Trase cu coada ochiului spre bucătărie. Uşa era întredeschisă. Victor îşi cercetă noua cunoştinţă pe furiş. Constantin era pe vremea aceea foarte tânăr. Acum părul căpătase o nuanţă întunecată şi ca o compensaţie au apărut primele fire albe pe tâmple. Atunci era aproape blond. Ochii nu-i erau încercănaţi şi nici creţurile mărunte din colţurile gurii nu se iviseră. Fruntea acum e mai largă, impunătoare chiar, rămânând aceeaşi numai şuviţa de păr căzută pe tâmpla dreaptă, ceea ce făcea să-i pară faţa asimetrică.

Bătrânul îi vorbise pesemne de angajarea lui Victor. Ca întotdeauna, Constantin intrase în subiect fără ocolişuri. Pe atunci, Victor nu era obişnuit cu el şi se mirase.

— Nu ştiu dacă se va putea în meseria dumitale. Adică nu că nu ştiu. Mi se pare că aşa ceva nici nu există în fabrica asta. Poate dacă vrei să lucrezi altceva.

— N-am de ales, făcu Victor.

— Aşa, aşa, interveni bătrânul.

— La noi nu se produc lucruri din cale-afară de fine. Adevărul e că prăpădim lemnul de pomană. Din molid, lemn scump şi căutat, facem nimicuri, zorzoane. În schimb, câştigă patronii. Pentru a face ceva serios, trebuie aduşi muncitori calificaţi, mărite salariile. Vezi, acum, cum stăm.

— Fac orice.

— O să încerc să fac ceva. Vorbesc eu cu cei din comitet. Am câteva făgăduieli. Am aflat că a sosit ieri o comanda speciala, de lăzi şi cherestea" O să aranjez, măcar că au obiceiul să angajeze în ultimul timp numai temporar.

— Oriunde, numai să câştig ceva.

— Esenţialul e să intri odată.

Vorbiră despre altceva. Victor relată, la început, fără chef, pe unde a rătăcit. Se înţeleseseră asupra a ceea ce aveau de făcut a doua zi. Bătrânul i-arătă lui Constantin sculpturile acestuia. Fură preţuite îndeajuns ca Victor să devină sfios. Vorbiră şi despre cărţi. Constantin recunoscu deschis că nu prea are vreme de citit şi că răsfoieşte încă şi acum cărţi de poveşti şi manuale de şcoală. Intrase şi Viorica. Bătrânul se aşează pe un scăunel, începând să coasă un petic la bocanc. Răsucea o sforicică de cânepă şi o trăgea prin smoală. „Trecu încă o seară", îşi aminti el. O seară care a rămas ca un ostrov luminos, pentru mai târziu.

*

Reuşiră să-l angajeze pe Victor, într-adevăr, ajutaţi de sindicat. Din păcate, previziunea lui Constantin se-mplini şi ea. Fu anunţat că e angajat temporar şi cu două clase mai coborâte decât calificarea pe care o dovedea cartea lui de muncă. Se împrieteni cu Constantin, mărginindu-se însă la relaţii rezervate. Firea lui Victor închisă, retrasă, i se păru bizară lui Constantin. El era impulsiv, îi plăcea să umble cu prietenii, să mai închine un pahar, să facă sport. 11 uimi felul de-a sculpta al lui Victor. Nu se pricepea, dar îşi da

seama că în Victor zace ceva de preţ. îl nelinişti apoi lipsa totală de simţ practic al fratelui Vioricăi. Dăruia obiectele, lu’

9 – Salcia supărată erate cu migală, tovarăşilor lui de muncă şi se supăra sincer dacă aceştia voiau să-i răsplătească darul făcut.

Mai târziu a înţeles că, aşa taciturn cum e, Victor căuta să descopere tainele meşteşugului său, taine care lui îi scăpau. L-a găsit lucrând o dată la un grup. Se desluşeau patru capete aliniate, ca nişte ouşoare, în dreapta un profil uscăţiv, o spinare aplecată şi în tot lungul lemnului o formă nedesluşită, culcată, după toate aparenţele o femeie moartă. Victor săpa încet, absorbit cu totul. N-a băgat de seamă că a intrat Constantin. Când, după un timp, Constantin îşi anunţă prezenţa, Victor tresări. Primul gest a fost să tragă sertarul mesei şi să ascundă sculptura. Îi păru rău îndată şi zâmbi stânjenit.

— Nu-mi prea place să arăt ceva înainte de a termina.

— Victore dragă, spuse Constantin. Nu mă prea pricep în asta. N-am avut când şi prin ce mijloace să mă familiarizez. Habar n-am de literatură. Ce ştiu acum am aflat de la tine. În pictură şi sculptură nu mă pricep nici atât. Pricep doar atât că ceea ce lucrezi îmi place şi-mi dă de gândit. E ceva frumos. Unele din lucrările tale mă întristează de-a binelea.

— Şi eu sunt încă departe de ce-aş dori să stăpânesc. Trebuie timp şi trebuie învăţătură şi meşteri de la care să înveţi. Lucram acum la un grup. Nu-i gata. Simt că încă n-am găsit... am citit într-o carte că-n fiecare bloc de marmură poate se ascunde 0 operă de artă. Necazul e că nu se găseşte la îndemână cel care să o scoată la iveală cu dalta şi cu ciocanul.

Se scurse astfel un an şi jumătate. Spre toamna celui

de-al doiiea-an, direcţiunea fabricii hotărî concedierea muncitorilor angajaţi temporar. În fabrică se declară o grevă de protest. Se aflase că emisari de-ai fabricii colindaseră prin Moldova şi angajaseră lucrători pe care intenţionau să-i plătească mai prost. Trenul sosise în gară noaptea, lucrătorii fiind cazaţi în cazarma batalionului de vânători, mutat din orăşel. În aceeaşi noapte, localnicii pătrunseră în cazarmă şi-i lămuriră repede despre ce era vorba. Moldovenii se hotărâră să plece a doua zi, după ce direcţiunea le va plăti spezele. A doua zi, spre seară, siguranţa aresta opt muncitori, şase localnici şi doi dintre moldoveni, bănuiţi c-ar fi fost capii tulburărilor. Între ei se afla şi Constantin. Arestarea se făcuse seara, pentru a nu răscoli orăşelul. În mai puţin de un ceas, în curtea fabricii, pe terasamentul căii ferate şi-n părculeţul din faţa administraţiei era adunată o mulţime de oameni. Veniseră şi femeile muncitorilor, copiii mai răsăriţi. În depou, o locomotivă urla răguşit, fără să se oprească, mărind cu urletul ei prelung tensiunea, neliniştea…

Ik

Victor nu reuşise să se strecoare în curte. Rămase înghesuit între alţi muncitori, la intrare. Marea de oameni se mişca uşor, pe nesimţite, ca un val domol şi adânc, purtându-l tot înainte spre clădirea administraţiei, un edificiu stil vilă, înecat în iederă, cu obloanele verzi închise ca nişte pleoape.

Locomotiva încetă brusc să-şi mai trimită semnalele răguşite.

Se aşternu pentru o clipă o tăcere ciudată. Victor zări înainte afişierul cu listele concediaţilor. O mină se întinse spre reţeaua de sârmă şi o smulse. Foile de hârtie plutiră prin aer, răsucindu-se. Treptat, murmurul mulţimii crescu. Se desluşeau ocări, cineva îl tot striga pe un anume Vasile, ţipa ascuţit câte-un copil. Lângă portiţa care dă în parcul administraţiei, un grup de muncitori mai bătrâni discutau

animat.

Mulţimea vuia. Aşteptarea mărea rumoarea, glasurile se făceau mai întărâtate. Lui Victor i se păru nebunească această aşteptare. A fost dat afară. Ei şi? A mai fost el aruncat pe drumuri. Nu va fi nici prima dată, nici ultima. Aşa-i viaţa… Ce poţi să-i faci? îi fu ruşine după o clipă, amintindu-şi de Constantin. E şi el între arestaţi. Şi e acolo arestat tocmai fiindcă nu admite ca temporarii să fie concediaţi. Aşadar şi pentru el, Victor.

Ciudat om Constantin, gândi el. Vine la soră-sa. Pare, în acele momente, un îndrăgostit ca oricare altul. Soră-sa face din el tot ce vrea. îi dă să ţină oala de toartă, când o ia de pe foc. îi pune un şorţ dinainte şi-i porunceşte să mestece mămăliga.

Constantin râde:

— Dacă pe-ai tăi îi cheamă Turcu, tu eşti turcoaică.

— Nu. O să fiu Timăroaie, auzi? Ce mai nume, Timăroaie…

Îşi zări sora pe terasament, lângă stâlpii gemeni, între care se afla transformatorul de tensiune, Aflase şi ea de arestare.

Se auzi o voce:

— Tovarăşi, să cerern imediat eliberarea arestaţilor! Să nu-şi mai bată joc de noi administraţia!

— Aşa-i, aşa-i!

— Vin jandarmii, ţipă o femeie.

Răsunară tropăituri grele, de bocanci soldăţeşti. Se făcu din nou tăcere. Bocancii, în liniştea crescută, parcă bubuiau ca nişte explozii. Lumina becurilor clipi, apoi se stinse. Izbucniră şi mai puternic chemări, ţipete. Cineva huidui. Ca şi când ar fi scăpăi-al, întreaga mulţime începu să huiduie asurzitor.

— Vasile! strigă din nou glasul, ascuţit, tot mai ascuţit, până se frânse. Vasile!

— Lasă-l! C-aici e-n loc bun. Nu ţi-l ia nimeni, rosti

cineva lângă Victor.

Lumina se aprinse din nou. Lui Victor tabloul i se înfăţişă cu totul schimbat. Oamenii nu mai erau aceiaşi. Ceva ameninţător, căruia nu i te poţi împotrivi, se citea pe faţa fiecăruia. Dar nici nu se mai deosebea o faţă de alta. Semănau ca gemenii. Se scanda cu putere uriaşă, copleşitoare, vocile se ridicau în răstimpuri egale, ca nişte valuri, asaltând…

Victor se simţi luat irezistibil de val. Se trezi că strigă şi el, că cere şi el, porunceşte şi el eliberarea arestaţilor, că-i pătruns de nedreptatea care-l apasă în egală măsură pe fiecare din cei care în răstimpuri măsurate se ridică strigând, poruncind…

Trăia din nou euforia de demult, după lecturi emoţionante, revenise starea aceea sufletească, rară în ultimii ani, când se socotea puternic, visând ceva frumos, simţind că din puterea lui poate împrumuta şi altora. Oricât de rar retrăia acest sentiment, trezirea la realitate îl descuraja.

Constantin îi amintise tot mai des că circulatul de unul singur după un serviciu e asemănător cu încercările bătrânului de-a aduna cutii „Schmoir. Principalul e să nu fi singur şi umil…

— Nu te mai umili. Noi nu trebuie să ne umilim. Nu suntem, în primul rând, umili.

În mijlocul acestei mulţimi care se tălăzuia furtunoasă răsună deodată o voce de tunet, pătrunzătoare ca o bătaie de clopot.

— Să alegem o delegaţie!

— Să alegem… să alegem…

— Vasile… se auzi din nou. Danciu Vasile!

— Mardare. Auziţi? Pe Mardare.

Acesta lucra la atelierul mecanic. Victor şi-l aminteşte. Purta şi iarna bască şi niciodată nu-l întâlneai fără ţigară în gură.

Din nou vocea aceea se impuse:

— Ion Mardare.

— Da… da!

Se mai rostiră câteva nume, repetate ca un ecou nesfârşit de către oameni.

Victor fu împins spre gard. Se pomeni în faţa intrării.

— Petre Şaiu!

— Bun!

— Ce te bagi?

Îl bruscase un bărbat voinic, înalt, în civil. Lângă el, un poliţist, în uniformă, cu fireturi, repeta ca şi cum l-ar fi îngânat:

— Ce te bagi?

Imita nu numai felul de-a vorbi al civilului, răstit, poruncitor, dar până şi mişcările feţei şi gesturile. Făcuse şi el, automat, ca şi civilul, un pas înainte.

Din spate, aceeaşi voce formidabilă:

— Ce-aveţi cu el?

Şi încă o voce. O recunoscu fiind a lui Mardare.

— N-a venit degeaba. Să se afle în treabă, ca voi.

Lângă civil se ivi o figură prelungă, cu bărbie ascuţită ca un capăt de par cioplit. Şopti:

— E pe listă.

— Aha, e din ăia, făcu civilul.

Avea aerul că descoperise un lucru deosebit. Se privi ochi în ochi cu poliţistul şi ţipă, ca din senin, încât cei dimprejur tresăriră, iar bărbia ascuţită dispăru.

— Şterge-o!

Se stârni un val de strigăte.

— Ce-a zis?

— Cum?

— Nu!

— Să n-o şteargă!

— Nu!

De lângă poartă răcni un altul:

— L-a împins! L-a lovit!

Mardare strigă:

— Şi pe el. Victor Turcu. Auziţi.

— Victor Turcu.

— Bun. 11 ştim.

— Bun!

— Victor Turcu!

Astfel fu ales Victor Turcu în delegaţia muncitorilor.

Se deschise poarta. Erau opt. În urma lor continua vacarmul.

— Vasile! Danciu!

— Ce vrei de la el?

Înainte de-a intra în clădire, Victor auzi răspunsul:

— I-a născut nevasta.

Victor se opri o clipă. Din ce în ce mai ciudat. Există aşadar putere. Ea s-a impus, oricum. Şi se nasc mereu copii.

Aşteptară o jumătate de ceas. În odaia alăturată, de unde prin uşa în două canaturi, capitonată, nu răzbătea niciun zgomot, direcţia se sfătuia, au declarat funcţionarii care-i conduceau.

Camera în care se aflau era încăpătoare. Patru birouri de stejar, dispuse în romb. O măsuţă, cu o maşină de scris, semăna atât de mult cu birourile, încât părea un copil al uneia din ele. Era acoperită cu pânză cauciucată verde. Un cuier gălbui întregea aerul greoi, încărcat, al încăperii. Un covor vişiniu lega uşa pe care intraseră de uşa în dosul căreia se sfătuia conducerea.

După o jumătate de oră se anunţă că direcţiunea acceptă să reprimească la lucru pe angajaţii temporari. Decizia o comunică acelaşi cm, secretarul administraţiei, cu bărbia ascuţită ca un capăt de po ciumb cioplit. Vorbea într-un stil pretenţios. Pe lângă toate, mânca din vorbe, de nu se mai înţelegea sfârşitul cuvintelor mai lungi.

— Direcţia reprimeşte, dând dovadă de clemenţă, pe

sezonieri. Ea a examinat atent cererea dumneavoastră. Îşi exprimă concomitent dezaprobarea pentru…

În clipa aceea se crăpă uşa. De un deget. În frântura de secundă cât fu întredeschisă de cineva, care pesemne, vrând să iasă sau să audă, se răzgândise, Victor îl văzu pe Constantin. Părul îi era răvăşit şi un ochi umflat.

— …nu cadrează cu spiritul de solicitudine manii es…

Mardare alergă la fereastră, o deschise dintr-o smucitură şi urlă din toate puterile, înspăimântător

— Îi bate! I-au bătut!

Tot ce auzise până atunci Victor păru un joc de Copii, pe lângă vuietul care se iscă în acel moment. Te aşteptai din clipă în clipă ca toată clădirea, birourile în romb, cuierul şi pânza cauciucată să zboare, măturate de furtună. Uşa capitonată se deschise. Plesni un geam făcut ţăndări.

— «Daţi-le drumul!

— Eliberaţi arestaţii!

— Eliberaţi…

Victor, care simţea din nou acea pornire şi faţă de care până atunci nu îndrăznise să creadă că are rost, se alătură valului şi i se păru că nu numai el strigă, ci că odată cu el strigă întreg oraşul, până şi funcţionarul cu bărbia ascuţită, speriat…

Lustra din tavan se legăna, prelungind şi scurtând pe covor umbra lui Mardare. Dureroase, îi reveniră în memorie cuvintele tatălui său.

— Fiţi cuminţi! Fiţi cuminţi!

Tresări:

„De ce să fim cuminţi? Asta nu se mai poate”.

Acolo a început procesul devenirii revoluţionare a lui Victor Turcu. N-a fost o schimbare de suprafaţă. N-a devenit mai vorbăreţ, nici mai expansiv. Tot acolo a găsit şi titlul ultimei sale lucrări. Tot acela a fost semnalul prieteniei lor, ca şi cum s-ar fi dat deoparte piedici

nevăzute. Au urmat seri lungi, mărturisiri, controverse. Sora lui, cu mâinile încrucişate în poală, strălucind, asculta.

— Credeam că n-o să vă înţelegeţi.

— De ce?

— Vă deosebiţi.

— Ba de ioc.

Ea aştepta ca Timar să rostească în sfârşit acel cuvânt hotărâtor. Ghicea că n-a mai rămas mult să-l audă. De aceea i se părea vesel fiecare lucru pomenit, găsind bucurie până şi în faptul că uneori îţi vin în minte întâmplări triste.

— Am stat doi ani închis, spusese într-o seară Constantin. Câteva luni de unul singur. Nu-mi place să vorbesc de acele luni. Mi s-au înfăţişat întotdeauna ca o boală grea, aşa cum în copilărie am suferit de scanatină tocmai când a murit mama. Dar un bun prieten al meu mi-a vorbit, acum o lună, de regimul celular la care a fost el supus. Zicea că a stat singur un an şi jumătate. Dincolo de ferestruică numai cerul şi o coastă de deal. Iar pe această coastă împădurită de deal, printre aluni şi tufe de sânger, peste vine groase de rădăcini ieşite, printre ierburi umilind pământul bătucit, întortocheată, luptând să răzbată dincolo de deal, când crăpată de arşiţă, când mustind de apă pe ploaie, lucind nopţile cu lună, nevăzută – dar acolo – pe ceaţă, urca o cărare. N-am s-o uit, zicea, niciodată. Ca şi cum mi-aş fi citit rostul vieţii, citeam într-însa. Căci şi eu vreau să răzbat, să înving hăţişuri, să trec peste vine noduroase puse de-a curmezişul, vreau să trec înainte, pe culme, la lărgime…

Soră-sa îl privea pierdută. Victor simţi, într-un fel neaşteptat, un goi în inimă. Se trezise în Viorica femeia. Suferea la tot pasul tot ceea ce suferea şi Constantin. Ghici şi întârzierea, *pricina ei*, *cu care* se va rosti acel cuvânt atât de mult aşteptat. Ar fi vrut să-i spună lui Constantin

că amânarea nu-şi mai avea rostul. Oricum, anii trec. Se socoti deodată mai bătrân decât prietenul său, care-i ţinuse un aşa minunat elogiu ai cărării de urmat.

Cea mai puternică impresie din copilăria lui rămăsese neînchipuit de trista şoaptă a tatălui său, tâmplarul trăsnit, crescător de porumbei şi colecţionar de plăcuţe „Schmoll”.

Povestea lui Constantin adăugase ceva nou amintirii. Şi-n timp ce acesta povestea, el descifra în grupul sculptat şi soluţii neaşteptate, la care nu se gândise.

— Aşa am s-o botez, rostise Victor.

— Despre ce-i vorba?

El scoase grupul din sertar.

— Asta!

H?

— Am să-i pun titlul: „Nu fiţi cuminţi”! Şi-am să-i adaug ce-am învăţat acum…

8.

— I-ascultă! Parcă s-a trântit o uşă. Se aud paşi.

Se ridicară în picioare, ca împinşi de un resort, amândoi. Constantin îl cuprinse de după umeri pe tovarăşul său şi se retraseră în fundul hrubei.

— Vine plutonierul! S-a îmbătat!

Paşii erau într-adevăr ai unui om băut. Ai fi zis că se apropie în etape. Se oprea, ţăcănea bricheta şi, în flăcăruia capricioasă, obrazul palid şi ochii întredeschişi ai subofiţerului de jandarmi semănau a cadavru.

— Nicio secundă, şuiera el. Nicio secundă…

— Victore! Fii cât se poate de atent. Auzi?

Capitolul III CÂNTECE LĂUTĂREŞTI

1.

Fusese pe vremuri un ban căutat. Nu un han aşa cum s-a obişnuit a fi un asemenea loc de popas la încrucişările lungilor drumuri de câmpie. La munte, un astfel de aşezământ nu-şi avea nici atât rost. Totuşi, „Salcia

supărată” semăna cu un han. Clădită din grinzi puternice, pe fundament înalt din stâncă, având pridvor larg şi şase încăperi, clădirea adăpostea călători ce coborau la şes, aşteptând trenul. Îşi avea rostul pe vremea când, spre oraş sau dinspre oraş, circula un singur tren, gara Salcia fiind cap de linie. Pe urmă traficul s-a înmulţit, bineînţeles pe drumul de fier, iar hanul şi-a pierdut din importanţă. A rămas, fiind aproape de gară, cârciumă. Putea să îşi piardă şi această calitate, dacă, din întâmplare, nu s-ar fi bucurat de o aşezare de-un pitoresc rar. De jur-împrejur o vegheau culmi împădurite, un râuşor de munte gâlgâia pe sub ultima scară a pridvorului, molizi ca luminarea, sumbri şi tăcuţi, o înconjurau.

Şi mai exista „salcia supărată”. O salcie seculară, cu trunchi noduros, diform, întinerea în fiecare primăvară cu crengi neînchipuit de lungi şi delicate, căzând copleşite de tristeţe în jos, supărate parcă pentru toate nenorocirile care i se pot întâmpla omului. Lăutarii din partea locului adaptaseră o romanţă veche despre un plop uscat, aerului local, vorbind de-o salcie, adică. Crenguţele mlădioase coborau până pe feţele de masă din pridvor, muindu-şi ultimele frunze în paharele chefliilor. Căderea frunzuliţelor lungi în cercul de sticlă al paharelor însemna noroc. Hanul îşi avea reputaţia lui şi încă ceva. Era singurul loc unde se mai aflau anumite surse de plăceri. Singura soluţie de-a supravieţui a hanului. În toamna 1943 oficiau două asemenea preetese, îndeajuns de trecute pentru a fi socotite, aşa cum spunea primpretorul Ifrimescu, mai aproape de vărsare decât de izvor. Suplimentul oferit de patronul localului se dovedi atrăgător. De un an de zile se repetau cu regularitate matematică vizitele unor escorte. Ele cereau cheile pivniţei, pentru depunerea unor muniţii, chei care îi erau înapoiate patronului a doua zi, fără a i se da explicaţii. Nici nu li se cereau. Stăpânul cârciumii, Stanică V. Iliescu, bărbat voluminos, roşcovan, se bucura

de faima de-a fi unicul posesor al unicei guşe adevărate. Pe braţul drept avea tatuată o femeie-sirenă şi o ancoră. Era tentat să-l socoteşti fost marinar. Tatuajul fusese însă executat în plin Bărăgan, la o apreciabilă distanţă de litoral, în tinereţe. Autorul desenului era un fost puşcăriaş. Nea Stănică se pripăşise întâmplător la „Salcia supărată”. Ţinuse în remiză un bufet pe linia Teitiş-Arad şi aşa dăduse peste fostul hangiu. Şi cum fostul hangiu juca pasionantul „21” zile de-a rândul, pe mize mari, bufetierul l-a prins într-o ghină nemaipomenită. L-a curăţat. Au schimbat, Stănică oferindu-i cu generozitate fostul său loc de la tejgheaua bufetului. Inovaţia sa, faptul că ştiuse să facă reclamă, au infuzat hanului încă o perioadă de înflorire. Războiul curmase brusc deverul şi, pentru a se menţine, Stănică se avântase în negustorie. Transporta mălai, piei de oaie, lână, nu se da înapoi nici de la tranzacţii cu cherestea şi buşteni. Cârciuma a rămas în grija nevestei lui.

Muşteriii nu întârziau de obicei. Unii aşteptând trenul, alţii căutând să treacă prin pădure încă pe lumină cereau câte o măsură de rachiu, plăteau şi-şi luau rămas bun. Rar se încurca vreo ceată de feciori, ori de lucrători coborâţi din munte. Cele două fete, în ultima vreme, deveniseră mai curând ospătăriţe. De altfel, nu rămâneau prea mult izolate între dealurile împădurite. În afară de jandarmii în trecere, de câte un funcţionar de la gară sau de vreun beţiv întâmplător, nu le chema nimeni. Iar medicul de circumscripţie se dovedise aspru, neînduplecat…

2.

Dacă se poate spune astfel, cheful începuse cuviincios… Erau de faţă doi sergenţi majori şi plutonierul şef de post, Bretoteanu. Au ales o masă spre fereastră. Afară sufla vântul şi. printr-o spărtură astupată cu carton se furişa răceala nopţii.

Şi-au descins centiroanele, trăgând un scaun, ca să-şi dezbrace mantalele. Bretoteanu îşi frecă mâinile, apropiindu-se de tejghea.

— Acasă, nea Stănică?

— Cum vezi, domn plutonier.

— Ei, de-acum ai să ai dever, nenicule, îl anunţă.

Se cunoşteau de mult, Bretoteanu fiind şef de post în comuna vecină, Neagră.

— Am auzit eu ceva, da' nu prea cred, spuse cârciumarul, dând din cap. S-a cam subţiat, dom'le. Ce serviţi?

— Dă-ne şi dumneata un trăscău. Poate ai şi ceY3 de îmbucat.

— Se face. Dora, porunci el unei fete durdulii, pieptoase, ocupată să numere mărunţişul din sertar: Du şi spune-i doamnei să vie aici. Câţi sunteţi?

— Trei. Poate să mai pice însă.

— Am nişte cârnaţi şi pot tăia vreo pasăre. Vin n-am decât un fel. Aştept să-mi sosească. Du şi asta la băieţi.

Stănică se aplecă peste tejghea. Întrebă:

— Ce dever, dom' Ie Bretoteanu?

Acesta se scarpină pe ceafă, nedecis. Ar fi vrut să întârzie destăinuirea, tocmai pentru a-l înmuia pe cârciumar.

— Aşteptăm trupe, nenicule! E vorba de nişte cazemate pe valea Bistrei. Vin lucrători, o să ridice barăci. Ei, ce zici?

Cârciumarul îşi făcu de lucru pe tejghea. Deschise robinetul căzănelului cu apă, spălă câteva pahare.

— Vin nemţii?

— Aşa cred, zic şi eu. Asta nu putem şti. Oricum, matale pot. să-ţi spun. Nemţi…

Stănică îl privi stăruitor pe jandarm. Nu în ochi, ci la rădăcina nasului. Clătină din cap. Umbla şi el, în negustoriile lui, pretutindeni. Şi omul când umblă şi nu-i

surd, nici n-are orbul găinii, află câte ceva. Cazemate, în munţi, linii de apărare înseamnă ceva. Clienţi de felul nemţilor nu-şi dorea. Văzuse de ce-s în stare să facă la Arad, la Şibot, la Sibiu.

— Nu-i a bună asta, zic şi eu, repetă el formularea plutonierului. Ce să caute cazematele în munţi?

— Atâta ştiu, atâta vând, încheie Bretoteanu. Bun rachiu. Să ne mai dai.

— Aşa, horn-le Bretoteanu. Poate totuşi să fie adevărat că ruşii?... îl iscodi Stănică.

Plutonierul nu răspunse. El însuşi se îndoia că ştirea strecurată de adjutantul legiunii e întemeiată. Acesta îl asigurase însă că într-adevăr vor începe construcţii fortificate în munţi. îl neliniştea şi ordinul recent primit de a-l însoţi pe Alexandru Călă până în raza postului vecin. Ştia doar atât că plutonierul escortează doi deţinuţi periculoşi şi că s-ar fi organizat evadarea lor. Cercetase zona. Nu găsise nimic şi se hotărâse să intre la han. Se ferise întotdeauna de Călă şi, mai ales, de asemenea misiuni pe care le bănuia mai mult decât periculoase. Om îndeajuns de încercat, faima plutonierului îi inspira de-a dreptul teamă. Ţinuse să se ştie departe de astfel de misiuni. Soarta îl ferise până acum. Simţea că nu mai poate invoca niciun motiv. Va trebui să se supună.

Îşi umplu paharul şi ciocni cu cele două ajutoare ale sale.

— Lascule, zise el. Te duci tu în gară. Îl ştii pe Călă?

— Cum să nu!

— Poate vine şi şeful gării. Aveţi grijă.

— Nici nu vă gândiţi, dom plutonier. Am şi cheia la mine, am cercetat de cu ziua.

— Bine, aprobă gânditor Bretoteanu. Poţi rămâne încă...

Veni şi cârciumarul la masă. Adusese gustarea.

— Orice ai zice, îl lăudă Lascu, murături ca la

dumneata, nea Stănică, rar.

— E fata asta, Dora, făcu Stănică. E de undeva din Suceava. Castraveţii, în special, îi ies straşnic.

— Acu’ o să aibă şi altceva de lucru, glumi celălalt sergent.

Era nemăsurat de înalt şi bine legat. „Când ţi-o arde ăsta una, îl cântări Stănică, te-a luat gaia”.

— Să mai bem!

— Noroc!

Cârciumarul se şterse cu dosul palmei peste buzele umflate şi ronţăi un castravete.

— Dau eu rândui ăsta. Dora! o chemă el pe fată. Adu sticla cea pătrată. E un rachiu de Arad. Tescovină. Încercaţi şi-apoi să mai ziceţi ceva. N-am avut cu mine niciun vas şi tâlharii ăia n-au vrut să-mi vândă niciun butoi. Am adus o damigeană, pentru mine. Te scoală din morţi.

Fata se apropie legănându-se. Lunganul o îmbie:

— Ia şi dumneata, domnişoară.

O contemplă fără a se feri, întârziind cu privirea pironită în corsajul fetei. Bretoteanu strâmbă din buze nemulţumit.

— N-are astâmpăr, îi spuse el cât ciumarului. Cum vede o fâţă, cum se-nfoiază ca un cocoş. Dinule, o să ai vreme destulă.

— ŞI zi-i aşa, dom şef. O să am dever?

— Parcă nu te bucuri, observă Bretoteanu.

— Ştiu şi eu, murmură Stănică. De dever am nevoie, că stau prost cu crâşma. De n-aş cârpi pe ici, pe colo, cu negustoria asta a mea, s-ar rări sumanul de tot. Atât că cu nemţi nu-mi place să am de lucru.

— Ce ai dumneata cu ei, nea Stănică? îl linişti Bretoteanu. Îţi vezi de negoţ, serveşti câte-un şmaps, iei banii, salutare, nene. Doar n-or să-ţi stea toată ziua pe cap. Au şi ei treabă, că nu vin s-o vadă pe domnişoara.

— Că de-ar vedea-o, adăugă măgulitor celălalt.

Fata se-nroşi, îngăimând:

— N-ar fi nimic. Nu-mi plac nici mie. Nici nu vorbesc ca lumea, să-i pricepi. Se îmbată repede şi varsă unde-apucă.

— Aşa-mi place, izbucni lunganul.

— Dinule!

— Mă duc s-aduc la masă, se grăbi fata.

— În seara asta, şeful gării n-a dat pe-aici?

— Nu, răspunse cârciumarul. Adineauri a trimis un om s-anunţe că, dacă vine notarul şi directorul, să le spun că are de lucru. E în grădina lui. A zis că va fi brumă.

— Poate. Doar suntem în pragul iernii. Lascule, te poţi duce.

După ce acesta ieşi, cârciumarul se înapoie la tejghea. Intraseră cei doi convivi ai şefului gării.

— Nu te ambala, Dinule, îl rugă Bretoteanu.

— Dom şef, v-am spus că n-aveţi de ce. Măcar că-mi vine să mă-mbăt în seara asta. Călă… pevestea asta… trimis şi eu cu Lascu, ordin de la don colonel Vasilescu Dragu. N-am de ce să fiu prea vesel.

— Noi îi însoţim până ies din zonă. Bine-ar fi să ne vedem scăpaţi. Nu-mi miroase a bine. Patru inşi la doi oameni legaţi.

— Aşa, făcu Dinu şi se întinse după pahar.

3.

Călă intrase ultimul. Se convinse că deţinuţii sunt în siguranţă, bine închişi, sub lacăt. Se reîntoarse din drum, socotind că s-a înşelat şi uşa se deschide în afară. Cam de mirare, îşi spuse, la o pivniţă. Uşa se deschide înăuntru. Exclus s-o scoată cineva din ţâţâni, de afară, în cazul că într-adevăr s-ar fi pus la cale o evadare. Nu se îngrijora de cei dinlăuntru. N-aveau cu ce forţa uşa.

Strecură cheia lacătului în buzunarul tunicii. Fină aici, cu toată încurcătura din gară, pe care şi-o explică voită de cineva pentru a deruta, lucrurile mergeau bine.

Însemna să iasă din zona şefului de post şi acolo să facă totul. Chemă soldatul şi-i întinse o hârtie de-o sută.

— Intri cu mine, mănânci, bei un pahar şi le întorci la gară. Te agăţi de orice garnitură o fi şi pleci la unitate.

Fu salutat zgomotos. Sergentul major Dinu îi făcu loc lângă dânsul. În cârciumă nu mai era nimeni. Notarul şi directorul şcolii plecaseră.

— Ce mai faci, Bretotene?

— Nu ca tine, Sandule!

— Las-o moartă! Al naibii, tare ca spirtul!

— Nu-i departe. N-ai mai fost pe-aici?

— Când? Şi nici n-aş răbda mult, îs crescut la şes, măi.

Mâncă în silă la început. Foamea birui însă şi oboseală şi gânduri. Mai băură ţuică. După cârnaţi trecură la vin. Fata se foia printre ei, găsind mereu prilejul să se lase admirată.

— Soţie? întrebă Călă, făcând cu ochiul spre cârciumar.

— Da’ de unde? Aia nu s-arată decât mai târziu. Asta-i una din alea.

— Aha.

— Erau două.

— Mariţa-i în voiaj de nuntă, anunţă Lascu. Este aici un soi de pădurar care o ia în fiecare lună acasă, pe-o săptămână. îi calcă, îi spală, ca o gospodină. La sfârşit o bate. Ea-l părăseşte. De ajuns însă să-l vadă iar în pragul cârciumii. Iar se duce la el.

— Om într-o ureche, interveni elrciumarul. Ar putea s-o ţină la el. Fata nu cere cununie. îl place.

— Fiecare cu ale sale, nea Stănică. Faceţi cunoştinţă.

— Bucuros.

Alexandru Călă stabili orele de pază. S-au decis să rămână fiecare câte un ceas şi jumătate. La seu se încinse cu centironul, făcu în glumă două întoarceri. Spuse:

— Pe când eram la şcoala regimentară, se dăduse ordin ca în fiecare dimineaţă să măturam zăpada. Aşa, prin martie s-au pornit nişte zile călduroase, ca vara. Se zbicise pământul. Intrăm în ogradă. Aveam la compania a patra un locotenent dat dracului. Ciudă pe noi, de la a doua, pentru o spălătoreasă. Aia se culca numai cu sublocotenentul nostru, băiat fain. Eram, ce să mai zic, mândri, ca şi cum noi de-ara fi înfruptat. Îi ziceam „spălătoreasa noastră”. Dimineaţa, inspecţie. Caută la carceri, la închisoare, controlează posturile. Totul ca la regulament. Arme, muniţii, ţinută, nimic. „Unde-s lopeţile?” „Ce lopeţi?” „Cum, ce îopeţi? se răsteşte el. Mai întrebaţi? De dat zăpada”. Ridicăm din umeri. Ce zăpadă, că ieşeau oamenii la talie, iar Sauciuc de la a doua a şi făcut baie în râu. El scoate un ordin: „Până la data de 22 martie, corpul de gardă va avea câte două bucăţi lopată de 60/30 cm cu coadă, pentru îndepărtat grămezile de zăpadă căzută în timpul nopţii”. „Vezi, număr, corpul atât armată, iscălituri. Unde-s lopeţile?” Nu-s! Ne-a pedepsit. Eram în 7 martie. Dădu pe gât încă un pahar, tuşi, urroand: Şi-acum. Facem de pază. Ştim că nici pasărea măiastră n-ar reuşi să iasă de-acolo şi noi de-aici, din fereastră, vedem ca-n palmă până acolo.

— Tacă-ţi gura! izbucni Călă. Vezi şi tu că-i ceva special. Suntem patru. Cu alţii s-ar fi rezolvat lesne.

— Glumesc, dom şef, se muie Lascu. Da’ la ăia, se aplecă, şoptind, nu le ducem ceva de mâncare, apă, zău…

— N-am primit dispoziţii, rosti repede Călă, Bine, reveni el. Du-le nişte apă şi ce mai găseşti p-aici.

5.

Bretoteanu. se încăpăţâna să măsoare podeaua, mirat ca da-o descoperire. Purta urme de vin roşu, năclăite cu tină cărată de-afară. Bocancul lui Călă, cu ţinte galbene şi potcoavă îngropată, sta gata să atingă paharul rostogolit de pe masă şi rămas prin minune întreg. Dora cânta,

pierdută, un cântec, fără început şi sfârşit, în care era vorba de o fată cerută pe rând de un colonel, un căpitan, un plutonier, fără a se hotărî să li se încredinţeze nici unuia. Proastă fată, îşi spuse Bretoteanu, auzi, colonel… între aşteptarea strofei următoare şi clinchetul paharului atins de bocanc căuta să-şi aducă aminte cui îi vine rândul la pază. Şi Lascu şi Dinu erau de faţă.

— Cum dracu'! Parcă am făcut şi eu. Atunci?

Fata lălăia:

— *Hei, mamă-i, plutonier*.

Poa s-ajungd ofiţer, llu mă da, nu md duc.

Mamă, după el.

— Proastă! ţipă Sandu Călă.

Se îmbătase, evident, după felul cum încăleca vorbele şi bâiguia de unul singur. Obrajii i se înroşiseră, scoţând şi mai mult la iveală osatura energică a bărbiei, culoarea ciudată a ochilor, de-un verde închis, ca de lintiţă, cu globul alb injectat.

Cu palma stingă mângâia umărul dezgolit al fetei. Avea degete scurte, vânjoase, mină mică, negricioasă.

— Proastă, i-auzi! Ajunge ofiţer.

Dinu, lungit alături, tuna:

— *Decât o soartă tristă şi-amară*.

Mai bine-o moarte-aş prefera…

Lascu, ocupat să aşeze în linie tacâmurile împrăştiate pe masă, avea altceva de povestit, fără să-i pese de întreruperi:

— *Ia-ţi copilul care-l ai*.

În casa mea să nu mai stai şi ia-ţi copilul care-l ai…

Nicio secundă!

— Cum vine aici? întrebă el. Stai, că ştiu. Nu, nu-mi spune. Nimeni nu vrusese de fapt să-l ajute. Regăsind frântura pierdută, continuă:

Şi ea copilul şi-a luat, în casa lui nu a mai stat…

Bretoteanu se alătură deodată cântecului:

— Nicio secundă!

Izbucniră urale. Urlau, aducându-şi aminte de cântece ostăşeşti obscene, cântate în marş. Băteau cu cuţitele tactul. Dora ţipa pişcându-l pe Călă de piept. Îşi furişase mina sub tunica descheiată.

— *Băiatu-i cerea guriţă*…

Tirai, *tirai*, *tiopai-hop*…

Hop-hop…

— Stai, tu! Căţea!

Cilă se ridică cât era de lung.

— Nicio secundă! Mă duc. E rândul meu. Datoria. Fireşte!

Nu-i opri nimeni. Bodogănind, pipăi tocul revolverului.

rit

Se auzi cum bâjbâie căutând lacătul. Zăbovi îndelung, potrivind cheia.

— Curva, mă pişcă, bolborosi el ca satisfăcut că a reuşit, îi arde de glume.

Uşa greoaie, dintr-o bucată, scârţâi în canaturi. Plutonierul se înţepeni în prag. Obrazul de om beat, nedormit, în lumina difuză a nopţii pe ducă, părea verde-cenuşiu, ca de mort. Ochii tulburi treceau cu privirea, halucinaţi, undeva în spatele celor doi. Erau ochi verzi, care-ţi aduceau aminte de suprafaţa stătută a bălţilor.

Se opri. În han, larma continua, uşa rămasă deschisă apropiind parcă zgomotele, lămurindu-le. Se spărgeau pahare.

Şi să copilul şi-a luat.

În casa lui nu a mai stat…

— Nicio secundă! Călă, nevăzându-i în întuneric, ţipă:

— Aţi fugit? Unde sunteţi? Dom’colonel! repetă încălecând cuvintele, ca şi cum le-ar fi adunat şi călcat sub tălpile groase ale bocancilor: Nicio secundă! îi plăcu formularea: Şi l-a luat… nu a mai stat… nicio secundă. îi

zări desprinzându-se din întuneric. îl deosebi îndată pe Constantin. RÂI – lji cu răutate:

— Nenişorule! Nu aşa. Fugi, ai? Fugi? Grijania… mă zbat… îl înecă mânia, ca şi cum l-ar fi izbit în piept, clătinându-l zgâlţâindu-i trapul voinic. Răcni: Am eu ac de cojoc! Bandiţilor!

Se căută la spate. Tremura, abia respirând de nerăbdare. Patentul tocului sări.

Constantin îi suflă fulgerător lui Victor:

— Pe el! îi beat! Ne-mpuşcă.

Victor simţi cum îl gâdilă la ureche şoapta tovarăşului său…

6.

Cei din han nu auziră decât a doua împuşcătură. Bora aflată în acel moment la tejghea, aplecată să bea apă direct de la robinet, îşi acoperi instinctiv pieptul mare, dezgolit, cu palmele şi ţipă, râs turnând un pahar pe tăblia zincată. Paharul se rostogoli spre margine, săltând uşurel peste un cuţit. Se sparse de podea, ca şi cum ar fi scrâşnit.

Pe uşă intră Călă. Aerul îmbâcsit din sală îl turti pe dată. Înaintă doi paşi, peste măsură de largi, se încruntă la cine ştie ce gând neplăcut părăsit fără veste şi regăsit, se clătină ca atras de pământ, învins, păşind în lături. Căzu cât era de lung peste un scaun, rănindu-se adânc la mâna dreaptă în cioburile risipite pe jos, în faţa tejghelei. Scutură mânios din cap, urmărind prostit cum curge sângele şiroaie. Îşi aduse aminte de gândul ce-i sfredelise neîncetat creierii.

— I-am achitat… Au vrut să fugă!

Bretoteanu înjură sălbatic şi-l împinse la loc, pe podea.

— Lascule! Dinu! Vedeţi, mă, ce-a făcut nebunu’?

Alergară într-un suflet la pivniţă. Venea în urma lor şi cârciuraarul cu un felinar. Lascu i-l luă. Bretoteanu se răsti:

— Nea Stănică! Lasă-ne! Anafura şi… mnezeii!

Cu faţa în jos, la intrare, zăcea un om.

*

Cel căzut era Victor Turcu. Sărise în acelaşi timp cu Constantin. Cel dintâi cartuş se înfipsese în usciorul uşii. Al doilea îl simţi ca o flacără albastră în gâtlej. Constantin strigase:

— Victore!

— Viu, apucase să mai rostească.

Dar n-a izbutit. Gemu greu, sfârşit. Constantin, ajuns în pădure, trecând în neştire prin tufişuri, însângerându-şi faţa, auzea mereu geamătul adânc, de moarte, al tovarăşului său. Alerga şi-şi ştergea lacrimile amestecate cu sânge, alerga deznădăjduit, căutând desimea, ca vietăţile încolţite, mereu în sus, să pună o distanţă tot mai mare între el şi „Salcia supărată”.

7.

Alexandru Călă, rezemat cu capul de tejghea, dormea sforăind, cu gura deschisă. Bretoteanu cercetă cu cele două ajutoare ale sale împrejurimile, îl trimise pe Lascu să dea un telefon ia legiune, îl puse pe Dinu de pază lângă cadavru şi se întoarse la han. îl legă pe Călă la mână, îl spălă pe faţă. Îl scutură zdravăn. Acesta întredeschise ochii:

— Ce-i? Ce s-a întâmplat?

Bretoteanu îi întinse un pahar cu apă. Călă bău icnind. Îşi ridică mâna rănită. Aducându-şi aminte îngăimă:

— Au vrut să fugă.

Celălalt îi ocoli privirea. Rosti moale:

— Ai pus-o de mămăligă! Unul dintre ei tot a fugit.

Călă tresări. O fulgerare scurtă îi învioră pentru o frântură de clipă privirea.

— Ce-ai spus?

— Am spus că unui a şters-o!

— Atunci?

Bretoteanu se aşează şi aprinse o ţigară.

— Nea Stănică! Unde dracu' au dispărut ăştia! Nea Stănică! Hei!

Acesta se ivi de după perdeaua ce da în odaia din dos.

— N-ai nişte zeamă acră, de varză?

— N-am, don'plutonier. E încă devreme. La iarnă. Vă dau zeamă de castraveţi. Aşa ceva se găseşte.

Băură câte un pahar mare. Călă tăcea, absorbit. Se trezise. Îşi aranja ţinuta. După o pauză, Bretoteanu îl înştiinţa:

— Am telefonat la legiunea de jandarmi. S-a dus Lascu. Acum, să mă împuşti dacă. ştiu ce se mai poate face. Am bănuit eu că o să se petreacă ceva neplăcut. Ţinte acum anchete, expertize, martori.

Călă mârâi înciudat:

— Ia nu-mi mai bate capul… acum, acum… Fleacuri. Ce anchetă! Vine don'colonel şi vede el ce-i de făcut.

— Tu nu pricepi că unul dintre ei a scăpat? Eşti tare de cap, sau ce?

Nea Stănică ţistui prevenitor către femeile ascunse în odaie:

— Tăceţi dracului, gaiţelor! Nu vedeţi? A început deverul…

Călă îşi trecu palma peste frunte.

— Da! Unul a scăpat. Asta-i altceva. Şi-i lucru. serios. Mi se întâmplă pentru prima dată.

8.

Faima colegului său de slujbă îi apăru de-abia acum în înspăimântătoarea ei realitate lui Bretoteanu. Auzise. Până acum, el reuşise să se ţină deoparte. Se vedea intrat din acei moment într-o horă primejdioasă. îl aţinti înfiorat pe Călă şi nu-şi putu stăpâni tremurul nervos ce-l zgudui ca un curent electric din tălpi şi până-n creştet, văzându-l cum aşază la loc pistolul, neuitând să-i pună piedica, cum

se îndreaptă spre ieşire.

— Fie ce-o fi! îşi spuse. Mai beau un rachiu. Cristoşii… Toarnă, nea Stanică!

Vru să bea, dar o mână i se aşeză pe umăr.

— Bună dimineaţa! Ce noroc c-am dat de mata…

Bretoteanu nu reuşi să scoată un cuvânt.

— Treceam pe-aici. Am fost pe la… în sfârşit, continuă noul venit, fără să bage în seamă tăcerea plutonierului. Îşi freca mâinile de zor.

Cârciumarul se ploconi:

— Bună, dom prim-pretor. Serviţi? Tescovină, nu?

— Exact, nea Stănică.

Prim-pretorul ciocni cu Bretoteanu.

— Meriţi felicitări. Prompt, la datorie. Mi-a telefonat şeful gării că a auzit împuşcături la „Salcia supărată”. Acum sunt liniştit. Nimic grav, nu-i aşa? Un chef. Se vede. Vorba ceea: poliţia în persoană ca-n Caragiale. Ei, mă duc, făcu el prietenos. În vremurile astea se mai lasă antrenat omul, ce să-i faci.

Uruitul roţilor se pierdu în depărtare.

— S-a făcut frig, spuse cârciumarul. Să închid uşa! Şi acum, don’şef?

— Ştiu eu?

— Păi, din partea mea n-am văzut nimic. Nu ştiu nimic. Ca la han. Vine lume, pleacă, ce treabă am… să-şi spargă capetele. Nu zic bine?

Călăreintră. Se opri o clipă la masa lor. Apoi se apropie de tejghea. îl trase deoparte pe Bretoteanu.

— Bre, a scăpat cel de care-mi era mai teamă. Unul Constantin Timar. E groasă, băiete. Mi-a cântat cucu’! De ce dracu’ nu mai vine Lascu? Dă-mi şi mie un păhăruţ. Mă doare capul.

Cârciumarul nu crâcni. Îl servi repede. Se ivi Lascu. Alergase într-un suflet.

— Într-un ceas vine don’colonel. A spus să nu se

apropie nimeni şi toţi să-şi ţie gura. Se şterse de sudoare şi icni. Haideţi afară! Am să vă raportez cevaurgent!

Capitolul IV

S-ASCUNDEM CU OPACE PitEŢ TOTUL...

1.

— Se pare că voi avea parte, în fine, de-o seară liniştită. Trebuia să vină.

Contemplă cu uimire policandrul spânzurat de tavan, ca şi cum atunci, în clipa aceea, ar fi descoperit strălucirea multicoloră a bucăţilor de sticlă şlefuită în romburi şi prisme.

15 S

Înalt, uscăţiv, cu părul cărunt tuns mărunt, colonelul Vasilescu-Dragu avea, aşa cum se spune de obicei, prestanţă. Prestanţa i-o împrumuta nu atât înfăţişarea, cât puterea, aproape nelimitată, de care dispunea în judeţ. Colonel de jandarmi, privindu-i cu nepăsătoare superioritate pe cei din jur, era mai curând temut decât respectat. O sumedenie de istorii, zvonuri răspândite pe seama activităţii sale misterioase din ultimii doi ani, amplificate, completate mereu cu noi şi noi amănunte, aveau darul de-a alătura temerilor o silă disimulată cu mai multă sau mai puţină pricepere.

Conştient de sentimentele pe care le stârnea, colonelului, căruia îi era cu totul indiferent acest aspect al lucrurilor, îi plăcea să se amuze, căutându-le societatea tocmai acelora pe care-i ghicea că nutresc faţă de el silă, dispreţ şi teamă.

Îl întrebă pe amfitrion cum anume se face că această uriaşă aglomerare de sticlă nu se desprinde din tavan. Acesta îl lămuri cu stângăcie, grăbit:

— E bine fixat, prin pod, să vedeţi cum, printr-o... exclus să...

Colonelului Vasilescu îi veni să râdă, aşa în felul lui reţinut, aproape neobservat, un râs lăuntric, pentru el

însuşi. În afară nu-şi îngăduia asemenea ieşiri. Trecea drept un tip rece, aproape crud, nu tipic cazon, căci se dovedea instruit şi nu lipsit de spirit, adesea muşcător.

— Spuneţi că e bine fixat? Ciudat, mie de câte ori vă vizitez, domnule doctor, mi-e frică să nu mă pomenesc cu toată mulţimea asta de zorzoane acoperindu-mă.

— Exclus, reluă doctorul Dumitrache. E exclus, fiţi convins.

— Aproape că aş fi convins că…

— Poftiţi la masă, anunţă amfitrioana.

Femeie încă tânără şi foarte frumoasă, Adela Dumitrache avea o voce plăcută, cu inflexiuni de contralto. Decolteul era împins cu puţin peste, adică sub limita admisă de neaşteptatele măsuri de austeritate şi decenţă vestimentară decretate de Antonescu. Comentându-se, într-o seară, scenele văzute pe străzile capitalei, legate de curioasele preocupări ale conducătorului, doamna doctor Dumitrache făcuse aluzii la comportarea Mariei Antonescu „într-o atât de deplină concordanţă cu principiile formulate de năstruşnicul său soţ”. Vasilescu-Dragu a tăcut, uluit de insolenţa femeii, fără să-i scape însă amănuntul că nimeni n-a îndrăznit să râdă şi că fiecare dintre invitaţi se concentrase asupra resturilor de friptură din farfurii. Era cu ocazia primului mare succes dobândit de antonescieni la plebiscit. Tot doamna Dumitrache, ea însăşi dorind să repare, observase că e bucuroasă de rezultatul „plebicistului”. Rostise cuvântul firesc; trecând astfel neobservată greşeala. O înregistră numai doctorul, care se îngălbeni, şi Vasilescu-Dragu.

Vasilescu-Dragu, intrigat de atitudinea acestei femei, despre care se dădeau anumite date sigure legate de infidelitatea ei, căutase s-o cucerească. Sub aerul de om uscat, nutrea patimi de ascet, puternice prin reprimarea voită. îl obseda trupul alb de felină tânără. Bănuia că trezeşte în femeie repulsie şi ar fi vrut mult ca această

repulsie să nu existe. îi vorbise de meserie, destăinuindu-i că el însuşi o detesta, de singurătate, de sentimentul că nu e înţeles şi, cu toată puterea pe care o are şi care încovoaie oamenii în faţa lui, trăieşte într-o continuă şi imensă depresiune psihică. O sfătui, dându-i de înţeles că aprobă îndrăznelile ei, să se ferească totuşi a mai pomeni de „plebicist”, deşi nu toţi l-au citit pe Caragiale, de restricţiile decretate cu privire la îmbrăcăminte, îi vorbi de tinereţea lui, petrecută într-o aspră academie militară din Berlin, de copilărie şi natura liberă care a însoţit-o. Relata colorat, chiar cu un oarecare patos.

Femeia l-a ghicit şi s-a amuzat. El a descoperit aceasta repede, aproape cu tristeţe. Avea nevoie însă de prezenţa ei şi mai ales de societatea care se strângea în marele salon luminat de imensul can delabru.

2.

Mâncară fără grabă, schimbând replici rare, având aerul că sunt obligatorii. Nu erau mulţi invitaţi. Prefectul nu venise şi nici preşedintele tribunalului, un magistrat mărunţel, glumeţ, dublat de faima că e cel mai bogat om din judeţ. În locul său, la dreapta doamnei Dumitrache, apăruse un tânăr recomandat ca inginer concentrat. Aşa se şi recomandase, căpitan Dinică. Colonelului îi comunicase, confidenţial, că e trimis pentru a-i ajuta pe nemţi la fortificaţiile din munţi. Se abţinuseră amândoi de la orice comentarii. Vasilescu-Dragu îl întrebase dacă e ofiţer activ. Nu era. Iar apariţia în civil i-o explică de-a dreptul:

— Să nu risc vreo întrebare indiscretă. Pe aici toată lumea ştie că germanii construiesc fortificaţii. Se cunosc până şi amplasamentele cazematelor.

Colonelul dăduse indiferent din umeri.

Medicul relată cazul unui învăţător bătrân. Ceruse audienţă. Se plângea că şcolarii sunt contaminaţi de râie şi sunt plini de păduchi. Refuzându-i-se săpunul şi alifiile cerute, plecase ameninţând că va închide şcoala.

Colonelul îl întrerupse:

— Eşti sigur, doctore, că nu cade candelabrul?

— Nu-ncape discuţie. E solid fixat.

Colonelul bău cu înghiţituri rare, parcă studiate, din paharul de vin.

— Am o propunere. Vreau să fac o încercare.

Comesenii deveniră atenţi. Doamna Adela, intrigată, întrebă:

— Nu înţeleg. Cum să încerci? S-aducem o scară şi să ne atârnăm de el?

Vasilescu-Dragu îşi aprinse o ţigară. Fuma „Dorobanţi", ţigări ieftine, şi avea un fel ciudat de-a aprinde ţigara, apropiind-o treptat de flacăra brichetei. Lăsă bricheta să mai ardă până ce învălui flacăra în fumul albăstrui de tutun.

— Nu, stimată doamnă. E o încercare psihologică, vă anunţ dinainte. Eu n-am încredere în soliditatea acestui candelabru. De când vă vizitez, sunt obsedat de ideea că el se va prăbuşi. Văd mereu cum crapă tavanul, tencuiala capătă nervuri, apoi cedează. Se ridică, împingând scaunul alene. Fac o propunere. Să stăm (cine se crede în stare) nemişcaţi, sub sticlăria aceea, timp de cinci minute. Pot începe eu.

3.

Amuzaţi de ideea colonelului, au tras la sorţi. Se stabili un anume ceremonial. Toţi s-au înşirat pe lângă perete, Un arbitru se instala sub draperia

ISO

arcadei. Celui care îi venea rândul i s-a desenat sub candelabru un cerculeţ cu creta. Colonelul a rămas exact cinei minute, fără să clipească. În momentul când arbitrul a ridicat mâna, a ieşit din cercul alb, stângaci, ca înţepenit, şi a băut un pahar mare de vin, întors cu faţa spre căminul uriaş de teracotă. S-a şters cu batista pe gură şi, răzgândindu-se, a trecut-o peste frunte, tamponând-o

gânditor.

Căpitanul a rezistat la rândul lui. În al treilea minut a schiţat un gest de nerăbdare, ca spre sfârşit să şoptească:

— Ciudat.

Expirând cele cinci minute, colonelul a remarcat:

— Nu ne-am înţeles? E interzisă orice conversaţie. N-ai voie să rosteşti cu voce tare niciun cuvânt. E necesar să procedăm aşa.

— Nu înţeleg, făcu Adela Dumitrache.

— Pentru că eu sunt convins că o să cadă.

— Dacă tot ce vrei să cadă are nevoie numai de un cerculeţ alb de cretă, observă Adela, nu pare dificil şi nici costisitor asediul.

— Urmează domnul doctor, anunţă colonelul. Vă rog linişte deplină. E cel convins că nu se prăbuşeşte. Mi se pare că eu arbitrez.

Medicul, scund, grăsuţ, stângaci, cu ochelarii sticlind în rame aurii, păşi mărunt pe parchet. Se feri să calce pe marginea cercului. Se întoarse spre asistenţa aliniată la perete şi rosti:

— Parc-am fi puşi la zid.

Femeia simţi că soţul ei e emoţionat. „Are precis crampe, îşi spuse ea. Da câte ori e emoţionat, are crampe”.

Colonelul încremenise aşteptând cu fruntea aplecată în pământ. Silueta zveltă, uscăţivă i se desena pe faldurile perdelei de tul. Părea mai tânăr. Răsfrângerile prismelor şi romburilor de sticlă îi albiseră şi mai mult părul, profilul de bronz i se subţiase.

— Acum, anunţă el.

Şi-şi ridică braţul stâng, cercetându-şi ceasul.

4.

Asistenţa tresări, prin fiecare trecând o undă de nelinişte. Până în acel moment, timpul fusese cronometrat după cadranul pendulei de pe perete. Vasilescu-Dragu schimbase cu un gest amuzamentul în curiozitate şi

aşteptare neliniştită. Ca şi cum n-ar mai fi fost acolo, într-un salon, pe parchetul de stejar, sub tavanul sculptat. Se aşternu o linişte adâncă. Scurgerea timpului deveni incertă. A trecut un minut, două? Nimeni nu îndrăznea să-şi îndoaie braţul pentru a urmări înceata, chinuitoarea evoluţie a acelor. Ochii s-au ridicat spre tavan. Jocul capricios al luminii, întretăiate şi mărunţite în cristale şlefuite, le dădu deodată impresia că există imperceptibile crăpături, desenate în linii frânte, perfide, certitudinea că acel candelabru e într-adevăr uriaş, presând necruţător un planşeu fragil.

Se auzi un oftat. Părea că a suspinat tavanul. Adela îşi urmărea soţul şi aerul lui dezorientat o ului. îi era frică! Ce distracţie a născocit colonelul! Voia să se sustragă atmosferei generale de aşteptare şi nelinişte strecurate de timpul care se dilatase gata să încremenească. Nu se auzea nici bătaia pendulei. Totul părea supus acestui bărbat subţiratic, arcuit ca o vargă de oţel peste cadranul minuscul.

Crescu şi-n ea convingerea că nu va rezista policandrul, că într-adevăr tavanul se-mpăienjeneşte cu crăpături care aleargă din toate părţile ca nişte pâraie, ce se unesc şi se îngroaşă…

Când coborî privirea, medicul ieşise din cerc.

— N-a rezistat.

Îşi şterse ochelarii şi încercă să zâmbească.

— Stupid joc, colonele, spuse el. Unde l-ai în*: vătat?

Vasilescu-Dragu n-avu timp să dea răspuns.

— Domnule colonel, sunteţi chemat la telefon.

Raporta un locotenent.

— Ce-i, Velicu? Cine mă cheamă?

Locotenentul se apropie şi-i şopti:

— De la „Salcia supărată”. Sunt jos, cu maşina.

— Du-te. Vin îndată.

Anunţă, cu voce schimbată:

— Îmi pare rău că sunt nevoit să plec. Scuzele mele, serviciul, doamnă.

— Puteţi vorbi din cabinet, domnule Vasilescu, se oferi Adela.

Părea înmuiată şi colonelul se simţi răsplătit, gândind că el a greşit încercând cărările romantice zadarnic, pe când impresiile tari, forţa şi neînduplecarea sunt armele sigure în acest caz.

— Regret, dar e vorba de o plecare pe mai mult timp. Voi reveni abia spre mâine seară, dacă se va putea. Plec în munţi, îi şopti el. Dar nu mult timp…

Salută pe toată lumea, îşi potrivi mantaua. Ieşi zăngănind din pinteni.

— Ce e, Velicule? Ce s-a întâmplat?

— Dobitocul ăia de Lascu zbiară-n telefon de nu pricep nimic, domnule colonel.

— Explică-mi pe îndelete.

— Strigă că unul a căzut, că a fugit altul şi Călă ar fi tras. L-am întrebat: „Unde, mă, în gară, pe drum, în pădure?” „Nu, zice el, în cârciumă!” Sar în sus: „I-aţi pus cu voi la masă?” „Nu, răspunde, în pivniţă!” Zic: „I-aţi băgat în pivniţă? Nu înţeleg! Era vorba să-i escortaţi”. Nu reuşeam să scot nimic din capul lui sec. De două ori am luat-o da capo: „Linişteşte-te, mă, băiete! Zi, că te-aud”. „Că a căzut unul în uşă”. „Unde, mă?” Nimic. îl auzeam cum suflă obosit.

— Ori beat, observă colonelul.

— Poate. M-am resemnat. Zic: „Unde sunteţi voi acum?” „La „Salcia supărată”, să trăiţi”. „Cine a fugit, mă?” Nu ştia, ştia numai Călă. „Dar, zic eu, de ce nu a venit Călă?” „E rănit”, zice. „Cine l-a rănit?” „Aşa, zice el, singur”, şi n-am mai scos nimic de la el. I-am spus să rămână pe loc, să vă aştepte.

— N-are rost. Te las la legiune. Le comunici să nu se mişte de-acolo, de la „Salcia supărată”.: De unde au

telefonat?

— Din gară.

— Altă neghiobie. Avem nişte neisprăviţi, să dai cu tunul şi nu le găseşti pereche. Să stea acolo! Hai, Gică, dă-i viteză! îl laşi pe don'locotenent la legiune. Trecem pe-acasă să mă schimb şi dă-i drumul.

*

Maşina gonea pe şoseaua îngustă, prost pietruită. Colonelul fuma, scrutând împrejurimile, încercând să-şi învingă toropeala. Vedea în faţă, albă, dezvelindu-se treptat, şoseaua, năzărindu-i-se că răsar case, tufişuri îngrămădite, drept în botul maşinii. Imaginea Adelei i se înşurubase în creier şi-l durea întreg trupul în aşteptare, prevestindu-şi singur bucuriile apropiate. Alcătuia dialoguri, trăia dinainte momentele de început, auzea aţâţătoare şoaptele. „O s-o chem la mine pe ascuns, seara. Sau am s-o fac să cadă acasă la ea, în dormitorul acela mic, cu firide săpate în perete".

Revenea la „Salcia supărată". Rememora convorbirea cu plutonierul. Ordinul fusese clar. Posibil ca imbecilul să nu fi priceput. Păcat. E un subofiţer preţios. Nesimţitor ca o piatră. Şi îndeajuns de şiret. Oricum, ştie multe. Paharul şi femeile îi plac, dar n-a căzut încă pe bec. Să se însceneze fuga, acesta a fost consemnul. Fără martori şi-ntr-un loc depărtat. Numai el şi Dinu. Căci Lascu şi Breton teanu, mai ales, sunt mămăligi. De ce s-au amestecat? Din câte a înţeles, unul a scăpat. Nu reuşea să-şi închipuie cum. Încătuşaţi? Şi de ce nu l-au urmărit pe cel fugit? Patru oameni înarmaţi, faţă de unul singur cu mâinile legate.

„Va fi supărătoare, extrem de supărătoare întâlnirea cu şeful cel mare. Imbecilii, nici nu-şi dau seama ce au comis. Desigur că s-a răspândit deja ştirea că a fost asasinat un om".

Capitolul V LA BORNĂ

Î.

— Ce s-a întâmplat aici, Bretoteanu?

Se adresase anume şefului de post, dându-i astfel de înţeles lui Călă că tot ce s-a petrecut e din visa lui. Colonelul, înţepenit de călătoria cu maşina destul de incomodă, se apropie de grupul de jandarmi, înşiruit lângă pivniţă. Nu privi cadavrul acoperit c-o pătură.

— Celălalt unde-i?

— Nu ştim!

— Iar voi la ce mai trăiţi? Trebuia să răscoliţi pădurea, măgarilor! Care e cel evadat?

Bretoteanu se întoarse spre Călă.

— Constantin Timar.

— Aşa, şuieră Vasilescu-Dragu. Ăştia sunt va săzică destoinicii mei jandarmi! Puşi patru inşi să păzească pe doi oameni legaţi. Să-i însoţească. Ei găsesc cu cale să-l împuşte pe unul, iar pe celălalt să-l scape. Voiau să fugă din pivniţa asta? Aici i-aţi închis? Cum, mă, vreţi, să mă duceţi?

Reflectă o clipă. Se gândise încă din maşină la posibilitatea de-a şterge urmele. Înainte de toate amănuntele, hotărî el.

— Putem, merge. E cineva în cârciumă?

— Cârciumarul. Omul nostru.

— Hm. Chiar?

TS

— Altă cale nu avem. Trebuie dovezi în sensul unui omor scuzabil.

Dezbătuseră o jumătate de oră situaţia, într-una din odăile ferite ale hanului. Unul din jandarmi a fost trimis s-aducă pâine şi brânză.

— Întrebaţi-l dacă are coniac! în orice caz, ceva tare. Să i. se dea de mâncare şoferului. Rămas cu plutonierii, colonelul remarcă: N-avem încotro.

Adăugă, c-o voce de gheaţă: Cu orice preţ trebuie

prins celălalt. Aşadar, două chestiuni. Restul, adică pedeapsa ce vi se cuvine, o s-o stabilim pe urmă. O să vă iasă pe nas cheful ăsta. Se înfuriase, păs trând totuşi tonul rece, impersonal. Abia acum îmi dau seama cât am fost de neinspirat dându-ţi misiunea aceasta. Aveai un stat de serviciu splendid. Mi se pare că va trebui să-l modificăm… Urmă, alegându-şi cuvintele: Neexecutare de ordin! Toate duc la concluzia asta. Te-aiâm bătat şi restul a venit de la sine. Nu mai e atât de simplă retuşarea tabloului. Gara, cârciuma, telefoanele… S-a aflat… a transpirat… Ţi-am răbdat multe, domnule plutonier. Ştii, poate, sau nu ştii, că te-am scăpat încă de câteva ori? A trebuit să lupt pentru a nu fi trimis cu ceilalţi, adu-ţi aminte, în linia întâia. Eu îţi dădeam instrucţiuni clare, nu se poate mai limpezi, iar dumneata! O să isprăveşti ce am să-ţi ordon acum şi vii la legiune îndată. Deschide bine urechile!

— Ordonaţi!

Se aducea o tavă cu mâncare şi o sticlă de coniac.

— De unde dracu’ are coniac în pustietatea de aci?

— Are de toate, don’colonel.

— Dinule, urgent să-mi faci rost de prim-pretor şi de un medic legist.

— Am înţeles, să trăiţi!

Subofiţerul se năpusti spre uşă, grăbit, ca şi cum cei doi s-ar fi aflat jos în cârciumă şi n-are decât să strige.

— Dinule!

— Ordonaţi, don’colonel!

— Îi aduci dincolo de pădure, la bornă! Ştii unde vine?

— Ştie, don’colonel, interveni Bretoteanu. Deasupra cantonului, de unde întoarce drumul spre Păducel.

— Şi, continuă colonelul, din pământ, din iarbă verde, un furgon şi o foaie de cort…

Niciunul din cei prezenţi nu-şi manifestă uimirea. Ordinul era ordin, cam năstruşnic, de neînţeles, dar

emoţiile trăite de fiecare dintre ei i-au învăţat să accepte orice, ca fiind firesc. Fiecare dintre cei amestecaţi în acest omor simţea, în felul lui, c-ar fi fost minunat dacă nimeni n-ar mai şti, în afară de ei, că în pragul pivniţei a căzut cu faţa în jos un om şi zace încremenit sub o pătură cazonă, îmbâcsită de praf, de câteva ori trecută prin etuvă, deparazitată de păduchi. Nu-l cunosc, nu ştiu cine este. În afară de colonel şi plutonierul său favorit, habar n-au cum îl cheamă, dar li s-a înfipt ca un cui în cap ideea sugerată. Trebuia, prin orice mijloace, stinsă amintirea acelei nopţi şi a omului ucis.

Erau dresaţi să execute tot ce li se spunea, uitaseră într-un mod surprinzător că trăiesc între semeni de-ai lor. Au purtat şi ei iţari şi cămaşă scoasă din pantaloni, la vremea lor, cum poartă ţăranii. A trecut mult de-atunci. Capela, moletierele, mimdirul şi, mai ales, îngăduinţa de-a împărţi palme şi picioare i-a îndepărtat. Sunt jandarmi şi-s conştienţi că numai de simpatie nu-s înconjuraţi. Ei execută. De li se cere să doboare stejarul din curtea episcopiei, îl doboară. S-au obişnuit să nu se mire.

Decât în sinea lor. Aşa cum se miră Bretoteanu. Ce vrea colonelul? Ei, subofiţerii, nutresc un soi de dispreţ pentru ofiţerii de jandarmi. Dispreţ legat de viaţa lor personală, nu de slujbă. N-au niciodată bani, nu-s gospodari, sunt plini de datorii. Simte că e aruncat într-o aventură sumbră. El are acasă gospodărie închegată – copii, nevastă, porc, găini, grădină. Nu o duce rău. Călă nu-i din tagma „deştelor bătrâne”. Cobeşte a ofiţer. Şi are o mutră de n-o uiţi. Ochii ăştia verzi stătuţi, ca lintiţa din bălţi mohorâte, nasul ascuţit, încovoiat, părul aspru. Dacă nu s-ar fi pilit, a doua zi i-ar fi condus pe cei doi până la zona celuilalt şef de post, iar el s-ar fi întors liniştit acasă. O voce abia auzită îi suflă în urechi că nu va pleca, nu va putea pleca.

— Beţi câte-un coniac şi voi! Serveşte, Călăi

Colonelul făcu agitat câţiva paşi prin încăpere.

„Policandre, fleacuri, sub ele cinci minute, îşi şopti el. Ca şi cum aş fi cântat o romanţă veche. Ce dracu' m-a apucat? Şi-n timpul cât stăm cu ceasul ridicat, aici se năruia un întreg plan. Dobitocii ăştia habar n-au ce înseamnă comuniştii, ce vor însemna ei dacă pe front nu se va produce o minune. Minune nu se va produce, sigur. Suntem obligaţi să luăm măsuri de pe acrim. Constantin Timar ştie multe, aşa cum ştiu şi ceilalţi. Evadat, liber, se va răspândi ca-n lanţ toată istoria. Cine va fi vinovat? Vasilescu-Dragu. Am acceptat verbal, am instruit verbal. Niciun ordin scris. Nimic nu mai poate justifica greşeala".

Brusc, se răsuci în călcâie, spre geam. Ordonă:

— Voi doi luaţi cadavrul şi-l duceţi la bornă. Ştergeţi orice urmă de aici.

Se auzi o bătaie timidă în uşă.

— Intră!

— Am noroc, domnule colonel. Sunt…

— Domnul prim-pretor? N-am avut prilejul, începu colonelul, oferindu-i un scaun. Sunt, după cum ştiţi, nou în judeţ. Se întoarse spre jandarmi: Trimiteţi-l pe cârciumar şi executaţi ce V-affl spus. Rapid!… Aţi plecat?[2]

— Credeam că nu mai vii, domnu' Raica, îl întâmpină cârliumarul pe şeful gării, apărut în cavdrul uşii.

— Am avut treabă, îl înştiinţă şeful. Am aprins focurile pe răzor, c-a dat bruma, aşa cum am prevăzut. A venit omul meu?

— Cum să nu vie? Am trimis vorbă la domni să nu vie sara asta. Ce luaţi?

— Dragă domnule, un rom bun, dacă ai, primesc.

Nea Stănică îşi roti privirea peste raft. Găsi sticla cu rom. O destupă şi turnă un pahar mare.

Raica se miră şi-i arătă cu degetul paharul, clătinând

2

din cap. Nu voia atât de mult.

— Totuna-i, zise cârciumarul.

— Mare liniște la dumneata, nea Stănică. În gară-i o harababură de să te ferească sfântul. Trec mereu trenuri, le încurcă, le încalecă, de nu mai ştii pe ce lume trăieşti. Pe unul a trebuit să-l întorc din drum. Gustă din pahar, plescăi mulţumit şi, ca toţi iubitorii de alcool tare, tuşi scurt. S-a auzit şi o împuşcătură, sau două. Eu am auzit numai una. Impiegatul zice că două. A mai telefonat şi un jandarm. Cine a tras? Ştii, se aplecă el peste tejghea. Mi se pare mie că sunt câţiva dezertori prin munţi. Înţelegi? Gândeam că au venit să te prade. Dacă l-am zărit pe jandarm, m-am liniştit.

— N-am auzit nimic, făcu nea Stănică. Eram aici, în sală, cu treburile mele. Cum era s-aud?

— O fi fost în pădure. Multe se mai întâmplă, nea Stănică. Războiul scoate din făgaşul dat toate câte le ştim. iaca: în timp de pace, slujba la gara asta păcătoasă ar fi un fleac. Acum, toate, aproape toate-s fără orar. Nu ştii când sosesc, nu ştii pe care să-l opreşti. De felul meu sunt un om liniştit. Nu-mi reuşeşte să-rămân la ce-am gândit, Ei, ascultă aici. Ţac şi cazemate „ai auzit? Ţine-te atunci tăvăleală! Ridicase vocea. Cârciumarul îi făcu semn:

— Sus avem oaspeţi. Prim-pretorul şi un colonel.

— Bine, bine, mă duc. Dă-mi. O sticluţă de rom. Ţi-o trimit îndărăt cu acarul.

— Las că ai timp. Nu fuge gara de unde-i, se feri crâşmarul, care ar fi dorit mult de tot să-l vadă plecat. Ia-o pe asta.

— Dă-o-ncoace! Să-ţi mai spui ceva, nea Stanică. Aşa spre dimineaţă m-am dus să-l caut pe acar. Cobor spre cabina lui, că la noi aşa-i, gara-i mal sus. Trec prin dosul grădinii, să nu calc în noroi. De-abia atunci mi-am. dat seama că-i senin şi-i lună. Îmi zic s-o iau de-a dreptul. În spatele tufişurilor de măceş văd o umbră. Mi-am zis c-o fi

un călător. Dau înainte, îl scol pe acar şi când mă întorc, nu l-am mai văzut. Să ştii că ăla o fi vreun dezertor, mi-am zis. El a tras.

— Tot ce se poate, făcu Stănică. Eu n-am auzit. Cu bine, dom'şef.

— Numai bine, nea Stănică. Şi ce fac grangurii., beau? Domnul Ifrimescu ştiu că nu se dă înapoi.

„Trebuie să fie un găgăuţă, gândi colonelul. S-a şi recomandat: maior în rezervă, doctor în drept. Cu figura asta spălăcită i-o fi cucerit pe cei din comisie? se întrebă el. Stă ca un popândău, gata să accepte orice şi-n primul rând are un stil de-a da de duşcă demn de luat în seamă".

— Nu sunt circumstanţe exagerat de vesele şi plăcute, domnule Ifrimescu, cele în care am plăcerea de-a vă face cunoştinţă.

— Permiteţi-mi să observ, domnule colonel, că, în general, pe vreme de război, circumstanţele nu pot fi vesele. Plăcute însă, cu excepţia celor de faţă, pot fi. Dovadă cunoştinţa noastră.

Colonelul se sili să surâdă. Era gata să reuşească. Auzi însă:

— Mie mi se pare că am auzit de numele dumneavoastră. Am o memorie excelentă, mai ales a numelor. Asocierea aceasta rară, Vasilescu-Dragu, mi-a rămas întipărită. Nenorocul e că aceeaşi memorie fidelă, pentru nume proprii şi cifre, devine infidelă când e vorba de împrejurări. Mă voi sili să-mi reamintesc.

— Nu-i nevoie, se grăbi colonelul. Sunt fericit pentru clipa de faţă.

— Da, aşa e. Despre asta vorbeşte şi un mare poet.

— În sănătatea dumneavoastră!

— Prosit!

Ifrimescu nu se trezise pe deplin din beţia de noapte şi căuta să ghicească ce anume l-ar ajuta să se

limpezească. Nu spera în cârciumar. Acasă să folosea de cafea sau de câteva picături de amoniac. Uneori înlocuia cafeaua cu cofeină. Trecuse pe la medicul Moga-Predescu, dar uitase să-i ceară. Acesta îl servise cu un pahar mare de apă, al cărui conţinut se dovedi a fi spirt îndoit, pentru care i-a mulţumit doctorului.

— O fi având cârciumarul cafea?

— Mă îndoiesc, domnule prim-pretor, îl asigura colonelul. Aş lua şi eu una. Mă iertaţi *o* clipă. Să-l chem.

— Vai de mine, dar mă duc eu.

— Sunteţi musafir. Domnu' Stanică!

Cârciumarul le oferi, amabil, zeamă de castraveţi. Se grăbi s-o aducă şi dispăru din nou.

— Nu, nu reuşesc să-mi amintesc.

— Nu-i nevoie, vă asigur, domnule prim-pretor. Ne cunoaştem şi nădăjduiesc că ne vom mai revedea. Vor fi alte circumstanţe, alt aer, vom depăna amintiri şi vom afla un fir…

— Desigur.

Colonelul voia să câştige timp. Mintal refăcu itinerariul celor doi spre borna silvică. îl lăsă pe Ifrimescu să sporovăiască. Auzea frânturi despre anii de facultate, află că Ifrimescu e bibliofil, că face versuri şi i s-a jucat o piesă în beneficiul unui cămin de orfani. îi dădu dreptate când acesta îl anunţă că s-a certat cu şeful garnizoanei, deoarece, hotărât, el este primul bărbat al plasei. De altfel are discuţii pe aceeaşi temă şi cu primarul orăşelului. I-adevărat că lui îi place să rătăcească prin plasă…

— „Salcia supărată" este, dacă-mi îngăduiţi, un admirabil loc de recreaţie. Vă daţi seama, nu-i aşa? în plină natură, gheţărie, pivniţă…

— Da, pivniţă, murmură colonelul. Şi gheţărie… pivniţă…

— Ştiţi, deci! constată fericit Ifrimescu. O să aveţi foarte plăcute amintiri despre „Salcia supărată", domnule

colonel.

— Le am deja, îl informă colonelul.

— Cu atât mai bine, jubilă Ifrimescu. Eu umblu des pe aici. O să organizăm curând o manifestaţie…

— Domnule prim-pretor, ştiţi foarte bine că balurile, chermezele şi alte asemenea petreceri sâni interzise. Ar fi o impietate. Cum spuneaţi adineauri, vreme de război… mor oamenii şi noi să petrecem…

— I-adevărat, aprobă Ifrimescu, vreme de război. Asta-mi aduce aminte de câteva cărţi citite recent.

E curios, domnule colonel, cum războiul dă roade în literatură, uneori remarcabile.

— Vai, domnule Ifrimescu. Sunt dezolat că îndatoririle nu-mi permit să parcurg nici măcar literatura poliţistă, ieftină. N-am mai citit din liceu. Vara, când mai trec pe-acasă, la moşie, mai găsesc prin raft câte-un moft din ăsta inventat.

— Îmi face o mare plăcere să stau de vorbă cu dumneavoastră. O să vină şi prietenul meu, doctorul Moga-Predescu. El m-a întrebat pentru ce îl chem. N-am reuşit să-i spun de ce. S-a întâmplat ceva azi-noapte? Nu i-am răspuns. Am auzit împuşcături, dar m-am edificat curând. Vorba lui Caragiale, poliţia în persoană. Jandarmii au organizat un mic chef. Bravo lor! Sunt oameni vrednici. Desigur că au tras cei tineri. De, ca la petreceri.

Colonelul tuşi:

— Din păcate n-au tras din aceste motive.

— Dar?

— Au fost nevoiţi. Fugă de sub escortă.

— Nu mai spuneţi! în plasa mea! Şi-acum?

— Am nevoie de dumneata şi de medicul legist, pentru a constata legitimitatea actului săvârşit. Dumneavoastră ştiţi că, în caz că l-ar fi scăpat, oamenii mei deveneau pasibili de curtea marţială. Iar în aceste circumstanţe curtea marţială nu iartă.

— Aşadar…

— Da, domnule prim-pretor, şi mă bucur că aţi înţeles din capul locului totul. Sunteţi, sunt convins, un bun român, îmi dau seama, de vreme ce vi g-a încredinţat o asemenea demnitate.

— Domnule colonel, vă asigur…

— A încercat să fugă de sub escortă un comunist înrăit. Avem informaţii sigure că se organizase această evadare, dar oamenii mei au avut şansa să prevină totul, iar omul s-a grăbit. O să-l vedeţi de fapt în curând pe criminal. A găsit ce a căutat.

— Pe criminal, repetă ca un ecou Ifrimescu.

— De aceea v-am chemat, domnule prim-pretor. V-am chemat, un termen convenţional. V-am deranjat pentru o mică formalitate. Să redactăm un proces-verbal al celor întâmplate şi, în încheiere, să mai onorăm, cunoştinţa noastră cu un vin bun.

— Oh, pentru asta vă voi invita la mine acasă. Am tot ce trebuie.

— Oamenii mei sunt neliniştiţi, domnule primpretor. Nu sunt obişnuiţi să aplice metode extreme. Asta i-a cam scos din fire şi e explicabil.

— De ce? Au procedat în perfectă concordanţă cu dispoziţiile. Sunt de părere să alcătuim de pe acum ciorna procesului-verbal. Iscăliturile le depunem după aceea.

Ifrimescu făcuse propunerea convins că se va îmbăta şi nu va fi sigur că nu va scăpa vreo prostie în procesul-verbal. Se simţea încă în stare să nu comită imprudenţe, ca atunci când, în locul unui raport despre starea de spirit a populaţiei, trimisese o pagină, între altele, dintr-o scrisoare adresată unei secretare a prefectului.

Colonelul fu de acord. Obiectă doar asupra medicului.

— E şi legist?

— Absolut, îl asigură prim-pretorul. E niţel un tip

ciudat, dar cunoaşte meseria şi-i cinstit.

— E bun român?

— Fără îndoială. Eu l-am convins să accepte funcţia de medic legist. La început face impresia unui om dur, necioplit, dar garantez că are un suflet de aur.

„Dacă va merge şi cu medicul tot aşa de neted cum a lunecat treaba cu tine, ca o stridie bine stropită, pe gâtlej, nu mai am griji. Ce găgăuţă, de altfel! îşi spuse colonelul. Sunt cu toţii gata, pentru a-şi salva pielea, să iscălească orice". Redactară ciorna.

— Unde spuneţi? La bornă? Atunci facem aşa, propuse Ifrimescu. Iau cabrioleta, îl urc pe medic şi vin direct acolo. Conduc personal.

— Perfect, făcu colonelul. Eu am să vin direct acolo cu maşina. Peste, să zicem, o oră. Mai are ceva de făcut şoferul la ea. Zice c-a răcit motorul. Am să-l silesc să se grăbească. Nu vreau să vă reţin mult, domnule prim-pretor.

— Cu acest caz nefericit, nu, desigur. Dar reţineţi-ne după aceea…

Îşi strânseră mâinile, îndoindu-se din şale, ceremonioşi.

„Călă ăsta s-a născut în zodie bună, observă colonelul, după ce prim-pretorul se mistui pe uşă. Uneori mă întreb ce-i în capul lui… Acum, la drum".

Coborî. Îl întrebă pe cârciumar cât datorează. Acesta declară că a plătit domnul Ifrimescu.

— Dar, adăugase el, cine va plăti cheful?

— Fă o notă şi ne vom întoarce, rosti aspru colonelul. Şi să nu mai pomeneşti de chef, ai înţeles?

— Vai de mine, se scuză Stănică. N-am auzit, n-am văzut. Câte nu se întâmplă într-un han! Sunt orb şi surd, tune şi fulgere, eu îmi văd de treaba mea.

Colonelul ieşise, fără să-l asculte. Nici cel puţin datoriile nu şi le achită, ceea ce, mai cu seamă acum, e

imprudent să amâne. Ar fi achitat el însuşi, dar n-avea mulţi bani la el. Nu voia să recunoască de loc că a devenit cam zgârcit. Iar această zgârcenie, accentuată în ultima vreme, poate fi interpretată ca semn de bătrâneţe. Se gândi la policandrul din tavan, la mutra doctorului Dumitrache. Stărui mai mult asupra moliciunii invitaţiei făcute de Adela, îl privise cu ochi umezi, emoţionaţi, supusă.

Urcă în maşină şi-şi strânse pulpanele mantalei peste genunchi. Răsuflarea, în aerul rece, aburea parbrizul maşinii.

— Hai, nu mai moşmondi! Avem treabă. La bornă!

Capitolul VI

MEDICUL TĂCEA ÎNCĂPĂŢÂNAT…

1.

Medicul Valeriu Moga-Predescu îl zări de departe pe prim-pretor. Strâmbă nemulţumit din nas. Lucra în grădină. Dăduse foc grămăjoarelor de gunoi, amestecate cu vrejuri, frunze uscate, încă de cu noapte. Acum cu grebla risipea cenuşa. Purta o pălărie veche, decolorată, cu boruri late, pleoştite, de sub care se iveau ochelarii cu rame groase, negre. Avea o figură de ţăran, arsă de soare, un aer de asprime, la prima vedere. Fruntea pătrată, înaltă şi falca dură, care-i împrumutau severitate, contrastau cu ochii căprui, miraţi parcă, de miop, gura mare, moale şi cutele adânci săpate la colţurile buzelor. Ai fi spus că pe figura medicului se dă o bătălie, nedecisă încă, între asprime şi blândeţe.

I-a făcut semn să intre.

— Vrei o cafea?

— Cu mare plăcere.

— Bine. Te rog iartă-mă, simte-te ca la tine acasă. Am să dau dispoziţii, cum îţi place să zici, să ţi se servească amară.

— Toate le ghiceşti, făcu Ifrimescu.

Se codea să-i spună pentru ce îl caută. Lui însuşi graba colonelului începuse să-i dea de gândit. Totuşi, dacă lucrurile stau aşa, deci dacă a încercat să fugă un comunist, n-au avut încotro. Intră în cabinet.

Doctorul a înconjurat casă, intrând în bucătărie. S-a spălat pe mâini afară, turnându-şi apă în pumni. Ceru să se facă două cafele şi deschise uşa cabinetului. Odaia încăpătoare era dominată de rafturile masive, urcate până-n tavan, pline de cărţi. O masa rotundă în mijloc, pe care odihneau reviste medicale împrăştiate la întâmplare, un birou butucănos, încărcat cu tratate, din paginile cărora atârnau fişe scrise mărunt, erau ajutate de haina de doc, ieşită la soare, de-un halat alb cu mânecile întoarse, să completeze impresia de interior dezordonat, dar nu lipsit de personalitate. Mirosea a tutun şi, vag, a medicamente.

— Vrei un şnaps?

— Hm, făcu Ifrimescu.

Se hotărâse încă de afară să nu primească. Era însă incapabil să refuze. Mai ales că medicul turna deja alcoolul în apă.

— Hai spune! Moga se aşezase pe scaunul cu spătarul larg, din dosul biroului. Am avut de făcut o Operaţie în toată regula.

— A reuşit?

— A fost cam greu. Citeam tocmai din Nansen, ştii „Fram”. Infirmiera plecată în sat. Pacientul ti năr, rănit zdravăn la umăr. Căzuse un copac peste el. Adică l-a atins în cădere, că nu mai răsărea el la mine. Şi-apoi telefonul tău. Dacă am auzit împuşcături? N-am auzit. A fost vreo împuşcătură?

— A cam fost. De-asta sunt acum aici. Trebuie să faci o autopsie.

— Cum autopsie?

— Adică să constaţi circumstanţele în care s-au petrecut evenimentele de astă-noapte.

— Nu-mi prea plac mie toate astea…

— Ce te doare? Îţi faci meseria, notezi, semnezi actul. Restul se desfăşoară de la sine. Nimeni n-o să te tulbure.

— De câte ori n-am vrut să-mi dau până acum demisia, drăguţă…

În gândul lui, medicul nu-şi ierta moliciunea. Trebuia să-şi dea demisia. De mult. De când a descoperit, ajutat tocmai de acest demnitar, care se socoteşte, după o expresie proprie, „imprudent de deştept”, ce glumă sinistră îl face să joace, sub înfăţişarea de medic legist, atât de important şi necesar. „Mi-i greaţă de diurnă şi onorarii, îşi spuse. La ce? Să îmi mai cumpăr o carte de călătorii, să mai altoiesc un pom şi totul să reintre iar în aşa-zis „normalul anormal al vieţii”.

— Şi ţi-am răspuns, făcu Ifrimescu, tuşind, că în administraţie nu te pricepi. îi fi ştiind umbla prin stomacuri, dar demisie e mai greu. Singur n-o pot admite, n-am precădere. Urmează întrebări, mă rog, obişnuita ciorbă. Motivele invocate insuficiente, se va răspunde. Nu-ţi mai complica existenţa.

— Parcă de mine depinde… Văd că mi-o complicăţi voi, n-aşteptaţi să vă dau o mână de ajutor.

— Doctore, mai bine să plecăm…

— Să mă schimb. Te las singur. Dacă ai plăcere, spirtul e acolo, apă ai în cană.

— Grăbeşte-te, te rog.

— Bună cafeaua?

— Da. Mersi. Cum am vrut-o, amară.

2.

Medicul se pregăti îndelung, cu vădită neplăcere. După cum singur recunoştea, medicina nu l-a atras în mod deosebit niciodată. Când s-a întâlnit prima oară cu sala de disecţie şi mai ales eu îndemânarea lui Toader, omul de ia morgă, demonstrată în manevrarea cadavrelor, a fugit din sală şi s-a înscris la geografie. Tatăl său s-a împotrivit.

Neaşteptat de crâncen. Tatăl său era medie, om „ajuns”, ridicat ele jos, medic cu renume. Bunicul l-a purtat numai la liceu. În graiul său limpede, sibian, l-a povăţuit să-şi caute o slujbă, că n-are modru să-l dea mai departe. Omul s-a încăpăţânat şi cu enorme sacrificii, cu multe compromisuri şi umilinţe a răzbătut.

— A cunoscut-o la facultate pe mama, povestea medicul cui voia să-l asculte. Fată din familie bună, părinţi tot medici. S-a însurat. Fiind unica fiică la ambii părinţi, glumea Valeriu Moga, i-au condiţionat dublarea numelui. Pe tata îl chema Avram Moga. Simplu. A devenit Moga-Predescu. Impunij 21U?

El însă n-a moştenit pasiune pentru disecţii. Visa să devină călător, să exploreze lumea. Cunoştea lucrările lui Racoviţă, îl invidia pe Tican Romano. S-a împrietenit cu geografia. În rafturile lui se găseau numai, sau aproape numai, cărţi de călătorie şi ştiinţele naturii. Ultima (o simţise limpede şi cu durere) a descoperit-o prea târziu, ca pe adevărata iubire după ce te-ai însurat de mult, în grabă. Era de fapt vocaţia, tardivă întâlnire, după ce zarurile au fost vitrege. Socotea că a moştenit mult mai multe trăsături din partea bunicului său de la Sibiu. Recunoaşte şi azi, cu strângere de inimă, că n-a cunoscut mai intense trăiri ca în vacanţele copilăriei, petrecute fără excepţie în satul de munte. S-a supus, a trebuit să se supună. Sentimentul că i s-a impus profesiunea răzbătea şi acum în el. I s-a nesocotit dorinţa intimă, considera Valeriu Moga, deşi s-a acomodat şi era într-adevăr un bun practician. Tatăl său îi crease un post în cadrul facultăţii. A refuzat cerând postul la plasă, aproape de satul bunicului. Protest pe care tatăl nu l-a înţeles şi n-a trecut mult pentru a se produce ruptura definitivă. Mama lui a venit de două ori să-l vadă. A primit-o cu răceală, acru. N-a mai repetat vizita.

3.

În toamna anului 1942 a fost solicitat să facă autopsia unui om asasinat. Atunci l-a cunoscut pe Ifrimescu. Nu l-a slăbit, insistând să primească funcţia de medic-legist. Se pricepea să insiste. Nu l-a slăbit timp de aproape un an. Ca să scape de sâcâielile lui exasperante, judecând că nu are multe cazuri de cercetat, a capitulat, condiţionând acceptarea. Să nu fie obligat să părăsească postul şi circumscripţia.

Prins în mreje, n-a scăpat. O spunea deschis:

— Mi-am tot căutat vocaţia. Nu ştiam ce se întâmplă cu mine. Medic, treacă-meargă. O fac de douăzeci de ani. Dar medic-legist, în niciun caz nu puteam deveni. Am cântărit răspunderile. Ar fi trebuit să-mi dau imediat, oricât de scump m-ar fi costat, demisia. Nu vă puteţi da nici pe departe seama în ce groapă cu lături m-am vârât, ce duhoare pestilenţială... Pe deasupra alunecării frecvente cerute peste limitele regulamentelor, expedieri sumare dictate câe-o putere ce-mi rămânea obscură. Regretam că am ajuns acolo, că nu l-am. ascultat pe tata, rămânând în cadrele facultăţii...

Era însă o fire comodă, apatică. Ca un soţ care se trezeşte, fără voia lui, cu o femeie nedorită, coabita şi el cu medicina. Fire indiferentă. E curios şi se mira uneori că n-a adoptat bigotismul părinţilor (al tatii, judeca el, fără îndoială interesat), dar n-a fost animat nici de contrariul. Rămânea pendulând undeva la mijloc. Firesc ar fi fost ca un mediu religios, cum a fost liceul confesional, să-l determine la o alegere, căci un asemenea mediu, învăluit în fum de smirnă şi de tămâie, creşte adepţi, dar şi opozanţi, într-un fel, atitudini active. Îi iubea şi înclina. În sinea lui spre opozanţi, spre cei care se împotriveau şi-l citeau pe Voltaire şi Renan. Oprit să-şi aleagă o carieră preferată, prin urmare să îşi impună voinţa, s-a mulţumit cu un compromis. S-a ţinut deoparte. Nu-l interesa politica şi n-a intrat în păienjenişul care se ţesea din interese

mărunte între notabilităţile locului.

L-a ajutat geografia de minune. Deschidea una din cărţile preferate şi o pornea la drum. Se oprea îndelung în Antile, parcurgea Gulf-streamul, înmărmurea în faţa unei frumuseţi autentice din mirificele insule polineziene. Se declara mulţumit.

Ifrimes.cu avea grijă ca acesta momente să nu dureze prea mult.

— Orice ar fi, o să-mi dau demisia. Auzi?

— Lasă, glumeşti, spuse Ifrimescu. Eşti gata?

4.

Cabrioleta era uşoară, cu arcuri elastice. Cei doi cai – căci pretorul nu se mulţumea cu unul – bine întreţinuţi, se jucau cu ea. Ifrimescu iubea caii, îi plăcea să-i conducă el însuşi. Se încruntase. Au trecut peste terasament, înclinând cabrioleta aproape s-o răstoarne.

— Pe drumul acesta bat cu caii şi maşina colonelului. Hai să trecem pe la „Salcia supărată”. Poate-i încă acolo.

Au oprit în faţa cârciumii. Colonelul plecase. Ifrimescu. bău unul după altul trei rachiuri mari. S-a aruncat, ca împins de un resort, în cabrioletă şi a dat bici.

— O dimineaţă de vis, făcu el. Ai să-i cunoşti pe colonel. Un bărbat distins. Am purtat o conversaţie subţire.

— De ce bei atâta, Ifrimescule? Repede le mai răstorn! pe gât!

— Când particip la asemenea cercetări, mi-e imposibil altfel. Mă simt mai bine ameţit.

— Ce fel de cercetări? înseamnă că tu ai parte zilnic…

— Lasă, mormăi Ifrimescu. Ai să vezi.

— Iscusit cârciumar! Aşezare cum nu se poate mai nimerită, în pustietatea asta, vrei nu vrei, te opreşti.

Caii alergau repede, depănând cu spor drumul. Dacă n-ar fi fost sentimentul că s-a întâmplat ceva nefiresc, medicul i-ar fi rămas obligat prim-pretorului. În plin război,

o asemenea destindere valora dublu. Medicul presimţea o nouă derogare de la regulamente, o nouă manifestare a acelei forţe obscure, care-i poruncea, care-l asedia de mult şi-l obseda. îi era teamă de ea. Trăia în acelaşi timp stări contrarii, care-l chemau, îi porunceau să se opună. îl lăsă pe Ifrimescu să gonească şi încercă să-şi ordoneze gândurile. Se vedea în faţa mesei din cabinet, rânduind fişe, ca imediat să apară figura congestionată a prim-pretorului, aplecat peste masă, cu paharul în mină.

În aceeaşi clipă, Ifrimescu spuse:

— E un fugit de sub escortă.

Cuvintele răsunară cu o stranie claritate în aerul curat al dimineţii.

Aştepta ca medicul să replice. Acesta tăcea, încăpăţânat.

— I-acolo şi colonelul de jandarmi, Vasilescu-Dragu.

„Pe ăsta de ce naiba l-o mai fi chemând şi Dragii? se întrebă medicul. Pe mine Moga-Predescu". Luă hotărârea să renunţe la ultimul din nume. „Să rămână Moga, simplu. Scap şi de liniuţă", zâmbi el. Se linişti întrucâtva.

Au cotit. Borna era în faţă. Caii au sforăit neliniştiţi, speriaţi. Ifrimescu a înţeles, căci cu aceeaşi surprinzătoare uşurinţă sări şi-i legă de-un copac, vorbindu-le cu glas scăzut, mângâietor.

— Mergem pe jos. Nu mai avem mult. Au simţit că e un cadavru în apropiere. Caii-s nervoşi, sensibili...

Capitolul VII

„OMUL N-A FOST ÎMPUŞCAT AICI..."

1.

Doctorul Valoriu Moga n-a văzut decât cadavrul. Şi-a dat seama că, din momentul când Ifrimescu i-a pomenit de un scăpat de sub escortă, îl minase o curiozitate stranie spre locul unde zăcea omul împuşcat.

Nu fusese cu nimic acoperit. Zăcea cu faţa adânc cufundată în iarba umedă. Îţi venea să crezi că a găsit

vreun izvor ascuns, dorit cu înverşunare. S-a târât spre ei din răsputeri şi acum bea în neştire, adânc, din ce în ce mai adânc. Un braţ îi era întins lateral. Degetele diforme, chircite. Era braţul drept. Celălalt braţ îl îndoise sub piept, cu palma deschisă, înspre pământ. „S-a târât”, îşi spuse. Sub genunchi adunase un maldăr de crengi şi frunze uscate, ca şi cum bocancii grei, cu tălpi de lemn, ar fi greblat. „Omul, şi-a imaginat medicul, s-a târât până la epuizare, să scape. Iubea viaţa”.

Hainele ponosite, părul tuns scurt, în trepte neregulate, contrastau tulburător cu decorul strălucitor, ca fermecat, plin încă de viaţă, al pădurii, cu frunzişurile de-o duioasă policromie a copacilor. Moartea părea nefirească. Răsturna echilibrul. Medicul rămase pe gânduri…

Colonelul, pe care nici nu-l zărise, se apropie, înalt, subţire şi foarte palid. Au făcut cunoştinţă. Medicul simţi cu neînvinsă reţinere şi teamă mina mică, neaşteptat de vin joasă a colonelului.

— Vă aşteptam. Sper că domnul prim-pretor v-a pus în curent.

Medicul ridică privirea. Rosti:

— Aproximativ.

— Nu-i nimic. Avem tot timpul să ne edificăm. Putem începe. Dacă aveţi nevoie de ajutoare, vă stau la dispoziţie oamenii mei. Bretoteanu, Călăi

— Ordonaţi!

Subofiţerii răsăriseră, cum avu impresia medicul, din pământ. Cel scund, cu ţinută mai degrabă de ofiţer, după cum era îmbrăcat, repetă:

— Ordonaţi, dom’colonel!

— Ştiţi voi ce-ar trebui să ordon! mai ales tu, Călă. Sunteţi la dispoziţia domnului doctor!

— ’nţeles! Să trăiţi!

„Ciudat nume”, constată medicul.

Le ceru să se retragă, până când îi va chema el.

„Fugit de sub escortă, medită Valeriu Moga, ori fugit din viaţă? Cum ar fi mai exact spus? Incorect gramatical, observă. Nimic nu poate fi mai exact. Exact, şi-atât! Rotund, ca un superlativ”.

Mortul n-avea urme de glonţ în spate. Începând să cerceteze potrivit obiceiului său, Valeriu Moga formula deja constatările de trecut în document. Murmură:

— O urmă de glonţ, la ceafă. Dar nu de intrare a cartuşului, cum ar fi de aşteptat, ci de ieşire.

2.

Instinctiv şi-a dat seama că *se* întâmplă, că s-a întâmplat într-adevăr ceva groaznic. Şi-aruncă fulgerător, cu sentimentul că e la rândul lui încolţit, privirea împrejur. Colonelul fuma, aţintindu-l. Prezenţa, personală, a şefului jandarmeriei, participant rar la astfel de operaţiuni, sublinia neobişnuitul cazului.

— Ifrimescu ar trebui să mă secundeze. Unde s-a pitit? A, probabil vomează undeva, presupuse medicul.

„Omul este împuşcat din faţă. Nu din spate. Aşadar, încheie medicul, nu a fugit. Dar e imposibil pe-o astfel de distanţă, în urma unei asemenea. răni. Murise desigur instantaneu”. Murmură din nou:

— Are un trup uşor, extrem, de slăbit.

Frivi cu o amară senzaţie de gol interior faţa senină, destinsă, a celui împuşcat. Se convinse din nou că n-a avut niciodată vocaţie de medic. Nu reuşea să examineze moartea cu sânge rece, ca pe un fenomen exterior lui, depărtat, ca pe un caz, urmare logică a pătrunderii unui glonţ, a unui cuţit, ca pe un terminus al unui proces vital… „moritur”… „Cazurile” nu-i stârneau interesul. Şi-şi detestă în clipa aceea nu numai meseria, şi-n primul rând nu meseria, ci indiferenţa şi apatia de până atunci, veşnicele pendulări, laşitatea acceptată ca formulă. îl asedia din nou teama, înclina, ca preţ pentru tihna lui, spre supunere şi îngăduinţă.

„Atunci cum de seamăn cu bunicul? Nu seamăn nici lui tata. Mă aflu în faţa unei crime. Asasinat. Poate premeditat”.

Inima începu să-i bată puternic.

— Urme de arsuri pe gât. Pe cămaşă, sânge închegat. Dar ce piept îngust, chinuit, scofâlcit. Lipsă de alimentaţie. Glonţul a fost tras de la cel mult două palme…

Avu senzaţia, aproape materială, că îl scrutează doi ochi. Privi în sus. Mult aplecat peste el, urmărind tot ceea ce făcea, încremenise Alexandra Călă. Ochii li s-au întâlnit. îl impresionară neplăcut ochii verzi, tulburi, ca încărcaţi, ai plutonierului. Se putea citi teamă, alături de-o poruncă mută, în felul cum îl fixa pe medic.

Acesta rosti şoptit:

— E cât se poate de clar. îl puteţi lua.

Plutonierii l-au apucat şi l-au dus spre furgonul tras la marginea poienii. Medicul făcu doi-trei paşi, copleşit, fără să mai arunce nimănui vreo privire, îşi rememoră, dornic să fixeze frazele trainic în memorie. Să nu uite cumva, cum avea obiceiul, când mintal formula curgător, plastic, iar în faţa hârtiei se chinuia să stoarcă vorbele, încăpăţânate să se zăvorească.

„Nu trebuie să fii deosebit de perspicace. Unele deducţii se impun de la sine. Dacă privesc încă o dată locul pe care a zăcut cel ucis, două lucruri mă surprind prin ciudăţenia lor. Întâi, dâra, urmele lăsate de bocanci. Sunt prea lungi, exagerat de lungi, împuşcat în gât, sub omuşor, glonţul a pătruns oblic, sfărâmând occipitalul. Nu se putea, imposibil şi absurd, să se târască atât de mult şi atât de vai, da, atât de drept. Ergo: nu s-a târât. Imposibil şi absurd. A fost târât. Aşa se explică grămăjoarele da crenguţe şi foi uscate strânse de bocanci. Să vedem. Ceva la care m-am gândit insistent. Refac itinerariul, scurt, de unde începe dâra”.

Se aplecă atent, concentrat;

„Absurd. Mă aflu în centrul unei maşinaţiuni, Nici urmă de sânge. Absurd. Omul n-a fost împuşcat aici, în acest loc. Ce mai vor de la mine?”

— Gata, doctore!

Colonelul devenise familiar. O familiaritate cam seacă.

Ifrimescu apăruse la rândul lui. Îşi ştergea colţul gurii cu batista. Interveni:

— Domnule colonel, încăpem toţi trei în cabrioletă. Să încheiem procesul-verbal la mine acasă. Am tot ce-mi trebuie la îndemână – formulare, cerneală, până şi sigiliu. E mai comod şi apoi simţim cu toţii, nu-i aşa, necesitatea unei destinderi.

— Sunteţi foarte amabil, domnule prim-pretor. Din nefericire am. mult de lucru, domnilor, foarte mult.

Părea subit înseninat. Întârzierea cu care doctorul procedase îl neliniştise. Respiră uşurat, când îi văzu pe plutonieri acoperind cadavrul, întins în furgon. În sfârşit, izbutise.

— Foarte mult, şi numai eu ştiu cât regret că nu mă pot folosi de invitaţie. M-aş reculege şi eu.

„O să o chem chiar deseară”, îşi propuse Vasilescu-Dragu. Oboseala fizică îi împrumuta de obicei avânturi senzuale, nimic nepărându-i mai reconfortant, după o muncă încordată, ca un trup docil de femeie somnoroasă.

— Vă rog, insist, domnule colonel.

— V-aş fi recunoscător dacă m-aţi înţelege, replică Vasilescu-Dragu, ceremonios. Încheiem procesul-verbal aici. De altfel, ciorna e gata. Aşteptăm numai verdictul medicului.

— Verdictul meu, şopti medicul.

— Şi vă veţi simţi şi dumneavoastră mai bine. Spectacolul la care aţi asistat n-a fost din cale-afară de amuzant. Doctorul, cel puţin, mi-a părut de-a dreptul emoţionat.

— Recunosc, făcu medicul. Nu vă înşelaţi.

— Ei, atunci să procedăm la…

— E, dacă îmi permiteţi, domnule colonel, un caz ciudat.

— Ce vrei să spui, doctore? în felul lui, fiecare caz este ciudat. Orice pe lume poate fi socotit ciudat. Aci, un deţinut politic încearcă să fugă de sub escortă. E somat de trei ori. Nu se supune. N-ai încotro, îl împuşti. În limbaj consacrat se defineşte asta ca „omor scuzabil” – altceva nimic.

Colonelul se impacienta. îl cercetă încruntat şi dispreţuitor pe Valeriu Moga.

— Poate nu vi s-a raportat exact, domnule colonel.

— Cuum?

Întrebarea prelungită îl uimi pe medic. Colonelul prelungise vocala, stâlcind-o. „Devine cazon”, observă Moga. Ifrimescu, tăcut, părea prins într-o menghine.

— Vedeţi, eu aşa cred. Aţi fost informat eronat.

— Eu? Domnule doctor…

— O să vă explic. Omul a fost împuşcat din faţă, de foarte aproape. Arsurile o dovedesc. Cincisprezece – douăzeci de centimeri. Nu metri, accentua medicul. Centimetri. Omul a sucombat instantaneu. Timpul? Acum patru-cinci ore. Poziţia în care l-am găsit, aţi putut băga de seamă, e absolut nefirească. Dârele… dar mai ales nicio urmă de sânge, când a fost atinsă carotida… niciun fir de iarbă, o frunză măcar. Înscenarea e stângace. Stărui în a susţine c-aţi fost indus în eroare.

— Doctore!

— Nu cred că acesta e locul unde a fost împuşcat…

Ifrimescu amuţise. Îl privea speriat pe colonel. Acesta ridică vocea:

— Stai, doctore. Aici sunt doi oameni, i-o tăie colonelul. Subalternii mei. Militari. Consemne aspre. Ei l-au escortat. A încercat să fugă. L-au somat.

— Totuşi…

— Ei nu mă pot minţi.

Medicul replică, încercând să-l convingă. În acelaşi timp îşi dădea seama că o face zadarnic. Colonelul nu voia să accepte evidenţa. Ideea premeditării îi trecu din nou prin minte.

— Să zicem că eu pot greşi. Că pot minţi. Poate să aibă oamenii dumneavoastră dreptate. Eu mă îndoiesc. Cadavrul încă este aici. Au rămas intacte urmele pe pământ. Nu aveţi încredere în concluziile mele? Să apelăm ia un al doilea medic. De pildă, la medicul din Turnişor. E om priceput, mai experimentat, mai în vârstă…

Colonelul nu-l lăsă nici de astă dată să termine:

— N-avem timp… Mata poate dispui de marfa asta din belşug. Eu nu am. Şi nici nu-mi stă în caracter să tărăgănez o afacere care e cât se poate de limpede. Vă rog să încheiaţi procesul-verbal de expertiză medico-legală. Să dăm drumul oamenilor. Au misiuni de îndeplinit, nu-i pot încurca în aeţibilduri, iertaţi-mă. S-a tras de la un metru, zece, sau de la un kilometru. Ce importanţă are asta?

— În acest caz…

Vasilescu-Dragu urmă tăios, autoritar, niţel retoric:

— Suntem în război, domnilor. Ne-am angajat să îndeplinim o sfântă misiune. Vă pot comunica, na aproximativ ca domnul Ifrimescu. Bineînţeles, confidenţial. Omul acesta era un agent comunist, deosebit de periculos. Sper că sunteţi în perfectă cunoştinţă de cauză ce înseamnă, în circumstanţele de azi, un comunist.

Medicul nu răspunse imediat. I se păru că tocmai în acest caz reuşea să amâne. Ocolise întotdeauna, cu dibăcie, ferindu-se, discuţiile pe teme politice.

— În acest caz, opinie medicul, totul e de competenţa justiţiei militare.

— Ce vorbeşti dumneata? Care justiţie militară? Nu se înţelege oare că erau escortaţi… era escortat? se

corectă colonelul, fulgerându-l din ochi, exasperai de împotrivirea de neînţeles a medicului, încheiaţi actul!

Medicul tresări. Ce să mai adauge? Se simţi din nou împresurat, ca-ntr-o plasă iscusit aşezată, în mrejele absurdului. I se ordona, mai răspicat ca oricând, să se supună acelei forţe ascunse.

4

„Imposibil, absurd, murmură el, în timp ce-şi nota, cântărind ce avea de făcut pentru viitor. Colonelul dictează, pe un ton jignitor, metalic, cu răceală, date personale despre un om: Victor Turcu, deţinut politic, fost în închisoarea din A, transferat în lagărul N… în timpul transportului… tentativa… Trebuie să găsesc o cale de ieşire. Să fiu calm, îmi poruncesc cum niciodată nu mi-am poruncit… Cum să-l înduplec pe acest colonel uscăţiv?”

Conchise că e zadarnic. Nu-l va convinge. De astă dată, logica – evident ca o axiomă – în momentul de faţă nu lasă loc unui compromis. „Dacă cedez, sunt eu însumi complice…” Ce consecinţe ar urma în cazul că s-ar opune? calcula lucid medicul, în timp ce se surprindea interesat de figura prea puţin imprudentă ca inteligenţă a prietenului său Ixrimescu. El va care, în ultima instanţă, o supraexpertiză. A scris exact ce constatase. Colonelul aproape i-a smuls hârtia şi a parcurs-o, ţinând-o depărtată de ochi.

„Început de prezbiţie, constată profesional Moga. Semne de îmbătrânire”.

Colonelul a întârziat asupra formulărilor medicului. La marginea poienii, plutonierii, ca nişte stane de piatră, vegheau, cu spatele spre furgonul militar. Caii greoi, cu coame lăţoase, îşi aplecaseră boturile în pământ.

— Altfel, doctore. Nu se poate, rosti în cele din urmă colonelul, surprinzător de moale. Ne aflăm beleaua. Una şi cu una fac două. Se poate, şopti el, să ai dreptate. Ne apasă, adăugă el ca dezolat, interese superioare ne impun

ca afacerea să fie grabnic încheiată. În sensul în care eu însumi am primit instrucţiuni. Am aşteptat, înţelegând ezitările dumitale. Ori e imposibil să pertractez. Vă cer doar să înţelegeţi. N-a fost, aţi avut dreptate, împuşcat chiar aici. A fost rănit şi adus aici, unde a sucombat…

Colonelul îşi reveni, conştient că a greşit. Tăcu brusc şi aşteptă.

Medicul părea de piatră. Pe figura lui nu se putea citi nimic din ceea ce îl frământa.

— Sângele, sângele… murmură el. Ce rost mai are?

Colonelul îi înapoie hârtia. Medicul o îndoi, o netezi, maşinal şi preocupat, o băgă în buzunarul hainei… Observase că ciorna era iscălită şi sigilată gata, aşteptând numai semnătura sa. „Am auzit, îşi aduse el aminte, că pe asemenea documente se semna indescifrabil, de regulă”.

Nu va semna. N-au ce-i face. Inexplicabilă pentru moment, convingerea că e de neatins îl îndârji.

— Colonelul îl întrebă din ochi. În acel moment, ochii medicului exprimau o atât de mare convingere şi linişte, încât renunţă. Fu, spre propria sa uimire, furios nu pe acest bărbat butucănos, greu de urnit, cât pe prim-pretorul Ifrimescu. Făcu un semn spre cei doi oameni ai săi:

1 Puteţi acoperi cadavrul. Duceţi-l la morga spitalului militar. Bretoteanule, ai tu grijă. Şi în gând se decise să apeleze la serviciile doctorului Dumitrache. Avu o tresărire, nemulţumit. Plutonier Călă, tu vii cu mine… Cheamă şoferul.

Ifrimescu făcu un pas în calea colonelului.

— Domnule Vasilescu-Dragu, domnule colonel. Vă rog, găsim noi o soluţie. Valeriule, imploră el…

Colonelul se răsuci fără veste. Făcu un gest plic –, tisit.

— Domnilor, îmi pare nespus de rău. M-am înşelat. Am crezut că înainte de toate sunteţi buni români. A încercat să dispară un nemernic, un comunist…

„A şi dispărut, „gândi medicul.

— Iar dumneavoastră dresaţi precese-verbale echivoce. Le consider nedemne… Regret mult de tot. Domnule doctor, reflectează, te sfătuiesc… Ţi 1 s-a încredinţat o misiune de seamă, delicată… regi et… poate vei deveni mai rezonabil.

— Cu neputinţă, domnule colonel, se rugă Ifri” mescu, îngăduiţi o clipă…

Medicul se posomorî. Nu schiţă nici un-gest. Părea de piatră.

— Suntem în război, doctore. Să Ţii bine minte acest lucru!

Maşina dudui. Ţeava de eşapament împrăştia frunzişul.

Colonelul se urcă. Trânti portiera, prinzându-şi mantaua. Mânios îl apostrofă pe şofer:

— Dă-i viteză!

5.

Ifrimescu îşi îngădui să se înfurie abia când se văzură pe drumul îngust şi moale, ocolind pădurea. Ceaţa de dimineaţă se ridicase.

Izbucni: =

— Ce mi-ai făcut, domnule? Ce-ţi era atât de greu? Nu ţi-ai călcat niciodată pe inimă? Se răsturna lumea? Tăcerea de piatră a medicului îi biciuia nervii: Habar n-ai pe ce lume trăieşti, doctore! Cu capu-n nori, amice! Nu eşti bun, ai dreptate, pentru asta. Şi numai eu sunt vinovat. Iar eu am tăcut ca un prost tot timpul. Ai reuşit să mă… m-ai uluit! Nemaipomenit! Ce să spun!? Nu ştii cine-i Vasilescu-Dragu! Mi-am adus aminte abia acum. Fost comisar regal, spiţă de soi, domnule! L-ai văzut! Nu: de florile mărului, drăguţă, i se încredinţează tocmai lui o asemenea treabă. Păi, află, omule, că n-o să ne fie moale. Acum, o., să-mi sară în cap prefectul, colonelul Picanu. Alt tartor de cazarmă. Dragu e cel puţin mai. pizelat.

Prefectul, i-un obian. Oi să: mă frece… n-o „şăr-mi: vină, la îndemână, uhu! Ei, acum o să-ţi dau: drumul negreşit fost un tont, de neiertat. Hai să bem baremi. Altfel plesnesc.

Îndrugă ceva de neînţeles, bombăni cât ţinu drumul, pornindu-se pe înjurături adresate cailor. Trase de hăţuri, oprind lângă scară iarăşi la „Salcia supărată”.

Intrară amândoi tăcuţi. Ifrimescu nervos, medicul împăcat şi liniştit.

— Dă-ne ceva tare, nea Stanică, ceru medicul.

— Pe loc, domnule doctor.

— Cum stă soţia cu ochii? îl întrebă Valeriu Moga. I-aţi cumpărat medicamentele prescrise?

— Se vaită, ca muierile.

— Trec s-o examinez, se oferi medicul.

Se reîntoarse posomorât. Pretorul continua să bea. L-a rugat să-l ducă acasă. Ifrimescu a plătit şi a mai cerut o sticlă. Se îmblânzise. Chiar lăcrima, înduioşat de propria-i situaţie. Era în starea aceea de beţie când te împaci cu toate şi nu-ţi pasă. Nemulţumirile nu-l mai înţepau dureros. Conducea, cu toate acestea, cu îndemânare şi îndruga nestingherit:

— Dracu’ să-i pieptene! Acum sunt, cum se spune pe-aici, necesitat la liceu. Au comis o boroboaţă pe cinste, lua-i-ar naiba. S-o dezlege ei, cu directorul, că şi-aşa-s nişte înţepaţi! auzi, elevii le-au pus zahăr sau nisip, ori sare, dracu’ mai ştie, în benzina nemţilor. Necuratul i-a împins. Cică de ce se spală dimineaţa în curte, în pielea goală şi se mai şi urinează! E drept, recunoscu Ifrimescu, sunt cam nepoliticoşi. Nici mie nu-mi plac. Eu sunt filofrancez, ce să-i faci, educaţia! Cam scârbos, cred şi eu. Se urinau lângă gard. Treceau femei, copii… Se vedea totul prin grilaj. Şfichiui cu biciul o crenguţă ce atârna peste drum. Nici cinci zile nu-s de când un marinar, în concediu, i-a bătut măr pe doi din ei, la ea sină. Pramatia, rosti el admirativ, c-o sticlă de bere, goală. Lumea zicea că nu era mai mare

decât un dop. Un metru şi cincizeci. Altfel nu te ia la armată. Şi ăia, nişte nemţoi cât prăjina. Descurcă-te, doctore. Ochii-i sclipeau, uleioşi: Gândeşte-te, doctore. Poate revii asupra hotărârii! Dăm de la dumneata telefon la legiune. Colonelul n-a ajuns încă. Sunt raţiuni de stat. Te fac om, doctore. Trăieşti în lună, pe cinstea mea…

Părea deznădăjduit. Tăcu, silindu-se să se concentreze asupra unui gând. I se citea pe obrazul îmboţit, congestionat de băutură, ca topit în sânge, efortul de-a se dezmetici măcar pentru o clipă. I se păru. că a găsit un argument şi se străduia să nu-l piardă.

— S-ar putea sugera că simpatizez cu ăia.

— Aiurezi, făcu. abia auzit medicul.

— Nu? Doar la ţii parte.

— Partea cui? A unui mort? Cu". ce i-aş folosi?

Ifrimescu se zburli:

— Cu adevărat, zic. Eşti sărit! Spun una, mata alta!

— Şi ce-ţi pasă?

— Omule, nu eu te-am numit?

— Nu mă poate convinge nici asta.

N-au mai vorbit. Medicul îl invită la o cafea. Ifrimescu refuză. Se înduplecă totuşi. Au intrat în cabinet. Ifrimescu scoase la iveală sticla luată de la han. Valeriu Moga nu refuză paharul. Îi arătă prim-pretorului pendula din perete. Atârna verticală, nemişcată, inertă.

— Ce-i cu ea? De ce n-o repari?

— E un soi de „memento" prietene… Găei. şi eu sufăr de inerţie. Cui să-i iau parte? Oficialilor, adică domnului colonel şi ţie, care erai-gata să semnezi? Aţi vrut s-acoperiţi, cu bună ştiinţă, o crimă. Mi-e imposibil. Să iau partea celui întins pefrunzele uscate, pe marginea drumului de pădure? Mi s-a spus că-i comunist şi fugit de sub escortă. Ca medic-legist, concluziile sunt altele. N-a fugit de sub escortă. Părtinirea făţişă a celui ucis, din acest punct de vedere, e: incomodă. Mipaduce învinuirea unei

participări de idei, cică. O apărare, susţineţi, a ceea ce urmărea defunctul. Eu nu pricep comunismul, dragul meu. Şi, în cazul de faţă, nu asasinarea unor concepţii, căci aşa ceva e imposibil, ci muşamalizarea unui asasinat mi s-a cerut.

— E rândul meu să observ că aiurezi.

— Nu te preface. Ori poate nu ai aflat nimic. Ajung şi acolo. Aşadar, ideile nu se pot ucide odată cu omul. Tentativa a eşuat. Cu stângăcie s-a înscenat un „— omor scuzabil”. Pentru prima dată nu mai pot da înapoi. Una din alternative: adevărul sau minciuna. Tu ce zici?

— Păi, adevărul, făcu încurcat Ifrimescu.

— Au vrut să te amestece şi pe tine, Tu, grăbit: ai promis, cucerit de diplomaţia subţire, zici tu, eu zic cazonă, degradantă a acelui colonel. Iar eu îţi spun ceva. Am auzit şi eu împuşcătura. Ştiu c-au fost doi. Unul a reuşit să fugă. Ai înţeles? Eii mă apăr cu regulamentul în mină. Dar tu cu ce te aperi? Te-ai vârât orbeşte în murdăria asta.

Ifrimescu îngăimă, copleşit:

— Mă duc, dragă doctore. M-am născut în zodie. proastă.

„Ieşi grăbit… – –

Medical, rămas singur, se gândi multă vreme dacă omul acela tânăr, de astă-noapte, n-a fost cumva celălalt, cel rămas viu. Între împuşcăturile, distinct auzite, şi bătaia timidă în fereastră trecuse un ceas, dacă nu mai bine…

A treia zi primi un ordin urgent. Fu concentrat şi trimis pe front. Înainte de a pleca, Ifrimescu l-a anunţat că şi el a fost mutat în Oltenia. Se plângea doar că plasa în care l-au numit n-avea cinstea să fie condusă de un prim-preior, ci de un simplu pretor.

6.

Colonelul luă, măsuri energice. Nu cu aerul că e grăbit, ci metodic. Lascu şi Dinu, avansaţi plutonieri, au

fost vărsaţi unui regiment de infanterie, care se îmbarca pentru prima linie. La două săptămâni, Bretoteanu îşi încarcă gospodăria, copiii, într-un-vagon de marfă. Pleca şi el. Se liniştea numai: cu ideea că e mutat în Banat, departe de front. Se declară mulţumit. Mai puţin mulţumit se declară nea Stănică „hangiul. Clădirea i-a fost pur şi simplu rechiziţionată ca magazie şi cvartir. Seara se auzeau cântând, în sala hanului, nemţii veniţi să construiască fortificaţiile în munţi. Nea Stănică obţinu remiza unui restaurant lângă Filiaşi.

În oraş circula tot mai insistent zvonul că doamna Adela, după, câteva vizite acasă ta, colonel, plecase cu acesta, în concediu, la Bucureşti. Doctorul Dumitrache înlocuise marele policandru din salon cu o lustră metalică. Lustra avea şapte becuri. Din ce onomie”, Medicul aprindea numai două.

Şeful gării a fost omis. Cu lux de amănunte îi făcu pe bunii săi prieteni să se înfioreze povestindu-le ce noapte a fost aceea cinci a trebuit să oprească vagonul 214 805. Nea Stanică Iliescu nu s-a abţinut şi, în faţa domnului Raica, l-a blestemat pe colonel, bănuind că toate se întâmplă din cauza acelor jandarmi. Au împuşcat un om în pivniţă şi, ca să-i închidă gura, i-au rechiziţionat „Salcia supărată”. I s-a dat dreptate. Şeful gării observase:

— N-o să reuşească să-nchidă gura tuturor. Poţi tăia un copac din pădure, fără să răsune toată pădurea? întreabă-i pe brigadierii silvici… Hai, domnu’ Stănică, mai rămâneţi. Fac eu cinste. Şi-aşa lichidaţi prăvălia.

Numai despre plutonierul Alexandru Călă nu se ştiu nimic un timp…

Capitolul I
NU POATE FI ALTFEL, DECÂT AŞA

1.

— Hai să mergem mai departe, propuse Constantin.

Se ridicară şi deodată, Constantin, privind în ochii

prietenului său, întrebă:

— Ţii minte câte cartuşe aveai atunci la tine?

— Tin, răspunse Ilarie. Optzeci şi trei.

— Câte?

— Optzeci şi trei. Aveam puşcă Z.B. 40 642. Seria E.

— Măi, al dracului. Bine le mai ţii minte.

Ilarie tăcu. Îi făcu semn şi tovarăşului său să nu mai vorbească. Constantin îl înţelese. Nu vorbiră o bună bucată de drum. Înaintau anevoie prin troiene. Drumul era astupat de adevărate dealuri de omăt. Nu i se mai cunoşteau marginile. Vântul îngrămădise mormane peste tufişuri. Câte o crenguţă rămăsese neagră, uscată, ca un deget, închircită ca de frig, în afară. Îi aminteau lui Constantin de nopţile de iarnă în celula îngheţată, când trezindu-se în tăcerea adâncă, îngrozitoare, întâlnită şi trăită numai în închisori, simţea că i-au îngheţat umerii; îşi trăgea atunci, fără folos, pătura, care mirosea a muced, peste cap. Acum, întâlnind crenguţele singuratice, înţepenite de frig, cu măduva îngheţată, îi venea să le acopere cu zăpadă.

Un fag uriaş, în stânga drumului, sta până aproape de coroană astupat cu un guler de zăpadă. Cum veghea, enorm, cu crengi protector desfăcute larg, ai fi zis că-i apără pe ceilalţi copaci de năvala albă, înăbuşitoare.

Trecură înainte, apropiindu-se de partea de drum acoperită de bolta crengilor, unde zăpada era mai mică. Aşa cum se vedea, părea că pe deasupra drumului copacii se îmbrăţişează, să le fie mai cald.

— Şi n-are de gând să se oprească, spuse Ilarie. îi făcu semn lui Constantin să se apropie. De-aici, arătă el, până la casa pădurarului sunt ca la şase kilometri. Între tulpinile astea îngemănate trebuie să fie o cărăruşă.

— N-ai uitat?

— Nu, n-am uitat nimic. Numai că acum trebuie să ne despărţim. Ninsoarea o să contenească, iar noi cată să ne

apropiem din două laturi către casă. Se răzgândi: Să mai mergem. Mai este un drum, adică o cărare.

Trecură înainte. Acolo, sub boltă, zăpada era mai îndesată. Prinsese o pojghiţă, care-l ţinea deasupra. Nu ceda decât dacă te opreai. Întâi se scufunda călcâiul, apoi toată talpa.

Erau aproape să iasă de sub boltă, să treacă de curmătura drumului, ce urca pe nesimţite, când se auziră una după alta două împuşcături. Constantin se răsuci spre Ilarie.

— Gata. E semnalul.

Apoi o pârâitură…

Ilarie nu tresări. Făcu un gest de negaţie. Zăpada continua să cadă – „Vremea se muiase însă şi el, căjciila i se trezise vechea suspiciune şi cunoaştere a vieţii de sihăstrie, nu se grăbea. Fulgii mari, ca nişte bucăţele de vată, se răreau. El vedea bine. îi şopti lui Constantin:

— Nu-i semnalul.

— Trebuie să vie şi-al treilea!

— Cum, nu-i?

— Auzi?

— Nu. Asta-i serie de automat, nu armă de vânătoare. Pârâie!

— Da, aşa-i, recunoscu Constantin.

— Arma are două ţevi. Bubuie, nu meliţează. Trebuie iar încărcată pentru al treilea glonţ. Aşa că în loc de trei, sunt cinci împuşcături… Două de vânătoare, trei de pistol-mi tralieră

2.

Călă se întoarse în acel moment spre fereastră. Zări ţeava armei şi ghici totul. Sări într-o parte, târând masa după el. Soba se răsturnă. Glontele nu-i atinse. Se retrase cu spatele spre uşă şi o întredeschise. Ţeava armei apăru în deschizătură. Se întâmplă atunci ceva neprevăzut. Sigur pe el, Samoilă. zbmă. Ca imediat să alunece. În cădere

apăsă pe trăgaciul celei de-a doua ţevi. Călă apucă automatul; şi, sălbatic, urlă, ca în beţia de la „Salcia supărată”:

— Vrei să scapi? Descărcă automatul. Exact trei cartuşe. Serie de trei cartuşe! Foc!

11 apucă de mâini pe Samoilă şi-l târî spre pivniţă.

— Să-ţi mai dau doi tovarăşi lipsă!

Îl târî prin zăpadă până la scările ce coborau în pivniţă. Liniştit, tacticos, hotărât să nu mai facă greşeli ca atunci, de mult, descuie alintând lacătul. Băuse îndeajuns ca să nu simtă răceala fierului. Deschise uşa pivniţei.

— Vă aduc un tovarăş. Să nu fiţi singuri. Pe domnul caporal Samoilă Dragoman. Hai, puişorilor, la judecată. Credeţi că eu nu ştiu osândi la moarte. Pe câţi nu i-am liniştit eu? O să-l liniştesc eu şi pe Teolog. Măcar că-i colonel. Crede că uit ce mi-a făcut. Iar sunt ce-am fost odată. Vă ştiu eu unde v-aţi aşezat. Eu v-am aşezat. Faceţi-vă cruce – Uite, am să trag aşa…

Apăsă pe gheara de metal. Se auzi un ţăcănit, încărcătorul se golise.

Călă încremeni, înspăimântat. În pivniţa veche, în care dansase acel dans nebunesc cu ani înainte, nu era nimeni, nimeni decât el şi cadavrul lui Dragoman, aşezat frânt, cu trupul pe scări şi capul desfigurat, atârnând pe ultima treaptă.

Ostaticii scăpaseră, dar Călă n-avea de unde şti pe unde, căci nu cunoştea că mai există săpată o ieşire.

Îl trase pe Samoilă în pivniţă. Urcă treptele şi schimbă încărcătorul. Şi-aduse aminte de povestea lui Tatomir cu acel haiduc.

„Am să ucid lumea!”

Începuse din nou să cadă ninsoare, multă, ca la un sfârşit de lume.

— S-ajung la drum cât mai repede, să fug! Nu mă iartă, nu!

Se reîntoarse lângă Samoilă. îl scotoci prin buzunare. Găsi la el şase mii de lei, în hârtii de cinci sute. Nu-i lăsă nici pachetul de ţigări. Buimăcit, aprinse una, apoi smulse şi restul de hârtii din buzunar. Între ele pipăi mulţumit scoarţele buletinului de identitate.

— Cine ştie… Mă împuşcă Teologul, dacă află…

Judeca febril, lucid. Reintră în casă. Bău cât rachiu mai rămăsese. Îşi îmbrăcă scurta, stinse focul şi închise uşa. În clipa când intră în pădure, auzi distinct trei focuri de armă. Erau atât de neaşteptate, încât nu reuşi să stabilească din ce parte vin… Părea că vin de pretutindeni. Îşi stăpâni cu greu un icnet de deznădejde. „Oare nu mi se năzare? se întrebă el. Lumea…”

Îşi dorise ninsoarea să poată fugi ca să nu fie văzut. Acum el nu reuşea să vadă pe unde ar izbuti s-o facă.

În tăcerea nefirească a pădurii îi reveni obsedant refrenul acelui cântec obscen…

„*Tirai*, *Urai*, *hopai*, *hop*, *hop*, *hop*…”

Întocmai ca ia „Salcia supărată”.

8.

Constantin nu stărui mult timp asupra gândului care-i trecea prin minte, privind spatele lat al prietenului său, legănându-se în mers. Şi acest gând nu-l preocupă decât o frântură de clipă, ca o lucire neaşteptată la o fereastră. Anume că mersul lui Ilarie sublinia subita reîntoarcere a acestuia la vechea sa postură de braconier. Părea că trupul vânjos, încordat îşi aduna prin fiecare fibră forţa în pândă.

Era masiv, dar, păşea uşor, prelins, încât până şi legănarea umerilor aducea mai curând cu o mişcare lină, învăluitoare, pe care numai muşchii încordaţi de felină o pot face atât de stăruitoare şi egală. Fu, convins că Ilarie vede şi aude totul, că alături de Ilarie pe el anume nu-l poate ameninţa niciun pericol. Se simţi pentru moment liniştit şi senin.

Sentimentul nu dură mult. Se gândi mai intens la

ceea că va reţine pentru viitor din această vânăţoare. Căci, ar fi fost ideală păstrarea tăcerii solemne a pădurii, fără intervenţia violentă a ţăcănitului armei., Potrivit ar fi fost, fiind vorba de capturarea unui vânat viu, să se fi dat prioritate capcanelor.

FI dorea să ştie, şi se miră şi imediat îi păru rău că nu i-a comunicat acest lucru lui Ilarie. Dacă i l-ar fi comunicat, tovarăşul său de vânătoare ar fi poate, mai prudent. Constantin voia să afle de la Călă, singurul om rămas în viaţă, care a asistat la acea funestă, ceremonie: unde a fost îngropat Victor Turca?

…

— Şi nu mai, avea, vreme s-o facă. Ilarie s-a întors spre el şi i-a făcut semn să o ia pe cărăruia abia ghicită, ce suia, din drum, iar Ilarie lunecă, căci mersul lui semăna cu o alunecare, mai departe, în zăpadă, până ia. genunchi, spre dreapta, pe după copaci.

Urma să „se „reîntâlnească lângă, îngrăditura, de deasupra casei pădurarului. Ninşoarea da semne de slăbire. Un miros vag de fum şi răşină îi înţepă nările. Avea de umblat încă patru sau cinci kilometri „dacă unităţile de măsură „eminamente plane, să amuză, ¡el „la această remarcă „se potrivesc. râpiioc, costişelor, repezi, văgăupilor… pripoarelor. t din inima muntelui. Centrolă ceasul.

— Trecuseră mai bine de patru ceasuri de când au părăsit Bistra. Îşi imagină itinerariul posibil al fiecăruia dintre eroii acestei stranii întâmplări, înzestrată cu darul de a reuni, printr-o ciudată evoluţie a destinului, fiecăruia, istoria începută în vagonul de marfă 214 805. Numărul acesta nu l-a uitat niciodată. Dacă întâmplător şi întâlnea în vreun act, sau înscris pe vreun dosar, tresărea şi devenea atent. Prinsese obiceiul de-a urmări prin gări şi depouri cifrele mari, albe, ale tuturor vagoanelor, fie cisterne, fie basculante, fie simple vagoane pe patru roţi,

sau cum se exprimă ceferiştii, pe două osii, cum a fost acela în care s-au căruţat ei între Lunca şi Salcia, pentru a ajunge la „Salcia supărată”.

Multe au rămas, află el, deşi la o examinare minuţioasă mai numeroase sunt lipsurile la apel ale unor amănunte. Copacul melancolic a vegheat, prin minune neatins de furia războiului. Fostul han s-a dărăpănat. Se va construi acolo, în anii ce vor urma, o cabană turistică, aflase Constantin. Vor fixa şi o placă dreptunghiulară: «La „Salcia supărată” a fost ucis mişeleşte muncitorul comunist Victor Turcu, în septembrie 1943». Singură salcia poate reaminti locul. Pivniţa a fost surpată, acoperită cu pământ, din pământ au. izbucnit lăstari de aluni.

Din Bistra au pornit câteva itinerare. Aren Badea. conduce asaltul împotriva cascadei, aşadar la mulţi kilometri de aici, îşi spuse Constantin. Evoluând spre înfrâilgere, sperând în răscumpărare, se îndoaie Samcilă Dragoman. În spital, medicul Moga. Vâleriu şia revenit se pare, pentru că a clipit mărunt din ochi, părându-i-se lui însuşi ciudată poziţia orizontală a unui medic ca el, în spital, obligat să se lase ascultat şi pipăit de un altul. Sunt şanse aici, trebuie să ¡fie. E ca şi cum i s-ar reîntoarce serviciile pe care acest om le-a adus.

4.

Ilarie nu se mai vedea. Şi-l închipui undeva, în partea cealaltă a dâmbului bombat, ca o frunte încăpăţânată şi dură; adulmecând vânatul. S-ajungă sus, cât mai repede, se gândi Constantin, cât mai repede. Ce este cu acele focuri de armă neaşteptate, contrarii semnalului convenit?

Să-l fi ucis Samoilă pe Câia? Sau să fi pierit cei doi ostatici? Gloanţele care au plesnit liniştea ca nişte şfichiuri de bici să fi pus capăt vieţii încă a doi tovarăşi şi să urmeze iar hăituiala aceasta bezmetică? Simţi că-l învăluie o mare căldură şi i-i umedă fruntea. Nu, aşa ceva nu trebuie

îngăduit. Calculă brusc, febril, unde s-a greşit în operaţiunea „Salcia supărată”, al cărei act final urmează să-l aibă ca decor „casa din pădure”. Să fi fost incertitudinea că printre bandiţii din munţi s-ar fi aflat sau nu Alexandru Călă? Dar din moment ce s-a ajuns la certitudine? Să fi expus iarăşi vieţi în ţeava unor arme criminale? Nu era mai bună împresurarea propusă de Aron Badea? Asediul îndelung, rece, nemilos, în care ameninţarea implacabilului final să-i apese şi să-i scoată din minţi pe aceşti exilaţi din lume.

Îşi pipăi neliniştit arma, revenindu-şi. Scopul e ca Alexandru Călă să fie judecat, să nu piară fără urme unele întrebări chinuitoare din mintealui

Constantin. Moartea, actul ca atare, clipa care şi acum răsună în inima lui, moartea lui Victor s-a petrecut de faţă cu un asasin şi un martor. Adică numai ei doi, Constantin şi plutonierul, erau de faţă, atunci când cartuşul „parabellum” i-a retezat viaţa lui Victor. Toţi ceilalţi au venit după. Dacă reconstituirea a avut un absent atunci, aceea a martorului principal, acum ea trebuie neapărat să se repete, dar de faţă cu asasinul, neapărat cu asasinul de faţă.

Capitolul II

…PfiXĂ LA SUFERINŢA, NESPUSA…

1.

Fusese o durere înspăimântătoare, căzută fără veste. Constantin leşină.

Se trezi după un timp. Zăpada continua să cadă. Era o vreme moale, cum se spune. Fulgii erau mari, scămoşaţi. Nu-şi mai simţea mâna dreaptă, amorţită până la umăr. Zăpada era plină de sânge. Avea iluzia că peticuţele albe de zăpadă seamănă a vată.

Căzuse, fără să înţeleagă cum, şi se apucase instinctiv de o rădăcină. Nu reuşi, iar palma i-a fost înhăţată fulgerător de cleştele dinţat al unei capcane.

Sări în picioare. Durerea amorţită îl pătrunse –, necruţător, şi-n spasmul care-i înecă respiraţia, se prăbuşi din nou, culacrimi în ochi. i I

De aici înainte durerea nu-l mai părăsi. Nu-i mai îngădui nicio clipă, fie şi iluzorie, de destindere. I se înfipse în palma dreaptă, de unde mii de ace se răspândeau de-a lungul braţului. Până atunci amorţit, acum, odată cu revenirea tumultuoasă a sângelui, zvâcnindu-i până-n tâmple, îl simţea greu ca pe o rană deschisă. Cea mai neînsemnată mişcare îi întuneca privirea. Lacrimile-i şiroiau. Vedea ea-n ceaţă, ca şi când ar fi stat în faţa unui geam şiroind de ploaie.

Sângele care înroşea omătul îl nelinişti. Cu preţul unei neînchipuite dureri se îndreptă. Cu stânga îşi şterse ochii. Căută o batistă. Să lege cel puţin încheietura mâinii prinse. Aduse arma lângă el. Inutilă arma acum. Pentru ea trebuie două mâini. Izbuti să se răsucească şi să scoată revolverul din toc.

— E îngrozitor, şuieră el, în timp ce pădurea, copacii, cerul se roteau în jurul lui, răsturnându-se fără nicio noimă, ca-ntr-un joc de copii, amestecându-se.

— Ca la „marocco”, îşi spuse. – îşi muşcă buzele până la sânge. Reuşi să introducă un cartuş în ţeava revolverului. Trase piedica.

„Mă aflu în mijlocul pădurii, se gândi el, la cincisprezece kilometri departe de orice aşezare omenească şi e târziu, de bună seamă”.

Se auzi un ticăit, mărunţel.

Era ceasul.

Unsprezece fără un sfert.

Trecuse aşadar un ceas.

În toată pădurea aceasta, fără capăt, rotiţele miri dscule, singurele care n-au încremenit, avtiră darul să-l facă pe Constantin să nu se mai simtă singur. îi porunciră să plece mai departe. îi fu peste putinţă, să nu geamă. Dar

a ceda o dată înseamnă a te supune mereu, îşi aminti el remarca auzită într-un compartiment de tren. Nu va ţipa chiar dacă durerea i-ar scurma oricât de violent în măruntaie. Se gândi la Ilarie, ajuns poate de mult acolo, neliniştit. Îşi încordă toţi nervii spre acest gând…

Porni. Făcu doi paşi. îi veni în minte mica raniţă atârnată în spate. Numai aşa. Poate va descleşia capcana. Palma i se umflase. Degetele se învineţiseră şi inima o auzea măsurându-şi bătăile cu bubuituri ca – de ciocan.

2.

Se făcea că e din nou la primul interogatoriu, îi păstrase, vie amintirea, mai vie poate decât a. tuturor celor. care l-au urmat pe acesta, primul. Nu-şi putuse stăpâni tremurul glasului. I se părea că picioarele, ireal de uşoare, îl duc singure pe coridorul murdar, cu pereţi pătaţi, presărat cu uşi întunecoase şi încăperi, în care se răcnea asurzitor la telefon. Şi ca o crudă ironie, acel miros familiar până la suferinţă, nespusă, de floricele de porumb, strecurat până şi în acest coridor sordid, de undeva din stradă. O femeie îmbia muşteriii:

— Calde… calde… floricele calde!

O şi văzuse în închipuire, înviind prin, ea toate precupeţele din orăşelul copilăriei. Trebuia să fie gtst să „roşi, g cio… frig), căci toate acestea numaţ iama au, pre. Ţ să şg. petreacă, numai aşa „capătă o valoare fără echivalent şi neapărat cu coşul pe cap, peste o năframă răsucită colac. Un coş rotund, cu două toarte, o păstură albă, peste o alta, sub care se păstra căldura bună a floricelelor. Cincizeci de bani cupa. Şi glasuri şi degete roşii de copii strânse pumn peste bănuţul asudat.

Toate acestea l-au smuls parcă, aşezându-l în plină realitate şi i-au comunicat acel sentiment, care, în alte împrejurări, ar fi fost poate dureros, dar care în acela al primului interogatoriu, devenise uluitor de generos. Adică n-au pierit toate în jurul nostru. Viaţa, adevărata ei

desfăşurare e acolo, afară, reală ca pumnişorii închirciţi, îngheţaţi. Îşi învinse starea de gol lăuntric, prevestitoare de primejdie şi, mai ales, de eventuală frică. Decât să te bântuie prezumţiile, gândurile, aşteptarea acelui necunoscut care e pericolul, mai bine să priveşti în faţă, direct… Atunci, de mult, se hotărâse, păşind pe coridor, să se gândească la altceva. Le va povesti că floricelele costă tot cincizeci de bani tovarăşilor săi, care-l aşteaptă. Căci pe el îl interoghează primul. Socoteau că fiind novice, va fi mult mai uşor de îngenuncheat…

— Calde… Calde… floricele!…

3.

Ilarie, ajuns deasupra casei pădurarului, se culcă în zăpadă, între trunchiurile unite a doi copaci. Se înduioşă revăzând, abia ghicită sub mantia de zăpadă, uşoara bulbucătură a privinţei. Cercetă întâi atent casa. Părea pustie. Aşteptă să-l vadă ivindu-se pe Constantin. împrejur nu se clintea nimic. Fulgtiia, iar liniştea părea de pâslă. Simţi nevoia să se mişte. Zăpada, moale, se topea sub greutatea lui. Se mai târî vreo câţiva paşi. Vedea acum casa dinspre curte. Uşa era larg deschisă. Un colţ de masă împins neobişnuit pentru o aşezare fireascăîntro casă, împungea canapeaua deschisă. Ştergătoarea de la scări se pierdea sub omăt bătucit de curând. I se vedeau doar capetele, din şipci în trei muchii. Cineva a fost acolo şi a plecat. Această impresie deştepta casa din pădure, cu uşa vraişte, încremenită în cernerea molcomă a fulgilor.

Se ridică într-un cot, ca să poată privi mai lesne înapoi. Prietenul său nu apărea. În spatele său, versantul parcă se rostogolea la vale. Desluşi creasta Ciobanului, în depărtarea fumurie. Dincolo de ea se strecura ca o zvârlugă pârâul în care prindea el peşte.

Pândi din nou atent, zgomote sau mişcare.

Constantin nu se înşelase. Darie redevenise braconier. În toate mişcările lui şi-n tot ceea ce gândea se

redeşteptaseră însuşirile dobândite în anii de singurătate. îl călăuzeau legile nescrise, dar cu atât mai temeinic intrate în sânge, ale omului care trebuie să asculte, să vadă, să simtă, prin toţi porii lui, prezenţa vânatului. Uitase că a coborât la câmpie. îl încercau până şi trăirile vechi, uitate, apoi imaginea acelui Constantin adus de bătrân îi apăru dinainte.

De ce nu vine?

Un singur răspuns poate fi dat, îşi spuse. S-a rătăcit.

Şi-atunci?

N-avea ceas. Ar fi trebuit să aibă. Mai de mult, în pivniţa veche, culcat pe blana de lup, în întunerici îşi dorise un ceasornic aidoma cu cel al cantonierului. Se miră că nu-i pomenise niciodată bătrânului de lipsa aceasta. Cum de nu-i pomenise?

Prudent, făcu încă vreo câţiva metri în dreapta. Acum zărea mai bine tot ce se petrecea în casă. Adică ce nu se petrecea. Un scaun răsturnat. Prăbuşită şi soba de tuci. Înseamnă că aici s-a dat o luptă. Îi veni gândul că poate Samoilă l-a legat pe Călă şi tot aşteptându-i s-a hotărât să-l coboare singur la drumul din pădure. Şi deodată încremeni. Dar dacă l-a ucis şi?

Calculă în gând de câtă vreme aşteaptă. Oricum, mai bine de o oră. Poate chiar două. Dacă ar fi fost cineva în preajmă, fără îndoială că s-ar fi mişcat, s-ar fi trădat prin vreun semn cât de mic şi el i-ar fi descoperit prezenţa.

Mai avea puţin până la uşoara ridicătură a pivniţei. îl îndemnă o pornire de neînvins s-o cerceteze. Cu degetul arătător întins pe luciul metalic al armei aplecată înspre pământ se apropie. Îl zgudui un fior. îl simţi până la rădăcina părului.

Zărise bocancii şi moletiera stângă, desfăcută, a. lui Samoilă. În pivniţă nu era nimeni. Samoilă zăcea, cu faţa în sus, cu ochii deschişi, fără viaţă. Capul, răsucit, era rezemat cu tâmpla de usciorul uşii pivniţei. N-avea nicio

armă.

— Cu ăsta-i gata, şopti el.

Îl recunoscuse de la început pe bărbatul femeii frumoase, abia cunoscute. Instinctiv, Ilarie făcu un gest. Voi să-i închidă ochii încremeniţi în moarte, îşi luă seama şi avu pentru un moment milă faţă de cel ucis, pornire firească, trezită de întâlnirea unui semen de-al tău, plecat din luma

„Şi totuşi lui nu i se cuvine, cugetă-Ilarie. Poate din pricina asta, urmă el, simt milă, că lui nu i se cade, să i se facă, după datină”.

— Urâtă viaţă, urâtă moarte!

„Să vină, legea, să vadă”, decise Ilarie.

Ştia că în zadar mai caută prin casă. Dar ostaticii? Unde sunt ei? Şi Constantin de ce nu apare? Şi satul, oamenii lui, care s-au pus cu toţii în mişcare?

Căci el auzise, da, auzise o rafală de automate. O auzise şi acum în clipa aceea i se păru că niciodată de când. e n-a auzit ceva mai limpede, mai distinct, ca acea rafală de automat, sfâşiind tăcerea de pâslă, a pădurii.

Casa era goală. Amândouă odăile cerneau pustiul, învăluite în acel aer ponosit, pe care îl au încăperile neîngrijite vreodată de mină de femeie. Semnele luptei le zărise de-afară. Acum nu rămâneau multe de adăugat tabloului întreg. În pridvorul îngust dădu de o carabină cum au pădurarii. Nu putea fi decât a celui mort.

Concluzia: cel scăpat e iarăşi „Călă. îi veni în momentul când, îşi reaminti de Constantin Timar. N-avu nicio ezitare. Ocoli casa şi se furişă exact la locui pride s-a oprit întâi. Între trunchiurile îngemănate ale celor doi arbori. Porni înapoi, spre drumul din pădure, pe drumul pe care trebuia s-apară Constantin.

I se păru ca aude un strigăt. Ca o nălucire. Aşteptă. Şi iarăşi porni, că apoi să recunoască, ca purtat cu grija „slab, ca din mare depărtare, acelaşi strigat. Nu semăna, a

nimic auzit până acum. Nici a chemare, nici a altceva. Străbătu prin zăpada mare, croindu-şi anevoie drum, spre cărarea pe care trebuia să urce Constantin.

Zări, când se apropie de drumul din pădure, spatele unui om nemişcat. Acel spate nu era al lui Constantin. Întinse puşca, lunecând în zăpada moale. Coastele i se izbiră de marginile cărării, năpădită de rădăcini, şi pojghiţa de gheaţă, ascunsă sub omăt, trosni.

Ţinti cu atenţie, ca de mult când nu-i era îngăduit să tragă decât un singur foc. Era atât de concentrat, încât îl duru, ca înţepată de ace, fruntea, între ochiul său atent şi spatele omului acela s-a întins, covârşitoare, acoperind totul dimprejur, linia nevăzută a marii ameninţări. Căci după ce va apăsa pe trăgaci, se va alege, bubuitura va destrăma oricum o viaţă. Copacul de lângă cărare, pe care se desena umărul stâng al acelui bărbat, i se păru nespus de înalt, ca măturând cerul.

În încordarea supremă, răsunându-i în urechi zvonul acelor două strigăte, în care nu se citea nici chemare, nici poruncă, nimic din ce a cunoscut el şi trosnetul pojghiţei de gheaţă strivite, se strecură amintirea unei porunci. Acel om trebuie prins de viu! O spusese Constantin. Chiar cu orice preţ?

Chiar cu orice preţ, nu!

4.

Nu reuşise întâi. Lama cuţitului scos din rucsac s-a rupt. Ar fi trebuit un pumnal cu lamă trainică. Nu-l ajuta nici mâna stângă. Vulpea îşi roade laba, şi-aminti Constantin… Scotoci înfrigurat în rucsac. Valuri de durere îl asaltau, le simţea desluşit până şi tăria lor şi cum îi ridicau tot sângele spre inimă. Îl năpădeau amintiri vechi, legate de primii ani de ilegalitate, de greva cu Victor Turcu, de închisoare şi lagăr, de ţăcănitul pe şine al vagonului 214 805, ţăcănit accelerat după ritmul bătăilor inimii; retrăi eu o neliniştită luciditate tot ce-i povestise

acel ilegalist despre cărarea de pe deal, zărită pe ferestruica cu gratii. Buzele-i erau albe, limba vâscoasă, uscată, părul năclăit de sudoare. În fiinţa lui sălăşluia, neîndurătoare, ascunsă, o mână cu gheare de oţel care-i răsucea când încet, stăruitor, când brusc, măruntaiele. Nu-şi mai simţea spatele ud şi cămaşa îngheţată.

Se temu mai mult decât de orice vreodată să nu ameţească. Trebuia să nu se piardă. Scrâşni din dinţi.

— Lasă-mă!

Se adresa slăbiciunii care-i împăienjenea ochii.

Auzi din nou ticăitul ceasului, statornic. Şi acest ticăit egal îl bucură. Tocmai fiindcă l-a auzit. Avea nevoie de el.

— Aşa, aşa, băieţaş!

Goli întreg conţinutul rucsacului în zăpadă. Pânza udă fâşâi.

— O cutiuţă se rostogoli pe povârniş. O urmări fără să vrea. Şi simţi că nu e singur. Privi în sus. La cincizeci de paşi se oprise un om.

— Recunoscu în acel om pe Alexandru Călă. Faţa trasă, ochii de un verde ca lintiţa.

Duse mâna spre pistol. îl ridică încet, privindu-l ţintă pe omul care se apropia tăcut, cu paşi mai, de el.

— De n-aş greşi… Strigă: Jos…

Capitolul III

TREBUI SĂ SE SUPUNĂ PORUNCII 1.

Lăsându-l lui lgit în uşa pivniţei pe Samoilă Dragoman, plutonierul trăi iarăşi, a nu ştiu cita oară, frică. Nu-l bucura uciderea pădurarului din Bistra. În fond, gândea el, a fost singurul care l-a adăpostit. Pe ciracii lui de la cascadă, în afară de Teolog, îi dispreţuia. Acum şi craca aceasta şi-a retezat-o. Cu mâna lui. Dispariţia ostaticilor îl ului. Ca la „Salcia supărată”, găsi el coincidenţa. Multe se petreceau ca acolo. Lipsea numai târfa cu sânii umflaţi. Întâi vru să mai treacă prin casă. Să

ia tot ce i-ar fi folosit undeva, Dumnezeu ştie unde. Nu, să fugă, acesta-i cel dintâi lucru pe care îl are de făcut. Primul şi ultimul. Să se vadă într-o gară, oricare, şi într-un tren. Cât mai departe.

Când căderea zăpezii se mai rări, ştiu cu precizie că s-a înşelat. N-a: nimerit pe cărarea cea mai scurtspre acel salvator drum, acoperit cu coroane grele de copaci, drumul din pădure. De-acolo, de-ar cădea toată zăpada din lumea asta „cu ochii închişi nimereşti gara. Purta pe şold traista lui Samoilă. În ea vavârî automatul, Se va feri în gară. Va izbuti. Nu-şi închipuia că-i mai caută prin; gări. La ce i-ar mai căuta, când se ştie că de-un asemenea curaj nu-i capabil niciun pensionar al „cascadei”, în momentul când se ştiu urmăriţi. Nu se vâră nimeni de bunăvoie în gura lupului…

Se amăgea singur, schimbând într-una planurile. S-o ia pe jos pe şosea? Să oprească un camion? Poate-i mai bine. Şoferul n-are habar pe cine ia cu el. Într-un loc, unde va crede el, va coborî. Va plăti, între timp va conversa. Ce se mai întâmplă? Unde se găseşte de lucru?

Aşteptă să-şi aducă aminte locurile. Nu se decise s-o ia de-a dreptul prin troiene. Ar fi riscat. L-ar fi dibuit ca pe un şoarece. Se reîntoarse, neîndrăznind nici de această dată să cerceteze casa.

O luă în jos, cu băgare de seamă.

*

Ghici de la bun început ce s-a întâmplat. Omul de care se apropia căzuse într-o capcană, una din acele perfide curse, ultima ocupaţie, cu dublu sens, a lui Samoilă. Nu atât pentru fiare, cât pentru oameni îl anunţase acesta, învăţându-l să observe semnele după care recunoşti locul, semne făcute pe copaci, ori eu ajutorul unor crengi, înfipte în zăpadă.

Poate-i unul din cei doi, îşi spuse, fugiţi din pivniţă. Raţiona: ar fi imposibil. Aceia nu s-au despărţit. E vreun

străin, poate, vânător.

— Se opri pentru un moment. Văzu cum omul răstoarnă rucsacul. Jos, o lamă ruptă de cuţit. Mai departe, o armă.

*, De ce nu strigă acest om? De ce nu cere ajutor?” întrebarea-l descumpăni.

Omul ridicase privirea. Li se întâlniră ochii; – i îl recunoscu. Nu putea fi decât el.

ăio

Omul de la „Salcia supărată”. Cel scăpat atunci De ce nu trage? Se opri, pentru o clipă, încurcat. Omul nu trăgea. Ar fi putut s-o facă din prima clipă.

Ridică automatul. Uluit auzi:

— Jos!

Rânji. Şi totuşi nu trage… N-are cartuş pe ţeava „gândi Călă. Eu însă am”.

Auzi din nou, de astă dată distinct, porunca:

— Jos! aruncă arma! Altfel trag!

Instinctiv, Călă se feri. Şi-n clipa următoare vru să sară în desiş. Îşi aminti, străfulgerat, că îşi descărnase automatul în pivniţă.

Trebui să se supună poruncii.

Automatul nu mai avea gloanţe. „Salcia supărată” se trezi în închipuirea lui ca o bubuitură formidabilă în toată fiinţa.

Pierduse, aşadar.

2.

În pădurea Bistrei, în liniştea apăsătoare a iernii, lângă drumul din pădure îl reîntâlnise pe omul de atâţia ani căutat. Departe de orice aşezare omenească, în lumea fiarelor, a dat din nou ochi cu Călă.

— Acum, o dată, mă rog, să nu ameţesc. Nu-l pot lega, îşi spuse Constantin. Să stea în genunchi. Până vin ceilalţi. Pădurea e plină de ei. Trebuie să vină… Ilarie.

Îl văzu. Numai ţeava armei.

— Îl va ucide! se temu Constantin. Nu, Ilarie!

Şi-n tăcerea pădurii amorţite răsună o voce ca de tunet:

— Stai, că trag!

Maşina învingea greu nămeţii, motorul avea izbucniri de furie. Aron Badea relata încântat că la cascadă, unde i-a condus Tatomir, au fost întâmpinaţi de braţe ridicate. Ostaticii s-au întors în sat.

— Nu-i prudent, adăugă el, să dea ochii cu dânsul, îl arătă pe Călă. Mi-i teamă că-l vor sfâşia. Abia l-am scos pe Teolog nevătămat.

*

— De ce n-ai tras un foc în aer? Veneam mai repede şi nu zăboveam prin casa lui Samoilă.

— Îmi era teamă, făcu Constantin. Îmi era teamă să nu păţesc la fel.

— Ce să păţeşti?

— Să nu mă asculte arma…

— Nu se putea să nu te asculte, îl asigură Aron Badea.

— Pe dumnealui nu l-a ascultat, spuse Constantin.

— De ce l-a împuşcat pe Samoilă? se întrebă Aron Badea.

Îşi pironea din când în când privirea asupra lui Călă. Acesta, cu bărbia în piept, îşi bălăngănea capul, după cum se zgâlţâia maşina, în vădită neînţelegere cu nămeţii.

— Nu vă poate răspunde, tovarăşe locotenent, observă şoferul. A adormit.

Tăcură deodată toţi. Nu le venea să creadă. Călă adormise.

Aron, neliniştit, se adresă lui Constantin:

— De nu trebuia să-l prindem neapărat viu, lichidam cu mai mare uşurinţă banda.

— N-aveam voie să pierdem oameni, frăţioare. Şi-apoi, rosti el, alegându-şi parcă fiecare cuvânt, el e

singurul care ne poate arăta unde l-au aruncat, în ce groapă, pe Victor Turcu. Pricepeţi? Singurul, După o pauză, adunându-şi puteri, urmă: „Vreau s-auzim cu toţii, din gura lui, cum l-a împuşcat. Unde l-au dus. Ce-au făcut cu el. Victor Turcu merită să facem acest lucru. Şi tu, Ilarie, mai bine ţi-ai vedea de oile tale, glumi el, nu mai tot întreba. Ştii bine că nu mă doare nimic acuma. Bine că nu ne mai scutură.

— N-am uitat de oi, se scuză Ilarie. Le cumpărăm. Am şi vorbit.

Replica îl făcu pe Constantin să surâdă. După un timp zise:

— O să-l aducem la „Salcia supărată”. Mă gândesc să-i turnăm în bronz grupul lui „Nu fiţi cuminţi!” Acolo s-a întâmplat totul. Iar medicul?

Maşina virase în şosea şi-şi sporea viteza mereu…

— Valeriu Moga? spuse Aron Badea. Vorbeşte, e sănătos. Nu atât glonţul, cât căzătura…

Auzind numele medicului, Călă tresări. Pentru el, toate reîncepeau, de astă dată într-un drum fără ieşire. Rămase cu capul aplecat. Nu şi-l mai legăna.

— Tot ăsta?

— Nu. Taban.

Maşina virase în şosea. Treptat viteza sporea…

SFÂRŞIT

— Iată conţinutul scrisorii medicului:

„Îndată ce am aflat de procesul intentat colonelului Vasilescu-Dragu-Iunian, am cerut procurorului să fiu consultat. Declaraţia mea, pentru orice eventualitate, am dactilografiat-o. Un exemplar l-am păstrat. Mai întâi să precizez. Mă aflam, de fapt, în concediu. Luasem parte la campania din vest, mergând cu trupele noastre până la Beiuş. Acolo am fost înaintat căpitan medic şi, în aceeaşi zi, am fost rănit uşor la coapsa stângă. N-aveam medicamente şi s-a ivit o complicaţie, din fericire,

remediată la Cluj. De acolo am venit acasă, pentru două săptămâni. Am uitat însă, vă imaginaţi că nu este imposibil, în ce loc am ascuns acel proces-verbal de expertiză medico-legală. Am răscolit peste tot. Menajera mea îmi spusese că jandarmii au făcut, îndată ce am fost concentrat o descindere. Îmi venea pur şi simplu să înnebunesc. Am refăcut scena reîntoarcerii mele acasă. Am băut o cafea şi un pahar de spirt înjumătăţit cu apă. (Iertaţi-mi amănuntele.) Pe prim-pretor nu mă puteam bizui. Zăcea, chinuit de nevroză, în balamuc, la Târnăveni. Când mi se părea că n-am să reuşesc, cineva de afară, probabil un pacient, a rostit: „Mergeţi înainte, e acolo!” „înainte” în norvegiană înseamnă „Fram”. Vasul lui Nansen. Am căutat cartea. Era în raft. Am răsfoit-o febril. Procesul-verbal a căzut fluturând, împăturit, pe covor.

L-am depus, din nou dactilografiindu-l, să am o copie. La trei săptămâni după aceea mă aflam în drum spre Cehoslovacia. Primisem comanda unui spital din zona de operaţiuni. Nu ştiu prin ce mijloace mi-a parvenit un plic cu un bilet. Scris grosolan de mină, Conţinea o ameninţare. Eram acuzat de trădare. Am bănuit ca fiind o coasecinţă a depoziţiei mele. Ciudat e că nu mi-a fost teamă. Lucram zi şi noapte. Iată însă că într-o bună zi, cam la două luni, mi se cere să fac tot posibilul să-l readuc în simţiri pe un ofiţer german, grav rănit, căzut prizonier. Surorile îmi şopteau înfricoşate că, în febră, aiurind, acesta înjura şi vorbea fără şir româneşte.

Examinând rănitul mi-am dat seama că nu-i pot fi de niciun folos. Trebuia să moară. Voiam chiar să-i acopăr faţa, când am tresărit. Şi nu mă înşelam. Era colonelul Vasilescu-Dragu. Tot ce am reuşit în acel moment a fost să îl fotografiez. Cererea mea a stârnit mirare. Am explicat despre cine este vorba şi curând bănuiala mea a fost confirmată. Mortul, deşi cu acte de identitate nemţeşti, era român, restul hârtiilor aflate la el fiind româneşti. O

scrisoare, semnată Adela, destăinuia că nici în amor defunctul n-a fost norocos. Condamnat în lipsă, a fost executat, de fapt, acolo. Simbolic sfârşit.

Am tras concluzia cuvenită şi asupra provenienţei biletului primit. S-a dovedit prematură. În vara anului 1946, acelaşi scris grosolan mă încunoştinţa că-mi voi primi răsplata. Nu s-a întâmplat nimic deosebit. Locuinţa mea se află acum în mijlocul unui cartier muncitoresc. Obişnuiesc şi acum să întârzii nopţile citind sau scriind. N-am luat în seamă ameninţarea.

Aş fi uitat-o. Dacă într-o noapte n-aş fi auzit o împuşcătură şi a doua zi n-aş fi descoperit cartuşul în pervazul ferestrei. Fusesem ţintit. Şi cum cu o săptămână înainte fusese asasinat secretarul de partid din oraşul vecin, pe când pleca de la o şedinţă, din colonie spre gară, am ştiut că biletul primit de mine trebuie să aibă acelaşi autor. În orice caz, un medic află multe prin bolnavii săi, prin relaţiile sale. Existenţa unui grup de răufăcători, ascuns prin munţi, îmi era cunoscută. Mai ştiam, fără ca să pot stabili date precise, că au anumite legături în sate şi că nu sunt lip